ВОЈНА БИБЛИОТЕКА

С. Л. А. МАРШАЛ

ЉУДИ ПРОТИВ ВАТРЕ

6

1951
БЕОГРАД

МАЛА ВОЈНА БИБЛИОТЕКА

Пуковник
С. Л. А. МАРШАЛ

ЉУДИ ПРОТИВ ВАТРЕ

(превод с енглеског)

6

1951
БЕОГРАД

Наслов дела у оригиналу
MEN AGAINST FIRE

Превод
Љ. МАКИЕДО

Редакција
генералмајор
БОЖИЋ ИВАН

Насловну страну израдио
МИХ. С. ПЕТРОВ

Уређује редакциони одбор „Војно дело“

ПРЕДГОВОР

Пуковник С. Л. А. Маршал није професионални војник, већ је по своме звању новинар. Нарочито је био познат код читалаца новина „The Detroit News“ где је намештен од 1927 године као ратни дописник, радиорепортер и писац уводних чланака. Његово интересовање за основне проблеме борбених дејстава учинило је да је од новинара постао један од најоштријих и најревноснијих истраживача борбених истина у Америци. У 1917 години ступио је у инжињерију у којој је свршио регрутску обуку. У рату је учествовао у биткама код Соасона, Ст. Михајла, на Мези, у Аргонима и на Ипру. После рата остао је у армији и 1919 године постао официр. Ускоро после тога изашао је из армије, био неко време рударски надзорник, а затим се одао новинарству. 1927 године прешао је у Детроит као специјални дописник. У 1936 и 1937 години био је у Шпанији као посматрач грађанског рата. 1940 године издао је књигу „Blitzkrieg“ и био је од стране америчког војног часописа „Infantry Journal“ проглашен и поздрављен као првокласни војни експерт. У 1941 години издао је књигу „Armies on Wheels“ (Армије на точковима) која је такође била похваљена од „Infantry Journal“-а.

У јуну 1942 године Маршал је био позван у Вашингтон, на службу у Министарству рата као цивилни саветник; у септембру исте године постао је мајор и начелник једног одељења. 1943 године додељен је историској секцији генералштаба и као такав отишао на Пацифичко ратиште где је радио као историчар. Ту се првипут испољила, а затим и развила његова критичко-истраживачка способност која му је дала могућност да стекне праву слику о томе шта се у стварности догађа на бојном пољу. 1944 године Маршал долази у Енглеску и служи до краја рата као

главни историчар Европског ратишта. После рата вратио се у Детроит где је издао књиге „Men Against Fire“ и „The Soldier's Load and the Mobility of a Nation“ („Оптерећење војника и покретљивост нације“).

Одмах после севернокорејске агресије отишао је у Кореју као војни дописник.

Циљ који је аутор ове књиге желео да постигне јесте да се многа војна питања и проблеми, који се односе на обуку у мирно доба и на командовање и управљање борбом и ватром у рату, подвргну озбиљном и свестраном разматрању и проучавању и прилагоде реалности мирнодопског живота, као и свим условима — материјалним, интелектуалним и моралним — под којима се води борба.

Има доста књига са сличним циљевима, али их је мало које би се могле упоредити са овом по начину прикупљања градива, енергији и оштрини излагања, срдачности и објективности, и при свему томе, приказивању без сензационалности. Треба подвући и огромну упорност са којом је писац тражио и проналазио истину. Пошто је главну пажњу обратио на проблеме малих тактичких јединица, то је и истину о њима тражио само где су оне и биле, тј. у првим борбеним редовима. Најважније је при томе што је прикупљао податке за време рата. Лично пратећи ток операција и тактичких дејстава, и непосредно, после завршетка борбе, испитујући војнике и старешине о њиховом раду, њиховим тешкоћама и преживелим ситуацијама, он је, дакле, тражио истину на тлу борбе, још док су акције биле у току или непосредно после њих, док су утисци били свежи, учесници и сведоци живи и на лицу места. Ово је врло важно, јер треба да се прикупи велики број података и детаља, на око ситних, који се лако заборављају и брзо губе у мноштву догађаја који долазе иза њих. Генерал И. Хамилтон је једном написао ове речи: „На сам дан борбе на бојном пољу се може наћи гола истина; већ следећег дана она почиње да се облачи у разне униформе“. Поступајући овако, аутор је могао да добије тачну и потпуну слику о ономе што се догађало на бојном пољу. То је био прави преокрет у изналажењу чињеница и у њиховој анализи. Његов огроман прикупљени материјал утицао је знатно на састављање званичне историје Армије САД.

Овакво непосредно прикупљање података на бојном пољу нарочито је важно за проучавање рада тактичких јединица. А тактичка доктрина једне армије може се изградити само на основу анализе и проучавања врло великог броја најразноврснијих акција свих тактичких јединица, почев од највиших до најнижих, па и од појединаца. Само тако се може доћи до закључака од

општег значаја и избећи врло честа тенденција да се случајни успеси или неуспеси, постигнути под нарочитим околностима, сматрају као редовна и општа појава.

Будуће екипе, чији ће задатак у рату бити да прате рад тактичких јединица и да прикупљају податке, наћи ће у овој књизи много врло корисних упутстава за свој рад. Овако прикупљени подаци претстављају драгоцен војно-историски материјал, који ће послужити за израду нових борбених правила, за састављање историје појединих јединица, као и ратне историје уопште.

Овакав рад аутора, тј. извлачење истине из борбене хуке, рововског блата и околности првих борбених редова, чини аутора, поред његових осталих личних високих особина, најпознатијим и најутицајнијим војним критичарем САД, кога неће никада достићи ниједан од оних који се баве само високопарном стратегијом и који сматрају да се ратна вештина састоји само од осам, девет или десет принципа, а не налазе за потребно да се упознају и са проблемима малих јединица и појединих бораца.

Међутим, аутор се није задовољио само са оним што је лично видео, чуо и доживео на бојном пољу и у току рата уопште. Своје закључке он је проверавао после рата код многих научника и стручњака. Како је радио види се најбоље из његових разматрања о утицају страха и замора на војнике. На основу испитивања војника који су учествовали у јуришу на Нормандију, пуковник Маршал је дошао до закључка да страх утиче на људе као и замор. Он их исцрпљује, слаби и чини неспособним да продуже свој рад са пуном ефикасношћу. То значи да, ако преоптеретимо војнике, смањујемо њихове физичке резерве које су им потребне да би савладали страх и нелагодност који се појављују у борбеној хуци када зрна фијучу, а артиљерија урличе. Ово његово откриће је било само обична теорија, документована донекле крвљу, али недовољно научно доказана. Зато се писац после Другог светског рата, пишући ову књигу, обратио лекарима и психолозима који су потврдили да је научно потпуно доказана теорија о утицају страха и замора на човечје тело и његов дух.

Иако је писац у току рата пратио, углавном, рад пешадиских јединица, у књизи има и запажања која су од општег интереса, а нарочито његова разматрања о рату уопште и о тоталном рату понаособ, о циљевима и средствима тоталног рата, о значају и улози најновијег оружја у савременом рату, о значају човека и машине, о организацији армије и посебно о улози пешадије у савременом рату; све су то питања и проблеми чије правилно решење задаје бриге многим земљама.

Проблем значаја и улоге човека и машине у савременом рату поново се поставља. За нас је интересантна чињеница да писац, који припада земљи са највећим привредним и ратним потенцијалом, заступа гледиште да човек није и не може изгубити свој прворазредни значај у савременом рату машина. Ово се најбоље види из великог значаја који он придаје пешадији. У том погледу потпуно се слажемо са његовим гледиштем, а имали бисмо да додамо још и ово:

Уколико се средства за вођење рата више механизују и машинизирају, утолико више се морамо ослободити механичког размишљања, тј. механичког руковођења и управљања својим јединицама. Док ефикасност једне машине зависи од њене снаге, дотле снага човека, снага његове мисли, зависи од њене слободе, слободе од власти машине као и од свих сваковрсних предубеђења, крутости и шаблона. Док машина постиже највећу ефикасност када се из разноврсности њених делова успе да створи јединство акције, дотле ће човек (руководилац) постићи циљ ако буде способан да из јединства мисли створи разноврсност акције.

Делови армије су поморске, сувоземне и ваздухопловне снаге, а сваки од тих делова (извора снаге) створен је од великог броја мањих делова — бојних бродова, крстарица, разарача; пешадије, тенкова, артиљерије; бомбардера, ловаца, транспортних авиона, као њиховог наоружања, средстава за кретање и за заштиту. Све је то једна огромна машина у којој морају бити сви поједини делови међусобно повезани ако се жели постићи максимална ефикасност и јединство акције.

Претпоставимо машинизирану армију која је аутоматизована колико је то било могуће. А шта ћемо са човеком који је конструисао ову машину? Каква је његова улога? Он је глава, мозак и дух армије и као што мозак управља телом, тако мозак сваке јединице управља њеним акцијама, а мозак врховног команданта и његов штаб управљају целом армијом. Јединство команде — мисли — у армији као целини и у њеним деловима је оно основно — витално — начело које ће моћи да оствари разноврсне акције ако сви нижи органи до последњег војника буду свесни својих задатака и улоге и ту своју улогу одиграју разумно, тј. на основу здравог разума, а здрав разум није ништа друго него мисао и акција прилагођене стварној и конкретној ситуацији, а не крутим правилима и формама.

После овога долазимо до нечег што је потребније од машине и од мозга који њоме управља. То су: срце човека, његова воља да победи и његова храброст да дејствује и издржи до краја рата. Ту прелазимо из механичке и интелектуалне у моралну сферу у

којој се не могу одредити начела и у којој не постоје ни делови ни делићи.

Тајна ове сфере не може се открити ни схватити ако се не тражи у факту да у рату народ мора да зна зашто се бори, ко га води, да има вере у своје руководство, а његова армија и његови борци да су верни и одани светлим традицијама и свему што је у историји њихове земље било испуњено патриотизмом, самопожртвовањем, храброшћу и одважношћу, како би велика прошлост усмеравала њихове напоре и настојања и водила и крепила их духовно и морално.

Ми имамо довољно примера у својој историји, а најближи су нам, свакако, они чији смо били саучесници или савременици. Ако хоћемо да црпимо моралну снагу за своја будућа прегнућа, да надахнемо и своје народе и своју армију духом непоколебљиве верности и оданости према својој земљи, слободи и независности, социјалној правди и свима осталим тековинама Народноослободилачког рата, ми треба да црпимо снагу и да се напајамо из непресушног врела нашег НОР где ћемо наћи безброј примера који ће нам открити у чему се састоји тајна морала народа као целине, почев од његовог руководства па до последњег војника.

У овој књизи има гледишта, догађаја, борбених ситуација и поступака који ће многима изгледати чудновати и неспојиви са дисциплином. Ово се односи нарочито на дисциплину ватре. Треба имати у виду да се овде описује живот, рад и борба војника и јединица армије САД, земље која има свој нарочити положај, своје специфичности које су условиле и њену нарочиту историју, нарочит живот њеног становништва, материјално богатство, висок стандард живота, социјално устројство и друго гледање на однос појединаца према заједници, итд.

Треба имати у виду да је армија САД млада армија иако постоји већ око 150 година, тј. од 1775 године када је почела борба за самосталност енглеских колонија у Северној Америци. У току ових 150 година САД нису имале потребу да стварају јаку армију, јер су биле Атлантским и Тихим Океаном изоловане од Европе и Азије, а у самој Америци нису имале суседа који би могли угрожавати њихову слободу и независност. Савремену армију стварају САД тек у Првом светском рату, али још увек малу, с обзиром на број становништва и остале могућности, а тек у Другом светском рату и после рата њена армија достиже снагу и развој који одговарају њеном привредном и ратном потенцијалу. Ово нарастање од релативно врло мале армије до једне од најмоћнијих у свету било је брзо и бурно и због тога се може рећи да армија САД, онаква каква је данас, претставља младу армију. То се најбоље види из великог броја ситних и још нерешених

проблема у области нижих тактичких јединица, које додирује, а а многе од њих и подробно разматра, аутор у овој књизи. То је знак недовољног искуства већег дела младог, на брзу руку створеног нижег старешинског кадра и још недовољно оформљене тактичке доктрине.

Међутим, никада грешке и недостаци нису страшни и опасни ако се њиховом откривању, разматрању, критиковању и отклањању приступи са оном озбиљношћу, упорношћу, искреношћу и онако неустрашиво како је то учинио писац, јер је то најсигурнији, најбољи и најбржи начин исправљања свега што не ваља.

На крају треба истаћи да аутор ове књиге, поред ванредне моћи запажања, оригиналних и врло интересантних идеја, има, нажалост, врло тежак и компликован стил услед чега поједини ставови нису довољно јасни и рељефни и изгледа као да нису међусобно довољно повезани. Читаоци ће наићи на таква места у тексту, која преводилац и поред великог труда и настојања није могао друкчије да преведе, а да се при томе не удаљи од оригинала.

Генералмајор **Иван Божић**

НАПОМЕНЕ ПИСЦА

Ова се књига највећим делом бави неким физичким и психолошким питањима, која су у вези са проблемом командовања у мањим тактичким јединицама. О будућем рату говори се у њој само толико, колико је нужно да се установи потреба да се ова гледишта озбиљно проуче. Код писања књиге руководиле су ме две главне ствари:

1) покушао сам да избегнем понављање основних идеја трајне вредности, које се могу наћи у многим одличним делима која се баве питањима војног руковођења и обуке војника за рат;

2) покушао сам да одбацим или побијем многе навике и круте шаблоне о томе како треба људе припремати за борбу чија је вредност, по мом мишљењу, само у томе што су то остаци традиције.

Једна од основних потешкоћа код прихватања нових гледишта лежи у томе што четни официри и подофицири врло ретко пишу о својим ратним искуствима. Па чак и кад то раде, они се не упуштају у образлагање тих искустава и њихове суштине, и то обично зато, што су та искуства чисто лична и врло уска. Осим тога, они нису у стању да оцене које су ствари типичне и карактеристичне.

Услед тога су већину наших уџбеника и упутстава о командовању и питању морала у борби писали виши официри, који, или немају никаквог борбеног искуства, или су већ толико дуго времена удаљени од проблема акција са лаким наоружањем да су заборавили своје непосредне утиске и оно што је некад претстављало њихова најчвршћа убеђења. Врло је лако прихватити догме,

нашироко о њима причати и облачити их у нове модерне униформе, кад се о борби размишља седећи удобно у фотељи негде у седишту штаба наставног центра. Лако је, такође, и закључити да није потребно ни испитати да ли уопште треба радити на томе да се извесни принципи побољшају, пошто су се они у прошлости показали успешним.

Мени се већ од Првог светског рата чинило да идемо обратним путем у многим основним питањима која се односе на припрему наших војника за борбу, и да многобројни узроци који стварају збрку у главама наших војних кругова и јавног мњења потичу из истог извора.

У основи, наш систем обуке и нормално стање наше борбене дисциплине заснивају се, углавном, на методима који су владали у XVIII веку, упркос томе што ми данас рукујемо оружјем двадесетог века и тврдимо да радимо према напредним војним идејама свога доба. Да је то тако, верујем, постаће јасно из ове књиге. Она није писана у критичком духу. Армија Сједињених Држава дала ми је најбољу прилику, која се уопште може дати неком војнику, да посматрам како наши борци реагују у борби и да пронађем заједнички садржатељ за наше слабости и наше добре стране у блиској борби. Ови свежи подаци неизбежно ће довести до нових закључака, од којих неки могу отступати од званичних правила. Ја сам ову књигу написао највише због тога, да од ње буде неке користи, и у нади да ће гледишта, изнета у њој, продрмати мозгове војника који размишљају, а и цивила које ова питања интересују. Иако сам се, углавном, бавио проблемом копнених снага, ипак сам цело то питање повезао са будућношћу наше националне безбедности. У том погледу ова књига има специјалан циљ, тј. да заинтересује невојничку публику пред коју се ово питање првипут поставља.

Немогуће ми је исказати колико дугујем хиљадама војника и официра Армије Сједињених Америчких Држава, чија су искуства и искреност омогућили успех мога рада на бојишту, где је прикупљен главни материјал за ову књигу. Неке од њих сам поименице споменуо, јер ми је изгледало да је то у сагласности са текстом. Но, има ту још на стотине других, који су исто тако заслужни. Велик број њих је већ мртав, али ове жртве неће бити узалудне, ако поуке, које смо могли извући из њихових искустава, употребимо за даље усавршавање оружја Сједињених Држава.

На крају, сматрам да ми је дужност да изјавим да у току овог свог рада нисам наишао ни на какву препреку од стране активних официра. У огромној већини случајева они су хтели и желели да ми помогну у истраживању истине о борби на бојном

пољу, чак и онда када је та истина њих болела. Највише сам помоћи добио од млађих командира, од команданата батаљона и пукова, као и од штапских официра који су тек пре неколико година изашли из Војне академије. Не могу да не мислим на ове ствари кад читам рецензије загрижљивих критичара, који су увек спремни да због неког безначајног разлога осуде систем Вест Поинта[1]), уместо да испитају способност те школе да усађује чврст карактер у младе људе, што је, уосталом, и најважнија ствар.

С. Л. А. Маршал,
Детроит Мичиген.

---

[1]) West Point — Војна академија у САД.

1

ИЛУЗИЈА МОЋИ

„Наш посао, као и сваки други посао, треба учити путем сталне праксе и искуства, а наше искуство треба стицати у рату, а не на парадама."

Сер Џон Мур

У првим годинама Другог светског рата био је општи обичај да се у службеним изјавама САД преувеличавала улога машина у рату, а при томе се умањивала важност великих снага добро извежбаних пешака.

После пада Француске то је постала омиљена тема америчке штампе и радија, а једва се чуло оно мало гласова што је против тога протествовало. Ово гледиште захватило је и Конгрес. Градитељи наше војне политике тврдили су да се ми морамо посветити изградњи ваздухопловних и оклопних снага. Пешадију су скоро потпуно занемарили. На крају је, ипак, превагнула разборитост, те смо успели да постигнемо доста сношљиву равнотежу снага. Но, ипак је машина у толикој мери деловала на мозгове наших људи, како унутар војних кругова, тако и ван њих, да је после оформљења наше нове армије пешадија била релативно најслабија од свих осталих родова војске. Другим родовима и службама био је додељиван довољан број људства; са пешадијом то, међутим, није био случај.

Резултати оваквог рада били су скоро катастрофални. То нас је присилило да на Европском бојишту будемо прва армија у модерној историји која је предузела дуготрајне и одлучне операције без икакве пешадиске резерве. Једна од највећих заслуга врховног команданта и његовог штаба састоји се у томе што су прихватили овај ризик. Но, ипак, напор који је услед тога имала да савлада команда, није значио готово ништа у поређењу са невероватном издржљивошћу која се тражила од дивизија на бојишту. Пошто су већ једном биле ангажоване, није било другог излаза него да се до

краја задрже у акцији. Једини одмор до кога су дивизије долазиле, били су моменти када су премештане са једног дела фронта на други.

У вези са тим има готово невероватних догађаја. Шестог августа 1944 године, тачно два месеца после инвазије Нормандије, једина пешадиска резерва у Европи — овде мислим на пешадију већ искрцану у Француској и спремну да ступи у борбу — састојала се од једног јединог стрелца. Понављам, постојао је само један човек за замену многобројних војника који су тога дана били убијени. Питање непосредних резерви у Француској била је наша слаба тачка. Међутим, ситуација у погледу попуне пешадије путем трупа које су придолазиле или су биле још на обуци у САД, постојала је све тежа. У новембру су наше јединице на Европском бојишту покупиле последње остатке резерве. Дивизије су, међутим, трпеле велике губитке услед свакодневних борби на фронту. Исто као и у Првом светском рату, на фронт су стизале на брзину спремљене резерве без потребног познавања свог наоружања. И док је напор на фронту постојао из часа у час све већи, у позадини више није било расположивих пешака, нити је пак било наде да ће их ускоро бити.

Да ли је ова криза била доиста озбиљна? Да, она је била толико озбиљна, да је за време битке у Арденима, концем децембра 1944 године, проузроковала да су неки команданти, међу којима и сер Бернард Монтгомери, оклевали и залагали се за одлагање контраофанзиве управо због тога што није било расположивих америчких пешака за појачање. То је био основни разлог Монтгомеријеве забринутости због прилика и ситуације код Прве америчке армије, која је непосредно пре тога била стављена под команду његове армиске групе. Све приче да је Монтгомери преценио немачке снаге, да је изгубио храброст и да није видео другог излаза осим повлачења иза линије реке Мезе, потпуно су без основе и спадају у обична оговарања. Он се опирао контраофанзиви искључиво због разлога које смо већ навели. Ток догађаја оправдао је ово Монтгомеријево опирање, јер усред битке — пошто је претио пораз — да би поправиле тешку ситуацију код пешадије, наше власти су са приличним закашњењем донеле одлуку, да се за пешадиска појачања извежба оно прекобројно људство, које је већ било додељено ваздухопловству и противавионској одбрани. На тај начин избегнута је криза.

Ма да добронамерна, ипак је пропаганда која је приказивала пешадију као неважан фактор у покретном рату, нанела озбиљне штете. За време целог рата та пропаганда је имала депримирајуће дејство на самопоуздање наших пешадиских снага и на тај начин смањивала њихову борбену способност. Војска је утврдила

ову чињеницу путем специјалних анкета, које су показале да су наши пешаци стално имали врло слабо мишљење о важности свог рода војске.

Најинтересантније је, ипак, да су ови пророци, који су тако спремно проповедали пресудну важност машина и релативну неважност извежбане пешадије у модерном рату, остали слепи пред најочигледнијим појавама, које су се одиграле пошто је рат већ био отпочео. Да су они те појаве барем боље проучили, дошли би до закључка да је права последица употребе ратних машина била управо у томе што се повећала потреба за мобилисаним људством и то у мери која је превазишла све што је дотада било познато. Не само да је било више људи под оружјем уопште, већ је баш и на самом бојном пољу употребљено више пешадије него икад раније.

До оваквог односа неизбежно је морало доћи услед природе оружја које се употребљава у савременом рату. Начин ратовања, и састав војске није никад резултат нечијег произвољног избора. Главни чинилац који одлучује о условима ратовања јесте степен цивилизације у датом периоду. Главни фактори који одлучују коначни избор ратног оружја јесу: карактер друштва, стваралачки геније народа, као и производни потенцијал градова и села. Избор оружја одлучује пак о томе да ли ће армије бити веће или мање, и да ли ће народна одбрана бити препуштена једној компактној, одлично извежбаној, професионалној војсци, или је треба поверити народним масама под руководством професионалних војника.

То су владајућа и непроменљива правила. У индустриској земљи, која има добро развијену путну мрежу те је због тога приступачна, сигурно је да ће средњи тенкови и тешки бомбардери држати под сталним и тешким нападима њене бокове и позадину, те ту не постоји ни најмања вероватноћа да би спорове између великих сила могле решити ограничене снаге у неколико муњевитих акција дуж њихових граница. Генерал Шарл де Гол је о томе сањао, али му снови нису били нимало јасни. У својој теорији о „муњевитом рату", маршал Ханс фон Сект такође се залагао за такво ратовање. Али, цео садржај његових дела показује да је он у муњевитост веровао само као у претходника тоталног рата међу народима.

Већ на самом почетку Другог светског рата било је очигледно да овај сукоб мора у својим одлучујућим етапама примити форму тоталног рата. Илузије из периода позиционог рата нису могле заварати оне који су више мислили на оружје него на политику, знајући да у рату оружје одлучује о томе каква ће бити политика. Сврставање целог друштва у борбене редове безусловно је

захтевало да се цело друштво брани свим расположивим средствима у људству и материјалу.

Нажалост, читава једна маса људи обично врло површно посматра вредност нових оружја. Историја показује да ни војни руководиоци немају увек јасне појмове о овом питању. Иако је, например, У. С. Грант био велики војсковођа, он је врло споро схватао револуционарни утицај, који је пушчано зрно извршило на тактику. Више од једне генерације наших поморских експерата после Грађанског рата предвиђало је да ће се оклоп на бродовима развити само у форми бродског кљуна. Пример скоро невероватне заблуде јесте случај неких виших команданата у Првом светском рату који нису схватили могућности оклопних снага и ради тога их — са гледишта тактике — нису правилно употребљавали.

Јучерашња искуства су поука за данашњицу. Чим се утврди да ће доћи до тоталног сукоба међу државама, немогуће је не водити рачуна о томе да ће доћи до коначног судара између маса пешака. Они су кичма народне одбране. Уколико нисмо, на основу предвиђања, унапред обезбедили њихову брзу и ефикасну мобилизацију, нужда ће нас већ на то натерати. У часу кад је решење битке постало могуће, услед тога што је била постигнута надмоћ у ударној моћи тешког оружја, пешаци морају прећи у напад да дотуку преостале елементе отпора и да осигурају победу. Другог излаза нема. Друштво, које своје наде у победу гради на друкчијим претпоставкама, уствари гради куле у ваздуху.

Из основа је погрешно веровати у такав рат у коме се побеђује притискивањем на дугмад аутомата. Такво веровање уствари је само старомодна варка обучена у модерне хаљине. Постоји једна добро проверена истина која важи за данашње ратове, баш као што је важила и за оне у прошлости, а то је да ниједна нација на свету не поседује неограничена средства, која би јој омогућила да своју одбрану стално одржава у стању приправности и тако постигне победу за кратко време после почетка непријатељстава, а да при томе не уништи своју привреду, осиромаши народ и тиме потстакне унутрашње нереде.

Рат мора увек да почне са недовољно усавршеним средствима. Ова средства исто тако не могу бити потпуно усавршена ни током рата. Средства којима располаже једна земља ограничена су и потребе народне одбране се унутар тих ограничења сукобљавају са потребама других грана. Осим тога, и пошто се већ зна ко је на којој страни, свака страна мора да преудеси и уравнотежи свој механизам према приликама које владају у противничком табору, нарочито с обзиром на оно што код противника изгледа да је најосетљивија тачка. У прошлом рату било је очигледно да Немцима недостаје пољска и опсадна артиљерија, као и моторизација за

службу снабдевања. Јапанцима су недостајале многе ствари, међу којима и основне, као например, експлозиви и каблови. Нама је недостајала не само пешадија, већ и моторизација. Највећа потешкоћа код наших операција ипак је био недостатак бродова за искрцавање. А тако ће бити и убудуће. Импровизација је природни елемент у рату. Савршене формуле ће и даље постојати само на папиру.

Иако ови општи принципи изгледају врло јасни, једноставни и општеприхватљиви, потешкоће ипак настају кад покушамо да их применимо у новонасталој ситуацији. Данас се налазимо отприлике баш у таквој ситуацији. Питање атомске бомбе засенило је и потчинило сва друга разматрања о општим војним проблемима. Завладао је страх. Фантазија јавности, потстакнута причама самозваних коментатора, који су врло површно проучили питање овог новог оружја, спремна је да поверује да је појава атомске енергије уништила вредност свих досада општепризнатих војничких истина. Још и даље се шири опасна идеја да је једино питање које је данас још од неке важности, питање да ли ће се употребити ово оружје или не.

Но, и поред тога, један принцип остаје и даље на снази, а то је: п о с т о ј а њ е н е к о г о р у ж ј а, к о ј е п о т п у н о у г р о ж а в а ј е д н о д р у ш т в о, з а х т е в а о д ц е л о г т о г д р у ш т в а д а б у д е с п р е м н о н а о д б р а н у.

Могла се, например, читати наивна вест једног у нашој земљи добро познатог писца уводних чланака, да ће победу у будућем рату извојевати она петорица људи, који успеју да преко царинске линије прокријумчаре у својим коферима атомске бомбе. Други један познати писац написао је исто тако бесмислен коментар да ће у идућем рату победити научници и инжињери, а да ће војници бити скоро непотребни.

Остаје чињеница да ниједна земља не може своју судбину препустити нади да ће брза победа бити постигнута само употребом неког новог оружја, па макар то оружје имало моћ да за трен ока претвори читаве градове у прах и пепео. Најмање, пак, то можемо ми да рескирамо. Ми остајемо код досадашњих наших традиција и правила. Ми се због атомске бомбе нећемо одрећи својих националних карактеристика. Ми нећемо водити агресивне ратове против својих суседа. Ради тога ми никада не можемо рачунати с тиме да ћемо бити ти који ће први напасти.

Кобна грешка у веровању брзе победе састоји се у томе што је то веровање врло једнострано, јер оно не води рачуна о томе да се, у случају неуспеха у почетној фази, подвргавамо брзом и коначном поразу. Уколико не желимо да прихватимо такав ризик, ми не смемо дозволити да лупетања оних, који у већини случајева

рачунају са страхом и уобразиљом маса, преовладају над непроменљивим и разумним војним истинама, које су потврдила искуства људи кроз векове.

Докле год на свету буде људи, и све док се не пронађе оружје чије ће смртоносно дејство бити такво да ће свакоме бити јасно и несумњиво да ће самим притиском на дугме читаво човечанство бити уништено, — све дотле, дакле, треба бити начисто с тиме да ће свако повећање убојне снаге оружја захтевати бројно повећање потребног људства за народну одбрану.

Али, ми нисмо позвани да пажљиво испитујемо стање само с обзиром на општу перспективу савременог рата и дејства његовог оружја. Као што је у индустрији унела нову и дотад непознату збрку у проблем односа међу људима, појава машине је и у војсци пореметила однос људства између појединих родова и видова војске, а у исто време није довољно процењена суштина овог проблема. Овде не мислим на друштвене односе унутар армије, што је потпуно друкчији иако не мање важан део општег проблема, већ на тактички однос људи у борби.

Отприлике још пре једног столећа тј. од тренутка када је бојним пољем завладало пушчано зрно и када су војници постали свесни да је прошло време битака у којима су се војске бориле у густим смакнутим стројевима, почели су сви војни теоретичари да размишљају о потреби једне нове дисциплине. Наиме, дошло се уопште до закључка да је прилагођавањем војних машина за корисно садејство са човеком решена уствари само једна половина проблема. Друга половина састојала се у прилагођавању човека машини. Механизам новог ратовања не може сам по себи да буде ефикасан у борби. Он је увек зависан од метода обуке, који треба да потстичу војника на што бољу примену његове интелигенције и духа.

Философија дисциплине прилагодила се промењеним приликама. Иницијатива појединца постала је највише цењена војничка врлина услед тога што је све већа ватрена моћ оружја захтевала све веће растурање снага на бојишту. Управо смо видели да је оваква тактичка ситуација заоштрила проблем јединства унутар јединица у бици. Једини начин на који се ово могло успешно решити био је: извежбати војнике у правцу постизавања веће индивидуалне храбрости, схватања ситуације и самоиницијативе.

Пошто се ово схватило настала су сасвим друкчија гледишта о дисциплини — гледишта која су потпуно изменила живот и људске односе код западних армија. Ми смо наставили да се боримо за решење проблема: на који начин треба ослободити људски дух и вољу, повећати самопоуздање војника — као јединке у борби — у његову властиту вредност и како га потстаћи да изрази своју

индивидуалну моћ у границама корисним за опште добро. Опште је позната истина да упоредо са развојем ратних средстава треба развијати и интелигенцију војника како не би заостао за новим тековинама.

Наша слабост састоји се у томе што још увек нисмо успели да тачно дефинишемо шта желимо. Ради тога нисмо успели ни да формулишемо каквом ћемо врстом обуке постићи најбоље резултате, а и наша филозофија дисциплине још увек није решила основно питање своје практичне и тактичке примене.

Ја мислим да је ово питање једноставно.

У борби нам је потребна јача и боља ватра!

За време обуке треба да пронађемо она средства која ће нам омогућити да, у случају рата, можемо повећати густину ефикасне ватре!

Дисциплина, методи обуке и персонална политика наше војске морају бити усклађени са овим основним захтевом. Код изграђивања менталитета борца морамо овим принципима дати предност над свима другим.

Данас смо опет на раскрсници. Тек што смо изашли из једног великог рата, а истине које смо у њему научили, већ почињу да се губе у маглама мира. У том смо рату још једном научили да је у борби најважнији човек, да у борби побеђује војник, да борити се значи употребити неко оружје и да том употребом управља срце човека. Међутим, ми већ почињемо заборављати ову лекцију. А то себи не смемо дозволити.

После свог повратка у Сједињене Државе, јануара 1946 године, запрепастио ме је број мојих пријатеља цивила, који су ми изричито казали да је лудост писати о искуствима из Другог светског рата, уколико то није потребно да се верно забележе догађаји из националне историје за оне, који имају за то чисто академско интересовање. Ови људи су потпуно убеђени да ће изглед будућег рата бити сасвим друкчији. Они сумњају да ће се и даље моћи примењивати тактичке и психолошке лекције из прошлости. Они сматрају да је застарело и узалудно разрађивати питање важности људског елемента у блиској борби.

Ја се лично не слажем са оваквим закључцима и сматрам да су они у потпуности неправилни и да угрожавају будућу безбедност Сједињених Држава.

Можда је последњим ратом и бацањем атомске бомбе срушена једна епоха. Међутим, нико још не зна шта ће из њених рушевина изнићи. Решење овог питања није потпуно у нашим рукама. Ма колико била опасна претња коју сенка овог новог оружја баца на човечанство, исто би толико било опасно кад бисмо погрешно протумачили значај новог оружја и угрозили будућност

своје земље прихватајући теорију која се не би могла одржати у случају да будемо изазвани. Доказе о убиственој моћи овог новог оружја већ смо видели. Ми знамо да оно може да уништи усидрену флоту. Наше страхопоштовање је толико, да за друге ствари остаје врло мало места. Међутим, то није разумно. Ипак је потребно да проучимо и усавршимо општи операциски план према свом најважнијем оружју. Али, уколико не будемо водили рачуна о другим важним проблемима, своје националне безбедности, који су по својој природи релативно стални, наша процена вредности важнијег оружја биће већ од самог почетка потпуно погрешна.

Омиљена изрека великог британског војног критичара капетана Лидел Харта јесте да „ми учимо из историје само то, да не учимо из историје“. Ово треба још једном доказати.

Као војни критичар, ја сматрам да су лекције из Другог светског рата још увек корисне за проучавање како да се припремимо за будућност, као што су и лекције из Првог светског рата биле корисне за нашу ситуацију пред 1939 годину. То, наравно, значи да морамо водити рачуна и о лекцији са Хирошиме и напада ракетним оружјем на Велику Британију, допуштајући одговарајућу могућност брзог развоја ових форми офанзивног ратовања. Али то не значи да би, сасредивши пажњу на ове ствари, требало да искључимо низ других сазнања до којих смо дошли путем властитог искуства.

После Првог светског рата испитали смо резултате и дошли до закључка да је повећање аутоматског оружја проузроковало премоћ дефанзиве. Ми смо пропустили да предвидимо развој и напредак ваздушних и оклопних снага и нисмо правилно оценили до које ће мере ове нове снаге захтевати нову равнотежу снага. Сада, међутим, постоји опасност да погрешимо у супротном правцу.

Не видим користи од тога да говорим о могућности да ће данашње цивилизовано друштво успети да постигне стварно разоружање иза кога би следио дуги период мира, што би опет довело до стављања рата ван закона. То не спада у моју надлежност. Довољно је можда да кажем да ми се чини (с обзиром на све оно што сам о историји прочитао, а у људској природи опазио) да су шансе за то толико мале, да се судбина наше безбедности не би смела на то ослањати. Но, и поред тога, сваки човек, који истински служи својој земљи, мора радити на томе да ове наде постану што остварљивије.

Ова се књига бави будућим ратом само утолико, уколико је потребно да докаже да бојно поље остаје и даље жива стварност. Можда ће читалац (иако се слаже с тим да нема много наде да ће ратови престати) бити један од оних који сматрају да је, попут коњице, и борба прса у прса данас постала ствар прошлости. Ја

држим да је то погрешно и у следећој глави објаснићу зашто тако мислим. Мисли које тамо износим важиће и у случају ако атомску бомбу и дириговано ракетно оружје успемо да ставимо ван закона. Међутим, самим тим не би престала опасност која човечанству прети од ових оружја. Оно што је већ једном било учињено, може се још једном учинити. Убудуће ће одмах после избијања сукоба тенденција ићи ка тоталном рату.

Са овим изузетком, ја ћу своју дискусију ограничити, углавном, на оно питање у тактици које је истовремено најједноставније и најкомпликованије питање војничке вештине — а то је човек, као појава на бојном пољу. Чини ми се да је он био исувише дуго занемариван.

2

О БУДУЋЕМ РАТУ

„Ја сам био једини човек који је 1919 године видео рат у оној форми у којој ће се он заиста одиграти; па ипак — и ја сам видео само жир, а не читав храст.“

Генералмајор **Џ. Ф. Ц. Фулер**

Бојно поље је језгро рата. Све друго у рату, под претпоставком да је он правилно вођен, постоји само да би могло служити јединицама на бојном пољу и да осигура коначни успех на бојишту.

Судбина рата решава се на бојном пољу. Може се, ипак, догодити да се у борби између народа постигне таква премоћ у снази једне или друге стране, или да се нанесу једној или другој страни такви губици, било путем ваздушних напада или поморске блокаде, који ће унапред одлучити исход на бојишту.

Но, и поред тога, борба између копнених снага и даље ће одлучивати исход рата. Без коначне одлуке на бојном пољу, није могуће постићи војничку победу.

Повећавањем важности оружја, чија је рушилачка снага уперена против цивилног становништва, постаје још сигурније да ће бојно поље бити место на коме ће се одлучивати о исходу рата. Ово правило није могуће променити. Оно се може променити само онда, када цео свет постане свестан опасности која прети цивилизацији и кад се ово сазнање буде у толикој мери одразило на политику разних држава и став њихових народа да би услед тога и ратови могли престати.

Тотална мобилизација свих снага и средстава једне земље у рату не умањује отсудну важност онога што се дешава на бојном пољу. Ни откриће новог оружја неће створити неку нову форму ратовања помоћу које би се могло предвидети војничко решење, или која би омогућила да се постигне одлука иако нисмо у потпу-

ности спремни да нападнемо непријатељске копнене снаге својим јединицама исте врсте.

Опште промене у начину ратовања које је изазвао карактер новог оружја утичу у правцу све већег ангажовања свих народних снага и националног угледа. Тиме су још већу важност добили догађаји на бојишту. Треба, наиме, водити рачуна о томе да војна снага зависи од воље цивилног становништва. Не води ратове војска већ држава. Но, ако се свеукупне снаге једног друштва посвете стварању неког оружја којим треба да се постигне победа, а то оружје доживи неуспех на бојном пољу, онда резултат тог неуспеха неће бити само пораз армије, већ и потпуно окружење или распад тог друштва.

Циљ ратова међу великим народима остаће и даље потчињавање једне или више земаља. „Безусловна предаја" није ништа ново. Ова реч се није појавила први пут у Казабланци, нити се родила тек као последица идеолошког рата који су против нас водиле силе Осовине. „Безусловна предаја" је природна последица тзв. „тоталног рата", тј. таквог рата у коме опасност прети свима тековинама и видовима живота једне земље, те према томе, сва могућа средства те земље морају бити употребљена за одбрану.

Да ли ће ратови постати тотални или ће бити вођени у ограниченом обиму, са ограниченим војничким снагама, то не зависи коначно од грабежљивости обеју страна, иако се уопште мисли да је тако. О овом питању одлучују домет и ударна моћ главног оружја, као и способност државе и народа да ту моћ одрже.

Располагање оружјем које омогућује директан напад у срце земље у првим фазама сукоба одлучује о томе да ли ће рат између великих сила бити тоталан или не. Као доказ томе може да послужи чињеница да је до јуна 1940 године цео свет веровао да се исход сукоба између Велике Британије и Француске с једне, и Немачке, с друге стране, може одлучити путем ограниченог рата. У то су веровале и зараћене земље, тако да ниједна страна није нарочито убрзавала ратну продукцију. Реаговање војних, политичких и друштвених снага демократских земаља на опасност било је врло млитаво за време првих девет месеци рата. Нарочито је за овај период значајно отсуство војних напада на цивилно становништво. Обе стране су, међутим, појачале припреме за тотални рат тек онда кад је надмоћ у броју и ударној снази немачке војске била очигледна, и кад је намера Немачке да ту надмоћ искористи постала јасна после пораза Француске и ваздушног муњевитог напада на Велику Британију. Тада су то исто учинили и СССР и САД, који још нису били ангажовани у сукобу.

Карактер новог оружја којим су сада наоружане Сједињене Државе (атомска бомба, бомбардери типа Б-36, дириговано ракетно оружје, средства за бактериолошки рат), а које је, углавном уперено против цивилног становништва, претсказује нам да ће рат — ако се сукобимо са неком другом великом силом — бити тотапан. Развојна тенденција данашњег наоружања иде у правцу све јачег напада на градове. У идућем рату трпеће настањени центри све већу штету, а опасност за нападача биће знатно мања. То је једина ствар у коју можемо донекле бити сигурни, јер обимност ратних циљева у тоталном рату доводи до ситуације, која не омогућава брзу победу.

Чињеница да поседујемо и да смо одабрали оружје, које је првенствено уперено против цивилног становништва — што је најбоље средство за онеспособљавање непријатељских снага — упућује нас на помисао да ће свака земља која намерава да нас нападне бити спремна на тоталан рат. То је природна последица развоја наоружања и она се не може избећи, осим ако се далекометно оружје стави ван закона. Но, пошто за то нема изгледа, морамо се помирити са чињеницом да ће непријатељско ваздухопловство бити отприлике равно нашем. Свако побољшање оружја тежи ка смањењу опасности на једној страни, али истовремено и ка њеном повећавању на другој. То значи да свако побољшање оружја на нашој страни изазива коначно побољшање и на противничкој. Главни ефекат ове трке за наоружањем у ери ратовања, која се одликује неограниченим ваздушним или дириговано-ракетним бомбардовањем релативно небрањених објеката, лежи у томе, да умањује могућност брзе победе, а повећава губитке и једне и друге стране.

Ово је већ и доказано. Пре Другог светског рата они, који су оправдавали употребу механизованих и ваздушних снага у рату, тврдили су да ће употреба тог оружја на крају имати за последицу смањење материјалних трошкова и људских жртава у рату. Ти су људи своје закључке доносили на једноставан начин: брзи и сигурни покрети проузроковаће брже и сигурне победе. Ток рата је показао да су се они потпуно преварили. Њихово оружје показало је већу тактичну ефикасност него што су и они сами очекивали, а њихова се грешка састоји у томе што нису схватили природу рата и што нису правилно протумачили историју развитка ратова. Ново оружје је само створило услове за тоталан рат. Атомска бомба не само да не мења ове принципе, већ их, штавише, још јаче учвршћује.

Прави циљ атомске бомбе, ракетних оружја и модерних бомбардерских флота јесте физичко уништавање неке земље у целини, док је у ограниченом рату прави циљ оружја са кратким

дометом био да уништи само непријатељске војне снаге. Уништење непријатељске земље као целине остаће и у будуће не само најрентабилнији већ и најосетљивији циљ, и никакве хуманитарне политичке декларације или међународни споразуми неће то променити. Говорити о томе да су ова супер-оружја одређена само за војне циљеве, било би исто толико наивно колико и довлачење тешке артиљерије за бомбардовање земљане луле. То оружје није ни у ком случају намењено за гађање некаквих ограничених мета.

Градови су погодне мете из три разлога: прво, зато што они производе за ратну машину, друго, зато што су они саобраћајни чворови и центри снабдевања и, треће, зато што се у њима може поубијати више људи. Градови су „осетљиве" мете зато што морају остати изложени непријатељском дејству. Масе народа, фабрике и комуникационе везе једне земље не могу се сместити под земљу. Међутим, то се може учинити са оружјем и са борбеним средствима заједно са њиховом послугом и уређајима за снабдевање и одржавање. Њихове резерве се такође могу заштитити на исти начин или пак преместити у неки забаченији крај у унутрашњости.

Видимо да се овде сад одвија нови процес у коме долази до чудне противречности, да масе цивила постају штит који покрива војне снаге. Према томе, могућност за коначну војну победу зависи од тога да ли ће тај штит бити довољно јак да издржи ударце и да ли ће се спремност и продуктивност цивилног становништва одржати на потребној висини све дотле, док војне снаге не буду у стању да употребе своје оружје и постигну одлучујућу победу. Узалудни су сви протести и тврдње да цивилизација неће трпети постојање такве опасности и да ће, према томе, морати доћи до контроле атомске енергије, јер је јасно да услови који о свему овоме одлучују не зависе искључиво од питања самог постојања атомске бомбе.

Међутим, није могуће замислити да се једна земља може потпуно уништити само путем употребе атомске бомбе, па чак узимајући у обзир и могућност даљег развитка овог и осталог оружја. Елемент простора онемогућио би такву претпоставку чак и онда, кад атомска бомба не би била подложна свим оним ограничењима којима подлежу и друга смртоносна оружја, тј. да тачност њихове употребе није никада у истој сразмери са њиховом рушилачком снагом.

Из тога произилази да ће једини циљ, којим ће се, поред главног постављеног циља (а то је физичко уништавање земље), задовољити свврха новог ваздушног оружја, бити морално и духовно уништење друштва. Воља народа мора у целости бити са-

владана путем физичког оштећења извршеног над земљом, као и путем уништења свих изгледа на успех војних снага. Докле год ово није постигнуто, војнички отпор ће и даље постојати, а победа се неће моћи извојевати.

Тврдити да ће главни циљ у будућим ратовима између великих земаља бити потпуно потчињавање воље маса, значи исто што и тврдити да ће безусловна предаја бити нормални захтев за постизавање мира. Победник ће сам одлучивати на мировним преговорима о томе да ли жели или не даљи опстанак побеђене земље.

Шта је, дакле, онда безусловна предаја? То је, уствари, предаја и последњег права народа и његових претставника на преговарање. Пример за ово даје нам случај Немачке. Чињеница да се то исто није десило и са Италијом и Јапаном значи само да то није одговарало интересима победника.

Будући да је цела земља угрожена, а безусловна предаја главни циљ рата, све снаге у земљи биће мобилисане непосредно по избијању непријатељства. Чим опасност наиђе, земља ће спровести мобилизацију у целини, без обзира да ли се ради о народу који прижељкује и верује да ново оружје води брзој победи, или о народу који се фаталистички боји да више нема никакве перспективе за масовне пешадиске борбе. Све људство, што значи сви људи и жене способни за војну службу, осим оних који су потребни за ратну производњу, цивилну одбрану и одржавање националне привреде, биће организовани у армије и друге војне формације у сврху заједничке одбране.

Под претпоставком да сама природа новог оружја захтева „тотални рат и безусловну предају", јасно је да ће једина алтернатива бити максимална мобилизација свих снага. Те снаге морају бити спремне да бране границе земље ако непријатељске ваздушне снаге имају премоћ, а његове копнене снаге се припремају за инвазију. Исто тако ове снаге морају бити спремне да и саме нападну, заузму и држе под окупацијом непријатељску територију, чим њихово властито оружје довољно ослаби непријатеља.

И заиста, с обзиром на то да треба у потпуности искористити предност створену поремећајем и уништењем које је постигнуто употребом новог оружја, копнене снаге морају бити спремне да то искористе заузимањем непријатељске територије. И све то треба учинити већом брзином него икад раније. Једина логична последица надмоћи у ваздуху требало би да буде ваздушно транспортовање свих снага које се боре на земљи — пешадије, тенкова и артиљерије — као и њихово снабдевање свим оним, што им је потребно да би се одржале. Овај логични закључак пада, међутим, када се постави питање да ли је економски могуће развити

и одржати ваздушни транспорт толиког капацитета. Свакако, несумњиво је да би овакав ваздушни транспорт био од велике користи.

Морамо водити рачуна о томе да последица тоталног напада и тоталне одбране мора бити тотално освајање непријатељске територије и тотална окупација његових градова и покрајина. Оно што данас видимо у Јапану и Немачкој само је пример онога што ће се дешавати по завршетку ратова у будућности.

Постоји још и једна друга могућност, а и она није ништа мање страшна. Наиме, могло би се догодити да такав рат не буде одлучен услед тога што би, после обостраног уништења средстава која омогућују војничку победу, оба противника била поражена. До овакве коначне апсурдности дошли бисмо онда, када бисмо сматрали да ће будући ратови бити само такмичење између ваздушних снага великих сила, чија ударна моћ није уравнотежена са снагом копнених тактичких снага. Тако би основна идеја о ваздушном рату постала бесмисленост и личила на самоубиство.

Према томе, ако у својим плановима за одбрану земље желимо да постигнемо такву равнотежу која ће обезбедити да наши војни потхвати могу напредовати ка свом правом циљу, тј. политичкој акцији, онда морамо рачунати с тиме да ће бојно поље и даље бити једна од стварности рата.

Због природе новог оружја сва подручја, без обзира колико су удаљена од границе, могу постати поприште пустошења и смрти. Наш најновији бомбардер може да превали 10.000 миља са корисним теретом. Домет ракетних оружја ускоро ће постићи 7.000 миља. Једна од последица оваквог развоја оружја јесте и то да је данас опасност на бојном пољу постала мања, док рат све више и више прети лукама, саобраћајним центрима и индустриским градовима.

Међутим, главна карактеристика бојног поља није смрт и убијање. Основно код бојног поља јесте то да је оно место где се сусрећу противничке војне снаге, које се ту ангажују у одлучној борби за освајање територије.

Јединице на бојном пољу располажу средствима за напад и одбрану и њихов је главни задатак да уравнотеже ове две форме ратовања, а бојним га пољем можемо назвати тек онда када се две армије толико приближе једна другој да се могу узајамно убијати лаким оружјем и кад оне заиста ставе у дејство то оружје у циљу убијања. Не може се говорити о бојном пољу све дотле док се две армије не приближе у намери да једна другу савладају, истовремено настојећи да не буду савладане.

Верујем да бојно поље, како сам га овде описао, није изгубило своје одлучујуће значење. То се није могло догодити већ ни због саме природе ствари.

Може се исто тако догодити да у будућим ратовима бојно поље не буде оно подручје на коме ће се највише убијати. Могуће је, такође, да ће природа новог оружја у толикој мери променити изглед ратовања, да ће нам коначна победа копнених снага на бојном пољу изгледати незнатна према ономе што је њој претходило.

Међутим, баш победа на бојном пољу одлучује о исходу рата. То је уствари коначна акција која победу даје сигурно у руке једној страни. А та коначна одлука не зависи само од тога у којој мери победничка страна има надмоћ у оружју, нити се пак питање ко је победник може решити једноставним пребројавањем мртвих на противничкој страни.

Под решењем се подразумева завршни и коначни акт у рату. Решење постижу они који су преживели, а не они који су погинули у борби за њено извојевање. То је акт који доводи до коначног потчињавања непријатеља и поновног успостављања политичке акције. То је наступање према Ричмонду[1]), а не нови Гетисберг[2]); То је смели напад преко моста у Ремагену[3]), а не искрцавање у Нормандији!

У тоталном рату одлука се стално одгађа све док нека коначна акција не доведе до брже пропасти и потчињавања непријатељских снага које бране унутрашњост земље. Ма какав хаос владао међу цивилним становништвом земље која се брани, њен пораз није осигуран све дотле, док постоји организована воља да се земља брани. Завршна акција биће увек дело извршено на бојном пољу, без обзира да ли су снаге, које су победу извојевале, биле транспортоване ваздушним, морским или копненим путевима.

Да би се једна нација одржала, потребно је да има моћне ваздушне снаге. Али оне саме, без подршке копнених снага на бојишту, претстављају војничко средство без икакве перспективе.

---

1) **Richmond** (Ричмонд) био је главни град јужне групе северно-америчких држава у току грађанског рата 1861—65 године, који су северне државе 1865 заузеле и тиме победоносно завршиле рат.

2) **Gettysburg** (Гетисберг) је град северно од Вашингтона на територији северне групе северо-америчких држава без нарочитог значаја, против којег је наступала армија јужних држава и где је поражена.

3) **Remagen** је град на реци Рајни где је америчка армија 1945 године извршила изненадан и смео прелаз преко Рајне после чега је уследило енергично надирање на исток у циљу коначног ликвидирања немачке армије.

3

ЉУДИ НА БОЈНОМ ПОЉУ

„Стварни непријатељ на бојном пољу је страх, а не бајонет или метак. Да би се постигло јединство свих снага потребно је постићи јединство знања."

Роберт Џексон

Кад кажем да се пешак мора кроз сваки раздео своје обуке навикавати да схвати стварност бојног поља, мислим на онакво бојно поље какво сам дефинисао у претходним поглављима.

Потребно је да пешак научи каква је природа тога поља у рату и шта може једног дана на њему доживети. Јер, ако не стекне војнички појам о бојишту, он ће о томе себи сворити претставу на темељу разних романа и фељтона које су писали ратни дописници, или ће га пак замишљати на холивудски начин. Уклањање оваквих лажних претстава о борби из војникове главе треба да буде један од главних циљева обуке.

Дати војнику тачну претставу о бици није исто што и потстицати га да мисли о рату. Рат је превише опсежан проблем, препун детаља који стварају збрку у његовој глави и који нису важни у односу на његове личне проблеме.

У настојању да војника нешто научимо о рату, превазишли смо све армије, па чак и здрав разум. Говори му се о узроцима рата, што је свакако добро у оним ретким случајевима кад се настава налази у добрим рукама. Говори му се и о томе како војници и морнари других земаља поштују учтивост и гаје традиције. Чак смо му досадили са предавањима о стратегији и тактици виших команди.

Али, обичан војник не научи оно што му највише треба, а то су једноставни детаљи о обичним људским искуствима на бојном пољу. Последица тога је да одлази у најтеже животно искушење као потпуни незналица.

У интересу ефикасности читаве јединице, а не само његовом личном, да буде добро упознат са свим стварима које су му дотада биле ускраћиване. Казна за неуспех плаћа се на свим странама. Људи првипут иду у акцију тетурајући и тумарајући, као да су изгубљени ноћу у густој шуми. Животи се губе без потребе. Време се губи. Не поклања се пажња земљишту, које је иначе могло бити искоришћено.

Није потребно да све ове недаће задесе читаве јединице само зато што су оне први пут у борби; није потребно, јер је могуће да се пешак извежба да у потпуности предвиди право стање на бојном пољу. Могуће је да се и јединице обуче да брзо и у потпуности предузимају мере против разорног дејства стања на бојном пољу. Страх увек постоји, али је само неконтролисани страх непријатељ успешне операције; контрола страха зависи од тога у коликој се мери могу све опасности и сметње правилно предвидети, па, према томе, и разумети.

Сигуран сам да ће се већина мојих професионалних читалаца сложити да ствари овако стоје, али и да ће протествовати и рећи да су увек биле предузимане потребне мере. Већ дуго времена говоримо једни другима да се извесне ствари у животу уче само кроз тешка искуства. Дозволите ми зато да вам укратко изложим где би нас овакви протести могли одвести.

Истина је да је у последњим периодима ратовања сваки војник био обучаван да своје покрете на ратишту подешава према природи земљишта. Учили смо га да своје оружје употребљава тако, да би искоришћавање земљишта могло дати његовом оружју максимум ефикасности, а њему самом известан степен заштите. Пожељно је да сваки човек који иде у борбу с намером да гађа на непријатеља нађе повољан положај за своје оружје и да тај положај претставља у исто време и релативно сигурно место за њега самог.

„Па да“ — казаће нам — „у томе и јесте цела ствар да се повеже оружје са земљиштем, а војник са оружјем и земљиштем, и на концу да се повеже све оружје у јединици једно с другим и са земљиштем, тако да се постигне максимална ватрена моћ и максимална дефанзивна снага унутар положаја.“

Ја сматрам да је ова основна тврдња, која је заснована на традиционалној војничкој логици, апсолутно нетачна.

Срж проблема лежи у повезивању човека са његовим другом, борцем, кога ће наћи на бојном пољу, у привикавању на људску природу, јер ће од ње зависити онда кад му земљиште неће пружати помоћ, а оружје ће га издати. Тактичке јединице могу постићи своје највеће могуће јединство и моћ тек онда, када за по-

стизавање успеха у операцији буду у првом реду обезбеђени људски, а не материјални услови за успех.

Желим да, кроз странице ове књиге, осветлим до детаља питање о томе да ли је и у чему је наша тактика непотребно ослабљена, зато што за време обуке не водимо рачуна о људској природи; намеравам такође да покажем да се тражено прилагођавање људској природи може исто тако лако одредити и објаснити као и прилагођавање митраљезу или каквом другом оружју.

Недовољна контрола над људском природом је, без сумње, била најчешћи узрок врло озбиљних и поновних неуспеха на бојишту. У оквиру рада мањих тактичких јединица било је малаксавање ватре готово стални узрок локалних пораза. У великом броју случајева ово је малаксавање било резултат неспособности људи да изврше задатак, иако су они уствари били у стању да га изврше. То је оно што се назива недостатком контроле. Међутим, треба приметити да одговорност за то сносе сви подједнако. Не значи то само слабост команде. Још већа контрола потребна је онда када двојица или више људи треба заједнички да изврше неки тежак и опасан задатак и да код тога воде рачуна о економији снаге. На крају, потребно је да воља једнога дâ правац извршењу читавог задатка, па макар се радило о групи у којој нема више од два човека.

Мени изгледа да се код нас на бојном пољу осећа велика потреба контроле човека над човеком и верујем да је тај систем лако остварљив. То није никакав метафизички проблем. Он се може решити употребом лаких метода. Потребно је само схватити све чиниоце тог проблема. Сви ми признајемо да војника треба обучити да има иницијативе и да мисли о свом личном проблему док је у борби. Ми се, такође, налазимо на почетку нове ере у ратовању када изгледа сигурно да ће све операције бити знатно убрзане, да ће све сувоземне јединице, у циљу своје заштите, морати да буду што више раштркане и да ће све дотада научено морати да се примени брже и сигурније него икад раније. Ако је ово тачно, онда у обуци и командовању треба на прво место поставити природу човека, а не оружје и земљиште.

Брижљиво проучавање војне историје, а нарочито наших пешадиских операција у Другом светском рату, довешће нас до закључка да се ретко кад губи битка у којој је оружје правилно употребљено. Не постоји никакав бољи услов за тактички успех, а ни боља доктрина од оне која настоји да у пешака усади уверење да је правилније руковање надмоћним оружјем његова најсигурнија заштита. Но, у савременом пешадиском ратовању правилна употреба оружја од стране целе јединице у борби резултат је усавршавања контроле над људима са којима не постоји непо-

средна веза. Док у принципу усвајамо ово правило, верујем да те његове поуке нисмо довољно применили на наш систем обуке и да смо још увек под утицајем застарелих доктрина, чију вредност иначе не признајемо.

Идеал у методици наше војничке обуке је аутоматско реаговање војника. Истовремено, проматрање стварности бојног поља показује нам да су нам потребни људи који ће умети да се снађу у ситуацији и који ће бити способни да дејствују према ситуацији. У условима опште војне обавезе ми немамо времена да у пешака улијемо такву дисциплину по којој би се он кретао и отварао ватру као по навици. Па чак кад бисмо и имали времена за овакав начин обуке, она не би више одговарала нашој ери ратовања у којој се, чим отпочне битка, на војника пребацује одговорност за самога себе.

Пред нама су два пута, а они воде у различитим правцима. Наша потешкоћа лежи у томе што бисмо ми хтели истовремено поћи и једним и другим.

Војник који мисли, односно такав човек који је обучен за самоиницијативан рад, не може сазрети у школи која се придржава веровања да је аутоматска акција оно што је најидеалније у војнику. Дисциплина, дуго и марљиво негована, може код војника у толикој мери усадити степен аутоматског реаговања, да ће већина поступити онако како јој се нареди. Наша обука требало би да се потруди да научи људе јасно да мисле, да их обучава на начин који ће ојачати заједничку одлучност, тако да ће у моменту изненадне опасности већина мислити и поступити исправно, иако није била издата никаква општа заповест или наређење. Но, то су циљеви обуке који се међусобно искључују. На обуци лежи одговорност да учини прави избор и тада одреди линију. — Далеко сам од тога да се залажем за отступање од оног основног правила дисциплине: „Ја наређујем, ти слушаш“ , али, углавном, сматрам да команда која је издата тако као да је заснована на некој војничкој чаролији коју само официри знају, искључује онакву форму послушности која се одликује паметном и борбеном акцијом.

Војника је могуће привикнути на то да у борби сарађује са својим друговима у пуној мери. Ако се проблему приђе једноставно и одважно, онда је могуће постићи овај психолошки циљ.

За време обуке може се војнику, а, свакако и официру, пружити довољно знања о људској природи онаквој каква је она под утисцима бојног поља, тако да он, кад дође његово време, буде у стању да то знање тактички употреби, баш исто онако као што употребљава оно што је научио о својој опреми.

Тиме што га учимо да схвати ове ствари, он неће постати мање способан да изучава употребу оружја и коришћење земљишта. Штавише, свака ће реч бити наглашена. Он ће почети да схвата важност оружја у светлости његових борбених недостатака и могућности. Осећај нове топлине биће везан за ствари које је он дотада сматрао чисто механичким.

Укратко, ја се залажем да у свим дискусијама о бојном пољу романтику заменимо стварношћу и да у обуку унесемо, у највише могућој мери, онај исти елеменат који учвршћује команду за време њених искушења у ватри.

Додир са људском природом у ватреној борби даје људима храброст и оспособљава их да правилно користе своје оружје. Некад може тапшање руком по леђима претворити миша у лава; некад може неочекивана кутија војничке чоколаде, ако је ко донесе у прави час, окупити разбијени батаљон. А тако исто помањкање оваквих момената може укрутити људе и угрозити сваку акцију. То је она оживљавајућа искра која пали вољу војника да навали на непријатеља; ако ње нема, нико неће ићи напред.

Оно што пешаку даје потстрека да и даље употребљава своје оружје то је присуство, или чак замишљено присуство једног друга. То сматрам једном од најједноставнијих ратних истина. Топлина која избија из људског другарства неопходна је при употреби оружја исто толико колико и прст на обарачу или око с којим равна мушицу и зарез. Онај други човек може бити скоро и ван домашаја његовог ока или уха, али он мора постојати тамо негде у његовој свести, иначе ће га ускоро обузети очајање, деморализација и помисао на бекство. Под таквим условима он више није борац, и ма да и даље држи оружје у рукама, оно једва вреди мало више од обичног прута.

У нашој армији пречесто се дешавало да чета на фронту не води рачуна о новопридошлом војнику. Нити га је ко претстављао његовим претпостављеним, нити је било времена да, пре него што ми буде наређено да крене у борбу, он сам осети пријатељско интересовање својих најближих другова. Обично се свршавало на томе да је такав човек доживео неуспех у бици и да је био повучен у позадину душевно потпуно поремећен.

Дакле, ради се о нечем много вишем него што је потреба војника за физичком помоћи његових другова. Ако желимо да војник буде ефикасан у покрету и у борби, онда он, у најмању руку, треба да има осећај духовног јединства са осталима. Ако му такав осећај из било каквог разлога недостаје, било да сам по себи од рођења избегава друштво, било да је изгубио додир, било да му није била пружена прилика да успостави контакт са осталим, он

ће услед тога бити усред битке избачен из дејства и бити исто толико неспособан за ефикасан рад, као да је остао без оружја.

То је основни принцип елементарне психологије пешака. Иако сам лично испитао неколико стотина херојских дела која су извршили појединци, иако сам о герилцима прочитао много прича од којих се коса диже, још увек нисам наишао на догађај који би овоме протусловио.

У ратном роману Ц. С. Форестера стрелац Дод („Стрелац Дод") је сјајна и готово монолитна фигура. Али, прочитајмо роман поново, па ћемо видети да Додова иницијатива није проистекла из духа осамљеног човека. На концу конца, он је зависио од својих шпанских другова баш као и они од њега.

Тако је са сваким борцем. На првом су месту другови који му дају подршку, па тек онда оружје. Кад би пред сусрет са непријатељем могао да бира, онда би сигурно био за то да остане ненаоружан, али да има другове око себе, него да буде сам па макар и наоружан најсавршенијим брзометним оружјем.

4

ИЗОЛОВАНОСТ У БОРБИ

„Најбоље теорије и најисцрпнији планови често пропадају. Компликовани системи отпадају. Нестају парадне сувоземне формације. Један за другим нестају наши одлично извежбани руководиоци. Нестали су они добри људи, које смо имали у почетку. И сад је пред нама гола истина."

Генералмајор Чарлс В. О'Данијел

Сматрам да негде у овој књизи треба приказати бојно поље онаквим, каквим га лаици замишљају. Иначе многе ствари, о којима се овде говори, не би биле разумљиве.

Хладно је на бојном пољу. То је најусамљеније место, на коме људи треба да живе заједно.

Чињеница да је то место на коме се сусреће смрт, која се не тражи, није баш оно што пешака, који је првипут у борби, највише нервира. Нормалан човек може увек, у границама потребе, да предузме нешто за одбрану свог живота.

Најгора особина бојног поља је његова празнина. Нигде около ни живе душе. На њему нема готово никаквих знакова живота. Свуда влада велика тишина, која је много злокобнија од повремене грмљавине оружја. То је она празнина која човеку леди крв у жилама, зауставља дах у грудима. Празнина, која делује као парализа. Мале опасности, које је човек имао у свом ранијем животу биле су увек праћене извесним узбуђењем. Сада се он налази пред великом опасношћу, а узбуђења нема...

То је оно што отежава читаву ствар. У човеку постепено сазрева убеђење да ће опасност наступити изненада. Он много мисли о томе како ће реаговати кад осети да је у непријатељској ватри.

У својој машти замишља ситуацију чији је центар баш он. Он ће се бојати али њега ће храбрити и потстрекавати. Њему изгледа да ће то бити налик на какву утакмицу у којој је и он члан момчади. Док утакмица траје, он ће црпсти из ње извесну снагу и

осећати извесну подршку која долази од снаге коју осећа око себе, а која извире из заједничког напора свих играча (учесника).

Међутим, овде ствари друкчије стоје. У часу највеће опасности он ће се наћи потпуно сам. Он осећа опасност, али на видику нема ничега против чега би се могао борити. И баш услед ове мешавине страха и мистификације рађа се код њега осећај беспомоћности, која опет ствара још већи страх.

Ето, такве потешкоће стоје пред неискусним јединицама. Много пута сам чуо пешаке који су после своје прве борбе говорили отприлике овако: „Богаму, па, још никад нико није био у оваквој ситуацији. Нигде никога нисмо видели. Борили смо се против духова". Врло често би надодали још и ове речи, које су, међутим, биле у пуној супротности са чињеничним стањем: „И ми смо то морали извршити потпуно сами. Није било никакве подршке ни са једног бока."

Ако следимо ток обуке просечног пешака све до његове прве борбе, онда ће нам бити јасно зашто се код њега рађају овакве погрешне претставе и зашто оне ометају одржавање високог морала код војника у њиховој првој борби.

За време обуке војник се навикава да око себе види велики број људи и масивну механизовану снагу. Он те снаге гледа на парадама. Он их види на маневрима, који су још најближа слика рата. Ту се он никад не осећа усамљеним. Што су веће снаге његове армије, то је веће и његово самопоуздање, ма да он није свестан да је баш та снага армије постала главни чинилац његовог морала.

Чак и непријатељске снаге биле су за војника увек довољно претстављене. У филмовима за обуку он гледа маневре непријатељских формација. Слике непријатељских одељења украшавају зидове дневне собе. Из заплењених филмова, који су касније били тако састављени да су остављали утисак масовности и снаге, он добија утиске како непријатељске снаге изгледају када нападају. Тако, дакле, изгледа њихова мета. То су они с којима ће се он једног дана сусрести. Истина, изгледају сурово, али и то су смртници од крви и меса, те, према томе, рањиви. Ничега тајанственог ту нема. Погодиш ли зрном циљ, он мора пасти.

Има још и других утисака, али ови су главни. Војник верује у оно што је видео, и то делује на његове претставе о томе како ће изгледати његови први доживљаји у борби.

Он замишља битку као сукоб великих и видљивих снага, као неку врсту фронталног сукоба између видљивих линија људи и машина, које се протежу докле оком допире. Потпуно је узалудно сада говорити да је он морао све то боље знати и да је морао бити свестан тога да потреба да се заклони кад се гађа бојевим мет-

ком знатно ограничује његов видокруг у борби. Чињеница је да он то не зна и да све друге претставе о бици, које је стицао још од ране младости, стварају у његовој машти сасвим супротне слике.

За време наступања његове чете према ватреној зони не дешава се ништа што би могло изменити његове раније претставе. Једна од обичних слика позадине јесте онај огромни број војника и готово неисцрпне количине материјала. Ту се осећа моћ армије више него игде на другом месту.

Понекад на путу за фронт војник чује далеке звукове битке, али то су безлични звукови тешких топова, тако да га то врло мало узнемирава. Услед тих звукова јединица око њега се не развија те он нема никаквог разлога да обраћа пажњу на то што постепено нестаје првобитне слике моћи сопствене војске. Он сада може да види само јединице које спадају у његову колону и нема појма о томе да икакве друге јединице његове армије наступају другим паралелним путевима. За њега је доста да је његова јединица сакупљена око њега. Сваки човек који се налази близу њега биће му помоћ да савлада онај страх који би га иначе могао зауставити.

Његова јединица стиже на бојно поље, креће се попреко кроз земљиште ван путева и долази на домет непријатељског лаког оружја. Непријатељ гађа. Оно што се у том часу догађа, њему изгледа потпуно неприродно. Он је очекивао да ће видети неку акцију. Међутим, он не види ништа, ту и нема шта да се види. Ватра долази „ниоткуда“. Он зна да се ради о ватри из оружја — звукови то несумњиво показују. Но, то је једино што сигурно зна.

Он је сада мање сигуран у оно што је очекивао да ће га у моменту овакве кризе очврснути, тј. у ватрену моћ и јединство његовог властитог наоружања и опреме. Чим зрна почну да падају у близини, војници се раштркају. Кад се баце на земљу, већина нестаје са видика својих другова. Они који се још могу видети, већином су на неки врло чудан начин мирни. Они су запрепашћени необјашњивошћу свог положаја. Сад је дошло до изненађења на које их нико није припремао. Намера непријатеља је овде од малог значаја, већ се ради о самој природи борбе за коју војници нису припремљени. Где су сад мете? Како може да се напада непријатељ који, изгледа, и не постоји? Колико ће још времена проћи пре него што се непријатељске снаге почну показивати, а његове властите прикупљати по оним принципима тактике који њима изгледају корисни, бар по оном што су научили за време обуке? Колико још треба времена па да борба добије свој нормални изглед?

Нема ту никога ко би могао да објасни овом стрелцу или његовим друговима да је ово што се са њим сада догађа н о р м а л н о и да ће се и само његово лично реаговање на то вероватно временом изменити. Он ће можда проћи кроз многе борбе, а никада неће доћи у реалнију и опипљивију ситуацију од ове. Уствари, баш у оваквој ситуацији његова јединица треба да нађе начина да се среди, ако жели да извојује победу. Може некад доћи и дан кад ће бојно поље оживети услед акција, кад ће видљивих циљева бити много и кад ће се помоћ коју ће његова јединица добијати са бокова и из позадине, јасно видети. Оваква ситуација карактеристична је за покретни рат и пробоје, а настаје тек онда када је ватрена надмоћ извојевала решење или осигурала његово постизање.

Непријатељска ватра се појачава. Његове намере су све јасније. Људи се растурају све више и појединачно се склањају у најближе или најбоље заштићене заклоне. Понеки од њих гађа из свог оружја. У почетку стрелци гађају готово бојажљиво, као да се боје да ће бити позвани на одговорност због расипања муниције гађајући на непријатеља кога и не виде. Други опет не предузимају ништа, било зато што ни сами не знају шта би требало радити, а њихови им руководиоци то не говоре, било зато што су толико изнервирани да не могу ни да мисле, ни да се покрећу онако како то захтева настала ситуација. Овакво реаговање људи на непријатељску ватру проузрокује још веће одвајање појединих делова у чети, повећавајући осећај осамљености и несигурности код појединаца. Ово подједнако делује и на млађе руководиоце и на војнике. Чињеница да ни они нису очекивали овакав ток догађаја смањује њихово самопоуздање, а упоредо са смањењем поуздања расте њихова неодлучност код издавања наређења, што би иначе могло потстакнути на акцију бар најборбеније војнике. Чињеница да нема никаквих наређења појачава деморализацију и непокретност борбене линије. Сазнање да се и руководиоци боје, још више повећава страх војника.

А кад би се чуо само један јасан командујући глас, па макар и глас некога који нема никакав командни положај, војници би послушали. Ако ништа, послушали би они борбенији, а они мање борбени охрабрили би се кад би видели да се ипак нешто предузима.

Али, јасан командујући глас тако се ретко чује на бојном пољу! И тако војници чекају и ништа не предузимају, а та неактивност још више делује на њихову одлучност. Ови људи, ће, без сумње, током времена доживети и теже губитке, но за чету — као целину — то ће бити најтежи час који ће икада упознати.

Њихови губици постаће њихов најбољи учитељ. Најслабији ће бити избачени из строја већ после овог убитачног искуства, што ће бити нов прилог статистикама које тврде да у првим борбама долази до већег броја случајева нервних растројења, него у каснијим борбама на фронту. Многи од оних који су пропали у првим сукобима могли су бити спашени да је било више памети код оних који су руководили обуком. Већина јаких ће преживети и у каснијим борбама са непријатељем они ће се привикнути на природу бојног поља и путем искуства и грешака упознати оно што треба да ураде да би могли најкорисније употребити своје здружене снаге.

Цело ово разглабање, пуно обесхрабрујућих детаља о свим овим недаћама, не би имало смисла кад не би било управљено на то да докажемо, да је много што-шта од тога било непотребно и да је пешак у стању да нађе бољи пут.

Не треба се задовољити Клаузевицевом мрачном опоменом: „У рату новајлија сусреће само тамну црну ноћ". Уз то би требало надодати: „Од огромне је важности да се сваки војник — без обзира да ли је храбар или плашљив — не сусреће првипут у рату са стварима које ће изазвати код њега ужас и запрепашћење."

Наш циљ треба да буде да за време саме обуке довољно осветлимо све ове ствари, како бисмо на тај начин отклонили добар део таме која обавија борбу. Речи највећег војног мислиоца XIX века кажу нам да је то могуће постићи. У то верујемо сви ми који се бавимо војним проблемима новог времена.

5

ГУСТИНА ВАТРЕ

„Све ће ово бити као овца у чељустима лава, ако васпитање и расположење народа није чврсто и ратоборно."

Френсис Бекон

Мислим да нисам нигде у новијим војним приручницима или уџбеницима за руководиоце јединица прочитао да треба упозорити пешадиске команданте да не верују да ће, када нападну непријатеља икада више од једне четвртине њихових војника извршити стваран удар, сем у случају када млађи официри стално „јашу" над њима са специјалним задатком да повећају њихову ватрену моћ.

Процена од 25% односи се и на добро извежбане јединице, које су већ учествовале у борби. Наиме, тиме хоћу да кажем да 75% неће гађати или неће издржати у гађању против непријатеља и његових утврђења. Ови људи могу гледати опасности у очи, али се неће борити.

Но као што сам на почетку рекао, ради се о једном виду пешадиске борбе коме се не поклања довољно пажње. Колико нам подаци показују, досада још нико није поставио питање „колика се густина ватре може очекивати за време борбе од нормално добро извежбане пешадиске јединице, под просечним условима борбе?"

Ово је врло чудан пропуст, утолико више што је проблем колико се ватре може постићи, основни проблем свих тактика. Уствари, то и јесте основно питање у тактици, а остали елементи тактике једноставно му се прилагођавају.

Војсковође свих времена сусретале су се са овим централним проблемом и решавале га према оружју свога времена и својој досетљивости у ангажовању оних формација, које би у одлучном моменту дале максимум ватрене снаге свог оружја на решава-

јућој тачки. Уколико се бар механике битке тиче, срж ствари је у овоме: распоредити људе, покренути их напред или натраг тако да њихови редови буду што мање изложени, а да њихово оружје наноси што веће губитке на најосетљивијим непријатељским тачкама. Персиски краљ Кир размишљао је о овоме кад су га његове извиднице упозориле да се египатска фаланга протеже у дубину од стотину људи. Он им је одговорио: „Каква им је вредност што су постављени тако дубоко, кад својим оружјем не могу досећи непријатеља?"

Па ипак, готово без изузетка, оваква мишљења, која су изражавали велики умови који су радили на тактици и давали правац њеном развитку кроз векове, тицала су се, углавном, геометриске стране самог проблема. Све ове уважене војсковође биле су оптимисти и изгледа да су биле уверене да ће, ако успеју да пронађу неку вишу формулу за планове битке, послушна и добро извежбана трупа зарити у тело непријатеља отприлике онај број копаља која се по формули могу зарити, или уперити на њега онај број пушака који је одређен за гађање.

Некад је маршал Мориц де Сакс прорачунавао густину ватре код лаке пешадије овако: „Да би се прешло 300 јарди, потребно је 6—7 минута. Лака пешадија би требало да је у стању да опали 6 метака на минут, али услед напора и замора у борби, и 4 метка може бити довољно. Према томе, сваки ће војник за време напада опалити 30 метака, а ако има 70 војника, значи да ће све у свему бити испаљено око 2.000 метака."

То је, без сумње, мађионичарски прорачун — 66% ефикасности у брзини ватре у доба када се пушка још пунила спреда и била врло примитивно оружје, а војске биле састављене већином од најамника —. Де Сакс је био далеко од истине. Он данас не би постигао исту брзину ватре вршећи исти покрет са војницима који су наоружани пушком типа М 1 и карабинима. На стрелишту можда, али никад у нападу на непријатеља који се брани лаким ватреним оружјем.

Врло је чудновато што се питање о томе колико се ватре може постићи и како повисити њену густину, расправљало кроз историју као да решење тога питања лежи само у оквиру тактике и геометрије. Када се читају ове тактичке расправе, може се с правом закључити да професионални војници сматрају да им част налаже да се догматички држе веровања у то да обука савлађује све и да ће се сви војници борити ако су претходно савршено увежбани и дисциплиновани.

А шта да се каже о људској природи? У радионици или канцеларији, или било где у друштву, једна мањина људи и жена носи терет рада и одговорности од којих зависи успех. Већина

у свакој од ових група, мучена бригама о самом себи и страхом за своју личну безбедност, тражи живот са минимумом ризика и залагања.

Према томе, изгледа да није паметно веровати да ће војна обука моћи постићи успех тамо, где остале струке то нису могле, тј. да ће се већина војника радо борити, јер се оваквом веровању противе дубоке струје у људској природи. „Најозбиљнији проблем једног команданта — рекао је генерал-лајтнант Роберт Ц. Ричардсон — је у томе да извежба своје млађе потчињене да извршују свој задатак. Сви могу бити лојални, али чак ни једна четвртина није довољно самодисциплинована да приведе сваки постављени задатак до правилног завршетка."

Ако је ово тачно о официрском кадру, под нормалним условима гарнизонских дужности, шта се онда може очекивати од војника у часу опасности, када извршење задатка значи још веће лично излагање да би се одговорило ватром на ватру непријатеља.

Не знам зашто се питање густине ватре у условима борбе није још раније испитало. Сумњам да је разлог била ма каква забрана од стране професионалних војника. Можда је то због тога, што у ранијим ратовима није никад постојала могућност систематског сакупљања података.

У људској природи команданта лежи склоност да верује да ће се већина његових људи борити. Кад не би било тако, значило би да се он унапред у својој свести помирио са неуспехом. Но, исто тако је тачно да речи „радо се борити" и „лојалност" постају за њега синонимне са речима „иницијатива" и „добровољни ризик" у моменту опасности. Њему је физички немогуће да за време борбе контролише акције својих војника, а да у исто време не занемари друге, много важније дужности. А то уместо њега не могу учинити ни његови непосредни потчињени, а да се не изложе претераној опасности. После борбе ово питање постаје мање важно и командант је заузет пословима око извршења нових задатака. Њему и не пада напамет да је густина ватре у јединици срж читавог његовог проблема и да се средства, којима би се то могло довољно брижљиво проверити, налазе, такорећи, у његовим властитим рукама. Просечни војник увек ће признати апсолутну истину ако га упитате да ли је употребио своје оружје.

Вршећи масовна испитивања после борбе у отприлике 400 пешадиских чета на Централно-пацифичком и Европском ратишту, нисам наишао да је иједан командант батаљона, командир чете или вода учинио ма и најмањи покушај да утврди колики је број његових људи заиста употребио оружје против непријатеља. Међутим, било их је много који су аутоматски одговарали: „Мислим

да је сваки војник кад-тад употребио оружје". Неки су додали да је изгледало, барем кад су они гледали, да сви активно учествују у борби.

Касније, кад смо испитали чету у њеном пуном саставу, а војници говорили пред својим командантима и млађим официрима, открили смо да је просечно тек 15% људи у току целе битке заиста гађало на непријатељске положаје или војнике, употребивши било пушке, било карабине, гранате, базуке, Браунингове аутоматске пушке или пушкомитраљезе. Иако смо рачунали чак и мртве и рањене, претпостављајући да је и код њих иста сразмера оних који су се активно борили као и код живих, ипак се укупна цифра није попела на више од 20 — 25%. У најповољнијим случајевима, најодлучније и најборбеније чете су се могле похвалити да је најмање један од четворице на неки начин употребио своје оружје.

Природно је да су руководиоци били запањени овим открићем, иако су по завршетку критике сви били убеђени у истинитост војничких исказа.

Већина акција одиграла се под таквим земљишним и борбеним условима, да је било могуће да најмање 80% војника гађа и да су сви, бар неко време, били на задовољавајућем отстојању од непријатељских положаја. Скоро ниједна акција није била случајна. У већем броју су то биле одлучујуће локалне акције у којима је борба чете имала одлучан утицај на судбину неких већих јединица, а у којима је и сама чета била под јаким непријатељским притиском. У већини случајева чета је постизавала знатан успех. У неким је пак била одбијена и претрпела је локални пораз од непријатељске ватре.

Испитивања су обухватала све што се догодило од почетка до краја акције. Проверавања су се вршила на лицу места, показивало се рукама, испитивало се о броју рафала и циљева на које се гађало итд. итд. Ово се обично догађало пошто су сви сведоци били саслушани и пошто је чета добила добро заокружену слику о акцији као целини. Нема разлога да се сумња да су војници говорили поштено и објективно. Они су врло брзо осетили да ће ићи њима у прилог ако се утврди да су учествовали у гађању на непријатеља.

Постоји по који изузетак у овом готово јединственом калупу резултата, али нема изузетка за ону моју ранију тврдњу да војни руководиоци нису научени да се интересују за овај проблем.

Да се вратимо на почетак. У борби за острво Макин, која је била део инвазије Гилбертових Острва, новембра 1943 (Микронезија у Тихом Океану), један батаљон 165 пешадиског пука био

је у току три ноћи снажно нападан дуж целог фронта свог одбранбеног распореда. Непријатељ — помахнитао од одушевљења — отпочео је у сумрак серијом јуриша и притисак није престајао скоро до зоре. Фронтални ватрени положаји су били директно нападани ножем. Већи део клања одиграо се на простору мањем од 10 јарди. Половина америчког ватреног оружја била је избачена из строја, а отприлике половина војника из предњих ровова или убијена или рањена. Сви положаји су били окружени мртвим непријатељима.

Кад нас је јутро уверило да је одбранбени положај издржао јуриш и да је непријатељ био потучен надмоћном ватром, свима нама, који смо били довољно близу да оценимо акцију, изгледало је као сигурно да су сви у њој суделовали са највише одважности. Јер, јасно је било да је цео батаљон био свестан опасности и да је упркос своје бројне надмоћи једва успео да одбије напад.

Отпочели смо ову истрагу да бисмо установили колико се наших људи борило употребљујући оружје. То је била заморна истрага; од човека до човека, од посаде до посаде топа, испитивао се сваки од њих шта је тачно урадио.

Међутим, узимајући у обзир и мртве, пронашли смо само 36 људи који су гађали на непријатеља свим оружјима. Већина ових је имала тешко оружје. Они, који су заиста били активни, налазили су се обично у мањим групама борећи се заједно. Било је људи који су се налазили на положају директно под непријатељском ватром, а уопште нису гађали или покушали да употребе своје оружје, па чак ни онда кад је положај био освојен. Већина активних стрелаца употребљавала је више врста оружја и кад би пушкомитраљез престао да функционише, они би узели пушку, а кад би им понестало пушчане муниције, употребљавали су бомбе. Али, било је и таквих који су признали да су јасно видели циљеве пред собом, па ипак нису гађали.

Истина, све су ове јединице биле зелене — младе — то им је било прво ватрено крштење. Исто тако, треба напоменути да је слобода ватре у дубини одбранбеног положаја какав је тада био примењиван на Пацифику, била ограничена.

Касније, на Пацифику и у Европи, ова истрага вршена је у разним јединицама, са различитим степеном борбеног искуства. Сразмера међу активним и неактивним борцима мало се мењала, већ према ситуацијама. У просечно искусној пешадиској чети у току средње активног дана, број оних који су употребили неко или сва оружја, износио је отприлике 15% од укупног броја. Код најборбенијих пешадиских чета, под условима најинтензивнијег

непријатељског притиска, у времену од почетка до завршетка борбе, број се ретко пењао изнад 25%.

Вероватно би требало да још више разјаснимо ствар. Не мислим да кажем да је кроз читаву једну битку просечна чета одржавала ватру са просечно 15% свог оружја. Кад би било тако, онда не би постојао ни проблем о коме говоримо, јер би се могло претпоставити да је за време кад је напад био на врхунцу своје жестине и густина ватре била много већа.

Ствар је једноставно у томе, да је од 100 људи из ватрене линије, за време борбе са непријатељем, просечно само петнаест суделовало са оружјем. То се показало тачним, без обзира да ли је акција трајала један, два или три дана. Продужавање борбе није деловало на повећање овог броја у позитивном смислу.

Штавише, војник није морао стално да одржава ватру да би био убројан међу активне борце. Сматрало се позитивним ако је једном или двапут опалио пушку и не нишанећи ни на шта нарочито, или ако је бацио бомбу отприлике у правцу непријатеља. Обично су војници са тежим оружјем Браунинговим аутоматским пушкама, бацачима пламена или базукама, давали прилично добре податке о себи. Ово јасно показује да су они који су учествовали у борби, а нису у њој гађали, били већином стрелци наоружани пушкама.

Показало се да земљиште, тактичка ситуација, па чак и природа непријатеља и тачност његове ватре нису имали скоро никаквог утицаја на проценат оних који су гађали и оних који нису. Па ни борбено искуство стечено кроз три-четири борбе није доносило неку радикалну промену, каква се могла очекивати. Резултати су показали да је горња граница процента одређена неком сталном величином, која је својствена природи војника, али коју ми нисмо способни да схватимо, па је не можемо ни исправити.

Изгледа да би један од главних резултата оспособљавања јединице за борбу требало да буде тај, да млађи официри постану свесни великог значаја овог проблема, тако да, кад јединица уђе у борбу, што већи број подофицира директно утиче на повећавање ватрене моћи одељења којим командује. Али, ни најбољи подофицир не може се дуго времена кретати горе-доле по ватреној линији и терати своје људе да гађају. Јер, не само што се на тај начин излаже смрти, већ га то уједно и спречава да обрати више пажње на оно мало људи борбеног духа који одржавају акцију, а које он мора помоћи и бодрити. То и није његова права улога на бојном пољу, без обзира на чињеницу што књиге кажу супротно. Кад постане „вруће“, онда ће врло вероватно и он да се

ангажује са властитим оружјем, настојећи да одбије непријатеља својим властитим рукама.

Изгледа ми, према томе, да постоје сви разлози да се овај фактор густине ватре узме у разматрање у првом реду као најважнији проблем обуке, а затим као предмет за критичко испитивање и исправљање грешака у борби.

За време битке за Кваџалеин, радећи са четама 7 пешадиске дивизије, открили смо да је проценат људи који употребљавају оружје у свим четама константан, иако су чете биле у најразноврснијим локалним тактичким ситуацијама. Пажњу нам је затим привукла једна друга чињеница. Иако је у току борбе било извесних померања људства — нови су придолазили, неки су испадали из борбе због смрти или рана — ипак су, углавном, у свакој чети, из дана у дан, једни те исти људи одржавали ватру. Активни стрелци, бомбаши и војници с базукама, који су, например, у понедељак предводили напад и разрадили детаље уништавања непријатеља, били су у среду носиоци напада када је борба поново отпочела на неком другом крају острва. Руку, која је окидала обарач, могли сте опет наћи како баца бомбу, намешта експлозивно пуњење или води у противнапад опкољену групу.

Било је, такође, много других активних војника који су вршили дужности млађих официра у снабдевању, одржавању везе и осталим дужностима. У борби се не напредује само помоћу паљбе. Без сарадње осталих, сви напори стрелаца остали би бескорисни. Ради се о томе, да су се међу онима који су увек били спремни да се боре са оружјем појављивала стално иста лица која су преузимала иницијативу, а на листи активних бораца било је релативно мало нових имена.

Одмах сте могли препознати човека који ће се вероватно борити све док не погине. Исто тако после неколико испитивања могао се запазити онај који се неће никад покренути, ма да су изгледи да ће остати на животу били релативно добри.

Мора се рећи у прилог оних који нису употребили своје оружје, да нису избегавали опасности борбе. То нису били забушанти. Опасност није била узрок њихове неактивности. Они су били тамо да буду убијени, ако их непријатељска ватра буде тражила и нашла. То су били добри војници за извесне задатке. Не може се сумњати ни у то да су они као стрелци били добри. Ради се само о томе да они нису гађали, иако су били у таквим ситуацијама где је гађање била њихова првенствена дужност и где ништа друго не би могло више помоћи њиховој чети.

Било је, такође, јасно да су војници који су употребили своје оружје били они исти који су водили обилазни напад на непри-

јатељско ватрено гнездо или дизали у ваздух непријатељска склоништа. Требало би да постане очигледно да ове ствари иду упоредо, будући да је и сам акт гађања на непријатеља пример високе иницијативе на бојном пољу, иако су војни руководиоци дуго времена сматрали да је то, уствари, природна последица правилно изведене обуке. Но о томе ћу касније нешто више говорити.

Дакле, да се упитамо: какву улогу овде игра обука? Можда утиче толико да оспособљава борбеног војника — човека, који је вољан да се бори кад се за то укаже прилика, да се снађе у свакој прилици и да зна када и где треба да искористи ватру свог оружја у циљу постизања ватрене надмоћности, а у исто време и у циљу своје властите заштите. Обука може, такође, потстицати и научити човека, са већ високо развијеним осећајем дужности, да му иницијатива постане једноставно једна форма послушности.

Међутим, обука сама није у стању да ишта више од тога учини све дотле док се ради по садашњим методама и док принципи, по којима покушавамо да створимо ватрену дисциплину, не буду усклађени са људском природом. Наша обука ће бити на несолидној основи све дотле док буде код нас владало уверење да ће се код војника аутоматски појавити жеља да употреби своје оружје када буде под непријатељском ватром само зато што је обучен у вештини гађања и што смо га, иако олако, упознали са оружјем.

Не постоји метод обуке који би био познат ма и једном командиру чете кога сам досада срео на основу кога би он био у стању да пред борбу каже који ће од његових војника стално гађати, а који ће тек само бити присутан. Дисциплина ту није одговор, а ни усавршавање кроз дрил. Најизвежбанији и најдисциплинованији војник кога сам срео у Првом светском рату био је неки наредник, а који је ипак покушао да отпуже у грмље кад се нашао првипут у тежој ситуацији. Неки од најхрабријих самосталних бораца које сам срео у Другом светском рату провели су већи део свог времена по притворима. Познати ауторитет генералмајор Џ. Ф. Ц. Фулер, добро је учинио рекавши да су лојалност и послушност мерила помоћу којих треба претходно оценити вероватну спремност војника да се бори. Многи су то рекли и пре њега. Али ја поричем да је данас то тачно. То се могло односити на времена борбе у затвореним формацијама, али се више не може применити на нашу данашњу ситуацију.

Боље ће бити ако обратимо пажњу на животне чињенице. Ватра добија ратове и окршаје из којих је рат састављен. Избаците храбре војнике из неке акције и ви нећете победити. У нашем проверавању чету по чету видели смо да су и људи, који су у периоду обуке били стално слаби, запажени због своје лењости,

непослушности и неуредности, исто тако постајали лавови на бојном пољу, са свим врлинама борбености, послушности и смишљеног извођења акције. Кад би се битка завршила и дошло време за повлачење и одмор, они би, скоро редовно, опет падали у старе грешке. Они су знали да се боре као ђаволи, али нису знали да буду добри војници.

Да ли онда они ранији знаци недисциплине треба да служе као оријентација за тражење људи, који ће се вероватно добро понети у борби? Не, нипошто. Упоредо са овим несолидним карактерима борио се подједнако храбро још и већи број људи, чије је раније понашање указивало на то да ће бити добри војници. У најжешћој борби ови јаки појединци тежили су један другом.

Догађало се, готово без изузетка, да је у четним акцијама — које смо испитивали у току рада на историји боја — постојао известан број обичних војника, чија је дотадања служба била безбојна, али који су, када је требало покретљивости и ватре, на читавој линији показивали сву предузимљивост и разумност добрих млађих старешина. Безбројни сведоци су потврдили како је константна акција ових људи привукла друге око њих. Међутим, открили смо да командири чета нису увек знали како су их ови људи служили и да — као по правилу — нису схватили да би ове знаке изванредне снаге на бојишту требало проучавати као важне чиниоце у изналажењу начина најбоље употребе снага чете у борби. Ипак, не смемо пропустити да подвучемо да се целокупна снага једне борбене јединице окреће око људи који су спремни да у борби употребе своје оружје. Кад не би било таквих људи, не би ни чета ништа вредела у моралном погледу.

За време масовних испитивања у једној пешадиској чети на Централном Пацифику, изјаве свих из чете потврђивале су да се један наредник тако истакнуто борио у току дводневног напада, да за успех читаве чете треба, углавном, захвалити његовом личном залагању. Њега нису препоручили за одликовање, ма да су чињенице, које су други открили, јасно говориле да је три пута заслужио одликовање „Сребрне звезде“. Упитао сам командира те чете зашто није ништа предузео у том правцу. Изненађен тим питањем, он се намрштио и одговорио: „Кад је борба отпочела, он је практично узео команду из мојих руку. Водио је људе, и ови су га слушали. Како бисте могли одликовати човека, који вам тако нешто учини?“

Тада сам га запитао да ли је икад мислио на то да ниједан командир није у стању да за време борбе води читаву чету, да ширина борбеног распореда чете и разноликост дужности њеног командира апсолутно превазилазе његове снаге, те да је, према

томе, и једна од његових дужности у борби да види, ко су моралне вође међу војницима његове чете, и када такве људе открије, треба да им пружи сву помоћ и охрабрење. На то ми је овај одговорио да му још нико није говорио о тим стварима.

Ма да су ове идеје основа командовања, ипак, овај млади капетан није био једини са тако уским погледима. Било је много других који су командовање сматрали као неко право, а не као одговорност коју треба да деле са свима онима који су способни да испуне празнине у командовању и да изврше оно што се подразумева, ако и није увек јасно изражено. Чак и у случајевима када је била извршена правилна иницијатива (као у случају наредника, јер је било очигледно да су његове акције увек доводиле чету у бољу ситуацију), они (командири) су били спремни да испитују сваку акцију млађих, која би се могла протумачити као угрожавање њиховог ауторитета.

То су били ситни људи, гоњени љубомором. То су били збуњени људи, који су и сами тапкали тражећи свој пут кроз један од најзамршенијих од свих људских проблема. Да, неко је заборавио да их правилно саветује...

Није лако просечном младом капетану коме помало већ и због његове младости недостаје самопоуздања и уверења да може другоме улити поштовање — да схвати да ће његов углед као командира јачати онолико, колико сам успе да развије сталну снагу својих подређених, или да ову идеју — пошто је прихвати као принцип — примењује као своје правило акције.

Исто тако није никаква реткост да и старији официр није био у стању да научи како треба командовати преко штаба да би постигао највише од својих људи и од самог себе радећи баш преко њега.

6

ВАТРА КАО ПРОТИВСРЕДСТВО

„Коначно, обим ватре је оно што одлучује. Победићете ако убијете више непријатељских војника, него непријатељ ваших. Ако то не можете постићи, онда сте побеђени.“

Роберт Т. Патерсон, министар рата

Будући да је опште познато да непријатеља коначно побеђује ватра која га одбија и покрет који чини његово повлачење трајним, важно је да у свим операцијама војници који напредују, али нерадо употребљавају своје оружје, ипак чине неки директан физички допринос успеху офанзивне акције.

Сама чињеница да се налазе у ватреној зони може давати потстрека њиховим друговима, а може чак и поразно деловати на морал непријатеља ако их његове извиднице опазе.

Војници у ватреној линији обично не знају да ли је број њихових другова који стварно гађају велик или мален. Ни под најбољим околностима они не могу „осетити“ шта се догађа даље према њиховим крилима. Осим тога, они су обично до те мере заузети својом личном борбеном ситуацијом, да је искључен сваки организовани утисак о томе шта други раде са својим оружјем. Ма да сам имао посла са неколико хиљада командира одељења и водова, још никад нисам срео човека који је могао рећи шта су појединци из његове групе радили са својим оружјем у току од једног сата.

Требало би прихватити као чињеницу и основни принцип да морални осећај физичке подршке у борби долази из сазнања о присутности неког другог војника, а не из сазнања да тај војник врши неку целисходну радњу.

Неактивност пасивних појединаца не делује деморализаторски на оне који тактички искоришћавају ватрену моћ свога оружја. Напротив, њихова присутност тера ове друге да буду још

активнији. Свака снага која се налази у близини стрељачког строја и коју остали војници виде, повећава моралну снагу самог стрељачког строја. Тек онда када војници губе земљиште, почиње попуштати и храброст дуж читаве линије. И док нам је потпуно јасно да се права дефанзивна снага положаја налази у рукама оних који употребљавају своје оружје, с друге стране, пак, немамо никаквог доказа да ће — у моменту притиска — војник који самоиницијативно не гађа на непријатеља, пре напустити терен него његов најборбенији друг. Ми смо спремни да заједно стрпамо све војничке врлине и да узмемо за готово да је добровољна акција спољашњи знак храбрости да се смело погледа смрти у очи, и да је помањкање такве акције знак нејуначких особина појединаца. Може се рећи да су то слабо промозгани закључци.

Једноставно ослободити човека од смртног страха не гарантује нам да ће се он понашати као да је бесмртан.

На Пацифику је на наше снаге толико пута учинио велики утисак онај крајње необичан поступак непријатељских војника који су напуштали своје оружје и изгледали неспособни да изврше ма какав напад или да учине било шта за своју одбрану. Па ипак, овакве су јединице остајале на своме месту као биљке укорењене дубоко у земљу и дозволиле су да буду убијене до последњег човека. Њихова жива тела била су она одбранбена база око које се даље развијала борба њихових борбенијих другова.

Треба да пођемо од тога да је иницијативност у гађању само једна од позитивних особина доброг војника. И поред тога што је то главни чинилац за успех мањих тактичких јединица, а према томе и коначне победе у рату, ипак, оне који нису у могућности да развију иницијативност у гађању не треба преоштро осудити због тог недостатка.

У одмеравању тактичког доприноса ових војника, можемо сматрати да они доприносе свој део масовности напада, али мало, или ништа, његовој брзини. Јер, треба да буде јасно: ако нико не гађа, неће ни покрет сам по себи угушити ватру непријатеља било наношењем губитака у људству, било застрашивањем или присиљавањем да преда земљиште. Покрет је, у основи, средство за повећавање ефикасности властите ватре, све док се коначно снаге непријатељске ватре не сведу на нулу.

Најређа ствар у борби је ватра довољне густине, добро испаљена и стално одржавана. Па ипак, крајњи циљ свих покрета у рату — све до дана коначне предаје — јесте повећавање властите ватрене моћи и положаја на штету непријатељске моћи и положаја. Сваки покрет који се не поклапа са овим циљем противан је принципу одржавања снага, те је, према томе, штетан.

Ово се подједнако односи и на повлачење и на гоњење. „Не можемо мислити о покретљивости неке армије, ако не мислимо о покретљивости коју прати силовитост“ — рекао је једном генерал Чарл П. Самерел. И генерал Џорџ С. Патон често је изражавао исто мишљење. Али, шта су ова двојица војсковођа мислила, кад су употребљавали реч „силовитост“? Мислили су једноставно на ватру, ватру у свима њеним облицима. Тој дефиницији не треба ништа ни додати ни одузети.

Чудна је ствар, да се чак и у професионалним круговима недовољно истиче мишљење да је ватра та која односи победу у рату и да је сваки други вид операције важан само утолико, уколико, доприноси овом великом циљу.

Познате Наполеонове речи „Рат се састоји из снабдевања“, једноставно подвлаче чињеницу да се рат првенствено добија са ватром и да су транспорт и снабдевање од одлучног значаја на бојишту само онда, ако су у стању да омогуће да војне јединице постигну ватрену надмоћ.

Иста је ствар и са једначином коју је формулисао Наполеон, а поновио Фош: „Однос важности морала према важности материјала износи: три према један“. Ово је истинито само утолико, уколико се односи на стање и могућности ватре. Морал међу борцима одржава се само дотле док постоје изгледи да ће на крају њихово оружје нанети непријатељу веће губитке, или га утерати у већи страх од смрти. С нестанком те могућности, нестаје морал, а наступа пораз.

Међутим, армије високоцивилизованих земаља су у толикој мери под утицајем начина мишљења становништва, да у својој жељи да се уздрже од идеја које би могле повредити грађанску осетљивост, понекад занемарују своје властите главне принципе. То је разлог што ватри није поклоњена пажња коју она заслужује. Ми оклевамо и нећемо да признамо да је рат уствари занат убијања, ма да је то у целој овој књизи најједноставнија истина. Та је истина заиста тако једноставна, да су је многи мислиоци о рату заменили полуистинама, које у себи садрже прилично мистериозности.

Као пример узмимо често цитирану и исто толико често погрешно цитирану изјаву Натана Б. Фореста: „Стићи тамо што пре, са што већом силом“, која наводно треба да осветли основни тактички принцип. Ово претеривање у масовности и покретљивости погрешно је и доводи до опасних закључака. Оно је потпуно опречно схватању праве тајне о покретљивости — онакве како су је схватале велике војсковође, или чак и томе како ју је сам Форест примењивао. Они су се покретали брже, јер су могли имати поверења у супериорну ударну моћ релативно малих снага. Није

то само случајност да су војсковође, које су биле познате због брзине својих покрета, биле, такође, и мајстори у примењивању ватре. Срж успеха тактике налази се у томе шта ћете урадити са ватром кад упаднете у непријатељски положај. У свом реалистичком преиначењу Форестеровог принципа, генералмајор Чарлс В. Оданијел овако је то изразио: „У бици је важно стићи први (без икаквих обзира), а после тога бити у стању тамо и остати."

Велика поука за пешака нашег времена јесте надмоћни ефекат релативно мале количине ватре, која је употребљена у право време и са правог места. То је истовремено и веома значајна поука која се може повући из студија малих операција из прошлог рата. Маса је била ту негде да пружи помоћ, а покретљивост је била потребна да се главни елемент стави на право место. Међутим, веома значајна карактеристика већине наших победа (а и неколико пораза) била је у томе што су се оне вртеле око ватрене акције неколицине војника и зависиле од ње.

У свима почетним препадним искрцавањима на мостобрану „Омаха Бич", било је само око пет пешадиских чета које су биле тактички ефикасне у већем делу дана 6 јуна 1944 године. У овим истим четама просечно је једна петина људи гађала из свог оружја за време напредовања, које је — од обале до првих редова сеоских колибица мало више у унутрашњости — трајало читав један дан. Укупно је било у овим одлучујућим четама можда не више од 450 људи који су непрестано гађали из пешадиског оружја. До ових смо чињеница дошли систематским испитивањима оних који су преживели. Није се могло много рећи, чак ни за оне који су гађали. Само је једна чета била у стању да сконцентрише своју ватру, и то само за неко време. Чета која је извршила најдубљи продор, а која је била изгубила врло висок проценат својих људи, после тога видела је за време свог напредовања само шест „живих Немаца". Показало се, међутим, да то и нису били Немци, већ — Руси. Тога се дана изразито осећао недостатак живих мета.

Па ипак, да није ова релативно слаба ватра била испаљена, одлучујуће чете не би уопште напредовале на својим секторима, мостобран се не би почео формирати и врло је вероватно да би Нормандија могла бити изгубљена. За њиховим су леђима биле најмоћније ваздухопловне и поморске снаге, које су икад у историји света пружале помоћ некој инвазионој армији. Али у оном, за ове пешадиске чете критичном моменту, све олово, топови и бомбе ових удаљених помоћних снага нису вределе ни колико три вода ове мале групе људи који су деловали својим гранатама и пушкама.

Ови стрелци нису извојевали победу на „Омаха Бичу“. Кад бисмо рекли да јесу, значило би придавати им и превише значаја. Али, без њих не би било ни мостобрана ни победе.

И даље, зар постоји бољи пример о чудотворним могућностима ватре врло малог одељења од оног догађаја на раскрсници путева код Бурсија, северно од Бастоње, који се догодио ујутру 19 децембра 1944? Дванаест америчких добро наоружаних пешака — дванаест врло нервозних пешака — гађало је погрешно у мраку на групу непријатељских војника који су се приближавали. Гађали су и повукли се. Тражили су боље земљиште. Веровали су да су можда одбили неку немачку извидницу и да је њихова ватра погодила 4—5 људи.

Ова немачка група, била је уствари, претходница једног пешадиског пука, испред колоне 2 панцер дивизије, и у сусрету са изненадном ватром, група је отступила. Њен командир је рапортирао (врло нетачно) да је наишао на отпор моћних снага. Вест се пронела кроз два виша штаба, и корпус је наредио 2 панцер дивизији да промени маршруту и заокрене ка северу. На тај начин су Немци изгубили драгоцено време и превалили непотребан простор. Да је непријатељ извршио добар удар против раскрснице путева код Бурсија, могао је кренути ка југу и ући у Бастоњу пре него што су америчке снаге могле да буду сакупљене. Читав доказни материјал — и из наших и непријатељских извора — подржава закључак да би Арденска кампања примила сасвим друкчији ток и да непријатељ не би био отсечен са линије реке Мезе, да се то тако било догодило.

Још један пример. Неколико падобранаца било је бачено далеко од одређеног места. Они су, ма да неорганизовани, имали храбрости да рано у ујутру 6 јуна 1944 osпу непријатеља ватром код Л Хама и Монтенбурга, на основу чега је немачка виша команда закључила да су они претстављали северну границу планираног америчког напада. Резултат тога је био да су Немци задржали своје трупе северно од Монтенбурга добар део тога дана, ма да су те јединице могле разбити несигурно упориште 82 дивизије код Сан-Мер-Еглиза да су га одмах с југа напале.

Ако имам право кад тврдим да није претерано рећи да је важност ватре одлучујућа, онда се томе мора додати да је главни проблем свих степена команде појачавање и управљање ватром. Главни циљ чак и оних који су тако далеко у позадини као што су канцеларије Министарства рата, мора бити постизавање највеће ударне снаге на оним местима где је непријатељ најосетљивији. То је прави циљ обуке и учења. Линије комуникација и постоје само зато да служе том циљу. Сви остали циљеви народне одбране су њему подређени.

Али, потребно је забележити један чудан контраст. У позадинским рејонима па све до ничије земље над којом метак доминира, главни проблем лежи у правилном снабдевању и транспорту, дакле, он је снабдевачке природе. Међутим, дуж линије где командир чете преузима ствар у своје руке, главни проблем — повећавање ватре — треба првенствено посматрати са психолошке тачке гледишта. Само на тај начин може командир извући највећи степен борбене ефикасности из своје чете.

Будући да на стрелишту просечан човек воли да гађа из оружја и не противи се упутима, не може се сумњати да ће већина њих радо суделовати у гађању под условима који су слични маневарској вежби.

Али борба не може никад бити налик на пољске маневре. Различите врсте страха спопадају војника у борби. Командир врло брзо долази до сазнања да је један од његових главних проблема у томе како да натера људе да напусте заклон, ако су се уплашили од непријатељских зрна. У обуци је свако напредовање под непријатељском ватром нереално, зато што нема стварне опасности од зрна чак ни на оним вежбама, где се употребљава убојна муниција. И даље, у обуци војник нема живог човека за мету. Он не гађа с намером да убије. Постоји још и трећа велика разлика у овим двема околностима: стрелац је за време обуке обично под строгом паском и главно што жели постићи то је да задовољи своје претпостављене, док је стрелац, који гађа на непријатеља, већ самим стицајем околности препуштен сам себи, а његов је главни циљ да — ако је икако могуће — остане у животу.

Кад се у пешаков мозак увуче страх, онда и његовим телом овлада инерција — сијамски близанац страха. „За време напада једна половина људи на ватреној линији престрашена је, док друга уопште није у стању да саму себе контролише." Тако је писао генералмајор Џ. Ф. Ц. Фулер, још док је био млад капетан. Неспособност просечног војника да гађа лежи у чињеници да ће га сам акт гађања још више изложити опасности. То је резултат неке парализе која проистиче из различитих врста страха. Уплашен човек не жели да ишта ради — он, заиста, и не мари да мисли на акцију.

Први корак ка употреби оружја оваквог војника под условима борбе можемо постићи ако успемо да га натерамо да ради нешто позитивно, например, да копа ров или да укаже прву помоћ неком свом другу, ако га уверимо да је потребно да на неки конструктиван начин искористи снагу својих мишића и, изнад свега, ако му дамо неки посао који може радити у заједници са осталим војницима. Активност има огромно умирујуће дејство. Она „чисти" мозак. Онај који открије да још увек има контролу над сво-

јим мишићима брзо ће почети да их користи. Али, потребна је помоћ и других, ако хоћемо да се он брзо и потпуно опорави.

У нападу дуж насипа код Карантана ноћу 10 јуна 1944 године, један батаљон 502 падобранске дивизије био је распоређен уз неки уски пролаз који је био потпуно непокривен и где су људи за време целе ноћи били потпуно изложени непријатељској паљби са једног ниског гребена, који се налазио директно према њима. Гребен је био на видику наших трупа и протезао се у благом углу косо према линији напада колоне, тако да се на Американце могло гађати из даљине од 300 до 700 јарди са било које тачке непријатељског положаја.

И у оваквој ситуацији потпуковник Роберт Џ. Кол (који је касније погинуо у Холандији) био је у стању да се, упркос жестоке паљбе, стално креће горе-доле уз колону и да посматра држање свих стрелаца и послуге оруђа. Ево шта је он касније пред искупљеним батаљоном изјавио: „Нисам знао како да их натерам да одрже ватру. Ниједан од двадесетпеторице није добровољно употребио своје оружје. Није било заклона, нису се могли укопати. Према томе, и њихова једина заштита била је у томе да продуже са ватром, која би натерала непријатеља да остане у заклону. Учили су их том принципу за време обуке, и сви су то добро знали. Међутим, сами себе нису могли присилити да поступе тако. Кад сам људима који су били око мене наредио да гађају, они су то и учинили. Али оног часа, кад сам одлазио даље, они су престајали. Ходао сам уз линију, низ линију и викао: „Проклетство божије! Гађајте! Али, то је мало помогло. Гађали су само кад сам их ја гледао, или кад је неки други официр био уз њих."

У рану зору следећег дана, батаљон је ступио у борбу са непријатељем и одбацио га са његових ватрених положаја дуж ниског гребена. Затим је наступила борба која је трајала цео дан. То је била борба прса у прса, јер је непријатељ пет пута предузео противнапад дуж живе ограде, стално настојећи да поново заузме свој првобитни положај.

У критичним моментима ових акција, противничке снаге су се налазиле на отстојању од, отприлике, 40 стопа (12 метара). Борба је отпочела јуришем на нож. Тим оружјем убијено је око шест непријатељских војника. У локалним окршајима пушкомитраљесци су имали циљ на 20 јарди (18 метара). Дан је завршен потпуном победом америчких јединица. Губици су били, отприлике, 40% наших снага. Тактичка ситуација је целог дана била исто толико смртоносна колико и флуидна. У живој огради увек је било довољно празног простора за свакога ко је био вољан да напада. Муниција је стално придолазила.

Непријатељ је био нарочито упоран у својим напорима да напредује дуж ровова и живих ограда, тако да се тога дана могло видети ванредно много живих циљева. А уствари, пажљивом истрагом у батаљону пронашли смо да је за време борбе само петина војника видела једног или више непријатељских војника. Даље смо пронашли да је и поред тога само сваки четврти Американац употребио било какво оружје. Осим тога, тактичке околности под којима је вођена операција учиниле су да је највећи део губитака на нашој страни проузрокован ватром артиљерије и бацача, и то на разним отстојањима од ватрене линије ка позадини, што нас доводи до закључка да се горепоменута сразмера између активних и пасивних стрелаца не би променила да смо код процењивања узели у обзир и мртве и тешко рањене.

Са овим батаљоном сам септембра 1944 године прошао кроз падобранску инвазију Холандије и кроз зимске борбе у Арденима. Сумњам да је икад постојала боља борбена јединица у армији Сједињених Држава. Овај батаљон није никад доживео пораз. Његови задаци нису никад били лаки. Најмање три борбе овог батаљона историски су важни примери херојских успеха против великих тешкоћа. Овај батаљон је испробан и у мочварама и у шикари. Његова најтежа борба била је у Холандији (западно од Зона, у близини Вилхелмининог Канала), на равном земљишту у проређеној боровој шуми, у којој је сваки путељак био уздуж тучен непријатељским митраљезима. Артиљерија је држала шуму под сталном непосредном ватром са чела и другог бока. Можда су најлепши дани батаљона били они на валовитим брежуљцима северозападно од Бастоње, у првом стадију одбране тога града, децембра 1944 године. Међутим, иако је батаљон из битке у битку све више сазревао, проценат оних који су употребљавали своје оружје да би гађали на непријатеља, ипак није постајао знатно већи. Њихов број је био — као што сам већ рекао — између 25—30%. Па ипак, овај батаљон имао је већу ватрену ефикасност него било која друга јединица коју сам икад срео.

Принц Хоенлое је заиста био у праву кад је рекао: „Доказ високог квалитета војне обуке је, ако војник за време борбе само и принесе оружје к рамену у намери да гађа.“

Потпуно је природна и опростива грешка што просечни војни руководилац, који је имао прилику да води војнике у борбу, жели да прикаже своје људе као боље и одлучније борце него што су они заиста били. Међутим, ова тенденција спречава реално гледање на ствар за време обуке. Зар не би било боље и за јединицу и за армију када би командант већ од самог почетка знао да ће под обичним условима напада на непријатеља с лаким оружјем само мањина његових стрелаца слободно и добровољно гађати?

Кад му једном ова чињеница постане јасна, он ће уједно стећи и умирујуће уверење да ће и људи на противничкој страни патити од истог недостатка; он ће више бити склон да на бојном пољу на густину ватре у својој јединици гледао као на специјалан предмет својих осматрања и одговарајућих коректура.

Најпре треба поставити дијагнозу, па тек онда преписивати лек. Тако је и с истраживањем. Да би оно било паметно извршено, треба најпре знати шта желимо да истражујемо.

Командант који се правилно оријентисао према овом проблему, много ће пажљивије радити са својим млађим официрима за време обуке. Тада им треба казати да је један од њихових задатака у борби да добро упамте људе који самоиницијативно употребљавају пушку или било које друго ручно оружје. А кад пронађемо овакве људе, онда ће млађи официри обавезно морати посвећивати више пажње личном раду онима без иницијативе, потстицати их да се позитивно развијају и директно им наређивати да почну гађати.

Ово неће бити неки „лек за све", али је бар добар за почетак. Пре свега, треба имати преглед чете, као и сређене податке о томе како појединци реагују у стварним условима ватре; после тога треба стално вршити потребне измене у тим подацима.

Кад се на овакав начин упознају и оцене сви војници у јединици, онда ће старешина, вероватно, открити да је сад потребно да се учине и неке персоналне промене у чети да би се постигао максимум борбене ефикасности. Људи који су били занемарени, биће предложени за унапређење. Сама чињеница да је неко у свакој борби показао иницијативу не значи да је већ самим тим квалификован за млађег руководиоца. За то треба да има у његовом карактеру још неких основних елемената. С друге стране, подофицир, који није у стању да испољи борбену иницијативу, изгубиће поштовање својих људи чим ови у борби открију ту његову слабост. Чак и онај војник, који и сам пати од исте слабости, с презиром ће гледати на свог претпостављеног који због опасности избегава своју дужност.

Они људи који не показују спремност да употребе лако оружје чак ни онда када су правилно руковођени и потстицани, могу се одредити за послугу око топова. Тамо ће већ сама група деловати на њих. Људи који раде у групама или у саставу послуге, немају исту склоност да затаје у ватри као стрелац појединац. То је већ тако добро позната особина људске природе, да је врло тешко наћи да неки топ не дејствује само зато што је противничка ватра превећ блиска.

Други један експрименат састоји се у томе да се пасивном стрелцу да на руковање неко теже и много важније лично оружје

којим управља један човек. Можда звучи чудновато да већа активност произилази из веће одговорности, али, то каткад успева. У много случајева сам видео људе који нису имали среће са пушком, а држали су се као јунаци кад им је био дат бацач пламена или Браунингова аутоматска пушка. Понос и оно „ја“ у много оваквих значајних преображаја играли су главну улогу. Војник може да нема успеха с пушком само зато што се осећа непримећеним и што верује да се од њега ништа важно не захтева (ма да је то неправилан и погрешан осећај и ма да пушка треба да остане главно пешаково оружје, — ја ово износим пред читаоца само зато што сада посматрамо људску природу и њен однос према ефикасности оружја). Премештање војника на теже оружје један је начин признања које треба да га изазове на већу активност. Тада се пружа прилика војнику да покаже осталима да су га превише ниско ценили.

Да ли постоји неки поуздани начин лечења војника помоћу саме пушке и да ли би било могуће помоћу нарочитих метода сломити отпор стрелца да својом пушком гађа на живе људске мете, ја нисам сигуран. Крупна је грешка веровати да се то може постићи само једноставним улевањем поверења у оружје, или пак тиме што ћемо војника до те мере извежбати да ће уживати у гађању. То су, истина, важни делови читавог процеса оспособљавања војника, али они неће уклонити његов коначни душевни отпор против гађања.

Колико је мени познато, досада за време борбе нису прављени упорни експерименти да би се видело да ли се икако група неактивних стрелаца може присилити на добровољно употребљавање оружја. Штавише, сумњам да би икакав покушај ван услова борбе могао имати икакве вредности. Оно што је ту важно јесте да се види како реагује човек коме је пружена могућност да гађа на мету с непосредном намером да узме живот другом човеку. Дозволите да наведем један пример.

За време битке за Квајалеин, на сектору 184 пешадиског пука, опазили смо како нека два предмета плове по заливу на отстојању од, отприлике 200 јарди (180 м). Ти предмети изгледали су као главе пливача. Са положаја испред нас гађали су на те предмете и зрна су пљуштала по води око њих. Стрелци око мене — а било их је ваљда десеторица — нису гађали. Ја сам им тада пружио мој доглед и рекао: „Погледајте па ћете видети да ови људи бадава троше муницију на комаде дрвета.“ Они су погледали и после неколико секунди сви су као луди гађали на те предмете. Дакле, обавештење за које сам ја сматрао да ће их натерати да се уздрже од гађања, имало је потпуно супротно дејство.

Било је много случајева у овој и многим другим борбама, да су непријатељски војници намерно, усред бела дана, шетали по отвореном простору, излажући се довољно дуго времена тако да их је 20 и више људи могло добро видети. Па ипак ниједан метак није био на њих испаљен.

Што се пак главног проблема тиче, чини ми се — а моји пријатељи психолози уверавају ме да је тако — да би једини лек био, ако лека уопште има, да се стрелац постави на такво место, одакле би имао јасан поглед на неки циљ, а затим са њиме поступати као са регрутом на срелишту и предузети оно што је потребно да гађа стално, за дужи период времена. Код овога не мислим искључиво на живу мету. Оне баш нису ни толико погодне. Инструктор који обучава војнике вероватно ће морати дуго да чека док не уочи непријатељског војника на кога треба да се гађа. Међутим, потребно је да ватра буде усмерена против положаја за који се сматра да је поседнут непријатељем.

Врло је корисно да обука у навикавању војника да у борби слободно гађа почне са гађањем на неки положај, а не на човека који се креће по отвореном земљишту. На тај начин и наставник лакше подешава свој властити рад, а сем тога то је најлогичније и најбоље прилажење проблему, ако не због ичег другог, а оно због тога што ће просечни стрелац пружити мање отпора када треба да гађа положај, кућу, или неко дрво, а не живо биће. Да бисмо разјаснили овакво гледиште, потребно је да се мало боље загледамо у просечног нормалног човека који носи униформу америчког војника сувоземне војске.

Он је онакав каквим су га учинили његов дом, његова вера, школа, морални закони и идеали његовог друштва. Армија га не може преправити. Она мора да рачуна с чињеницом да је тај војник потомак једне цивилизације у којој је агресија, везана са одузимањем живота, забрањена и неприхватљива. Учење и идеали те цивилизације противе се убијању и искоришћавању. Страх од агресије приказан му је тако снажно; он је у њега усађен тако дубоко и свесно — могло би се рећи још с мајчиним млеком, — да је то постао део емоционалног састава нормалног човека. У борби то постаје за њега велика сметња. То му зауставља прст на обарачу, ма да он сам није свестан овог психичког стања које је овладало њиме. И баш зато што то није интелектуални, већ емоционални недостатак, он га и не може отклонити интелектуалним резоновањем: „Убиј, или ћеш бити убијен".

Команданти на фронту поклањају мало пажње правој природи овог душевног отпора. Они узимају, мање или више, за готово да је најбољи начин како да се преброди ова општа потешкоћа, ако се за време саме обуке војник научи да с лакоћом прилази оружју

и да „заволи да гађа“. Али, то није тако лако постићи како изгледа. Студије психијатра при санитеским корпусима о случајевима нервног исцрпљења у борби на Европском ратишту врло добро осветљавају овај проблем. Оне нам показују да је страх од убијања, а не страх да ћеш бити убијен, био најчешћи узрок неуспеху појединаца у борби. На друго место долази страх од неуспеха.

Дакле, може се веровати да просечан и нормално здрав појединац, тј. човек који може да издржи душевне и телесне напоре борбе, још увек има неки унутрашњи и обично неразјашњен отпор према убијању човека, тако да неће драговољно одузети туђ живот, и ако је икако могуће он ће да избегне ту одговорност. Рука му се зауставља сама, и он, вероватно, неће никада бити у стању да своје осећаје тако проанализира, да би могао сазнати шта је то што му зауставља руку. У отсудном моменту он, и не знајући, почиње да приговара. То је нешто што иде у прилог Американцима. Али у исто време то „нешто“ треба анализирати и схватити, ако желимо да га савладамо у интересу ефикасности борбе. Сећам се врло добро још из Првог светског рата оног великог осећаја олакшања, који је обухватио јединице кад год су биле премештене на неки мирнији сектор. Тако је то било и на фронту код Тула. Олакшање није наступило зато што су ту били сигурнији; оно је било последица оног блаженог сазнања да извесно време неће бити присиљен да убија. „Нек иду. Ухватићемо их који другипут“ — та се примедба могла врло често чути, кад год је непријатељ постајао неопрезан и кад се могло лако у њега гађати.

Но, вратимо се на моје главно питање. Могло би се исто тако веровати да се отпор према гађању, ако се већ може отклонити за извесно време, може и потпуно елиминисати. Вода не изгледа тако опасна кад већ једном скочиш у њу. Као и сваку другу дужност у животу, тако и ову, чини лакшом чињеница да човек може сам себи рећи: „Једном сам гађао. Могу то опет учинити.“

А што се пак оних других, самоиницијативних војника тиче — оних који могу да савладају препреке у себи — који су несумњиво доказали своју иницијативу у ватри, њих ће њихови команданти поштовати и штитити као да се ради о њиховом властитом животу, док се, у сваком случају, ради о њиховом професионалном добром гласу. Очигледно је, међутим, да овакве људе не би требало распоређивати на позадинске и транспортне дужности пре него што се појаве знаци исцрпљености од борбених напора. А кад се ти знаци појаве, онда је дужност команданта да нађе неки специјални задатак, који ће добром војнику пружити привремено олакшање. Руководилац би погрешно учинио кад би ове моралне руководиоце чете концентрисао у патроле, предње страже или

им доделио остале опасне задатке, ма да би такви војници морали и ту, у мањем броју, бити присутни, да би били сигурна веза са осталим људима који имају сличне задатке.

Командир треба, такође, да пази да остали његови потчињени не гоне ове људе. Њих не треба гонити, јер то би био најбољи начин да се уништи њихова храброст.

И, коначно, када се после битке буду давале награде, командир мора водити рачуна да их ови људи најпре добију. Моје је мишљење да војник, који стално гађа на непријатеља, потпуно заслужује одликовање. А какве се почасти дају овим људима по нашем данашњем систему одликовања? Никакве, баш никакве! Може се рећи да је готово општа пракса да одбори, који заседају негде у позадини (а говорим из личног искуства, јер сам и сам био члан у четири оваква одбора), одбаце све овакве предлоге с коментаром: „Та он је учинио само своју дужност“! Све дотле док се формално не призна да за борца не може бити већег признања од тога, наш ће систем дељења одликовања више служити обесхрабривању борбене линије него обратно.

Цифре, које сам изнео у овом поглављу, могу бити запрепашћујуће. Али, не знам зашто би оне требало да узбуне оне који су проучавали стварност борбе, а не романтику која је о борби написана. Ма да су присутне велике снаге, и ма да њихова надмоћност може решити судбину тога дана, ипак одлучујућу тактичку улогу на бојном пољу увек играју врло мале снаге.

Узмимо за пример било који пук. Један батаљон тог пука ступа у додир са непријатељем, употребљавајући лако оружје. Коначно, два вода тог батаљона допиру до непријатељског предњег краја, а три одељења јуришом очисте непријатеља из последњег рова. Такав је ток просечне борбе.

Младог официра ово не треба да обесхрабри. Размишљање и придавање важности овој врсти проблема пешадиске ватре даће му новог потстрека за проучавање својих војника и стрпљив лични рад међу њима; он ће моћи да створи повољну тактичку ситуацију ако успе на време да увери барем неколицину стрелаца да је потребно гађати.

Из обуке можемо извући поуку да се у општем раду са пушком не исплати концентрисати пажњу на живе (покретне) циљеве, као ни на оне који су јако видљиви, као што су, например, циљеви који служе за такмичење. Стрелац је морално скоро парализован када са мете на стрелишту пређе на бојиште на коме треба да отвори ватру на неки, по изгледу невини предмет из пејсажа. Заиста, за време вежби за овај прошли рат толико се говорило о чувању муниције и правилном уочавању циљева, да је то постало кочница операцијама на бојишту. Војници су врло че-

сто приговарали што се њихови официри не придржавају својих властитих начела, већ наређују да се отвори јака ватра за време борбе када се нигде није видео никакав циљ.

Непотребно наглашавање штедње муниције исто толико је штетно колико и претерано расипање. Упропашћени су само они меци који су се налазили у магазину онда када је требало да буду испаљени.

Главни је циљ обуке да обезбеди да ће људи гађати кад им се нареди. Да би се постигао овај резултат, а да се при томе не умањи значај вештине гађања, требало би да се заведе много више наставе из гађања, тако да формације стекну навику да концентришу ватру кад год им се то нареди и било против кога циља, насипа дуж реке, подножја стабала на ивици шуме, или против врха неког брежуљка.

Треба осамосталити стрелца у погледу избора мета. То звучи једноставно, међутим, потребна еластичност се не може постићи таквим ватреним вежбама као што је стално слање људи у напад на исти утврђени положај на крају неког војног вежбалишта, или путем онога што науче на маневрима где има много живих циљева, а где се настоји да се ватра не отвара све дотле док се ти циљеви не појаве. Правилно вежбање у групном гађању захтева упорно вежбање у самосталним акцијама, које се развијају из нових и неочекиваних ситуација.

Кад се једном одлучимо за систем слободног избора циљева, онда ће се високи ватрени морал развијати у зависности од тога са колико упорности млађи официри буду контролисали своје стрелце. Пуковник Де Гранмезон једном приликом врло добро је објаснио што то значи:

„Што се тиче оних који руководе ватром, најпре их научите како да уреде своје групе, а затим како да управљају њиховом ватром. Објасните им да ће успети да контролишу ватру својих људи у оноликој мери, уколико буду њихове заповести једноставне и целисходне. Научите их да не регулишу ватру, већ оне који гађају. Научите их да је много важније да поставе своје људе у добре ватрене положаје, него да дају исправне заповести.“

Ја бих додао и ово: „Научите их да у борби многи њихови војници неће гађати ако им се не изда изричита заповест, и да је њихова прва дужност да запазе такве људе и да им поклоне сву своју пажњу.“

Доктрина о дисциплини ватре тако је дуго наглашавала потребу контролисане ватре да је засенила основни проблем: како створити што јачу ватру и како створити што више стрелаца који су вољни да гађају. Нико не може порицати да лабавост ватре претставља у неким моментима опасност за јединице. Ипак, не мо-

жемо дозволити да ради неколико стабала изгубимо читаву шуму. Иако је понекад тешко за нерве, кад је у питању коначан резултат, много је боље имати чету **младих** (зелених) али борбених војника, него чету којој недостаје воља да гађа. Први ће се излечити од нервозе што год се више буду привикавали на изглед и звукове борбе и на оно напрегнуто затишје између окршаја. Последњима неће никад за то бити пружена прилика.

И, најзад, ако желимо да ојачамо правилне принципе обуке и утврдимо душевне односе који су тако важни за разумевање одлучујуће важности ватре у тактици, онда ће бити добро да престанемо са причама о „ватри и покрету", као да је с тактичке стране покрет нешто посебно и одвојено од ватре и као да не постоји аутоматска и нераздвојна веза између њих.

Шта би онда требало да замени ово истицање ватре и покрета? Једноставно ово: то би требало да буде основно разумевање стварности и истине, да је надмоћност ватре на првом месту и најважнија, а да покрет, физички и психолошки, произилази из ње.

Верујем да је ово једна од најједноставнијих истина о офанзивној моћи и најздравија основа свих добрих мањих тактичких подухвата. То је чак толико једноставно, да смо у потрази за неким општим одговором на питање како да постигнемо брзину ватре, ову чињеницу врло често занемаривали. **Војник који научи и примењује правилне принципе ватре, увек ће бити покретљив.** Он је решио прави проблем, — проблем за који ће сваки командир борбене јединице у Другом светском рату рећи да је био и његов главни проблем. На тај начин он се прилагођава тактичкој ситуацији. Покрет зауставља човек који неће да примени ватру. Онај који је стекао навику да гађа, увек ће тражити истурен терен са кога његова ватра може постићи још већи ефекат. То је неизбежно као што је неизбежно и постојање закона о земљиној тежи.

Оно што се односи на човека, односи се и на јединицу. Тактичкој јединици која је постигла надмоћност ватре својом властитом заслугом, неће никад недостајати покретљивост, осим у случају да је потпуно напусте снаге из позадине. Ватра је кључ покретљивости. Гађати — значи покретати се. Оружје, ако је правилно употребљено, увек ће одлучивати битком.

Али, без надмоћности ватре, маса и брзина не могу никад добити рат.

7

РАЗНОЛИКОСТ ИЗВЕШТАВАЊА

„Сматрам да је од највеће важности да наши војници буду обавештени о текућој ситуацији, тако да сваки човек може да извршава своју дужност схватајући у потпуности њен значај.“

Наредник **Давид Тибо**
(у једном писму написаном
са Афричког ратишта)

Најпре сам ово поглавље био назвао „веза“, али сам се после одлучио против тог наслова бојећи се да ме та, иначе јасна реч, не омете у настојању да читаоцу саопштим шта сматрам да је основни, ма да често занемариван, принцип код мањих тактичких задатака.

Ако једна реч може да има превише значења, онда, обично, у критичном моменту изгуби оно најважније. То је била судбина и речи „веза“. Она је постала ознака за низ војничких појмова и врло често не значи ништа, баш зато што значи толико много ствари.

Ево, да објаснимо. Командант једног пука пита командира чете: „Какве су вам везе?“, а овај одговара: „Одличне“, зато што му телефонска линија ради, а снабдевање редовно пристиже. Истовремено се тај исти командир чете налази у очајању, јер већ сатима није добио никакво, помена вредно, обавештење са својих бокова. Да то није мало претерано? Нипошто! Више пута сам био сведок оваквих догађаја.

Као други пример хтео бих да истакнем, да су у пракси речи „везе“ и „додир“ нераздвојно везане у свом тактичком примењивању и да свака од њих успева утолико боље уколико друга боље функционише (јасно, овде говорим о пријатељском додиру). Па ипак, већина младих команданата не посматра на овакав начин ове појмове за време борбе и тек после дугог искуства у борбама до-

лази до сазнања да додир без веза значи исто што и борити се у мраку, а у стању си да упалиш светло. У томе лежи велика слабост.

Човек би могао помислити да је природно да војни руководилац радо тражи помоћне снаге. Могло би се, такође, мислити да ће он, кад год на бојном пољу ступи у додир с неким пријатељским снагама, аутоматски сам себе упитати: „Да ли сам успоставио потпуну везу? Да ли су ми познате снага и намере елемената који ме сада помажу? Да ли су њима познате моја снага и намере?“

Међутим, то заиста није случај. Ниједан једини официр, од четрдесеторице, није наклоњен да му ово постане правило у његовом раду. Врло су ретки људи који ово примењују у појединим приликама.

Онај ко стално прати операције малих тактичких јединица, мора доћи до неизбежног закључка да је неспособност да се схвати овај једноставни и основни појам о везама најчешћи узрок што се губи додир на бојном пољу и општи је разлог што обједињавање тактичких јединица често не доноси никакве резултате.

Ниже старешине су увек склоне да се у погледу својих бокова више брину, а мање предузимају него што то чине у погледу свога фронта и позадине. Претрпани пословима, они су склони да не придају довољно значаја својој личној бризи за леви и десни

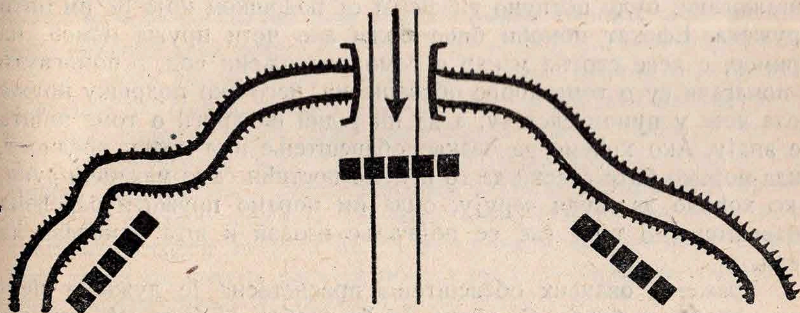

бок и да на своје бокове гледају више као на наслоне свога положаја него као на обострано предузимање потребних мера.

Шта они не виде то је да додир између снага захтева и додир у размишљању и обавештавању да би се постигао успех са што мање губитака. Коначна снага положаја не састоји се у броју људи и оружја, већ и у сазнању да ти бројеви стварно постоје и у узајамном доприносу к тој снази. За свако тактичко појачање мора да се зна да оно постоји или да долази и оно мора да се осети ако хоћемо да буде од моралне помоћи у случају кризе.

Онај део појачања који се налази ван домашаја сазнања војника у четном распореду — подржавајућа артиљерија коју они не могу да виде или нека јака отпорна тачка — можда у великој мери доприносе заштити фронта и бокова, али све док су непознати, неће чету спречити да попусти ако буде изгледало да се непријатељски притисак не може издржати.

Размотримо ову ситуацију! Једна чета брани неки мостобран. С оба бока пружају јој помоћ друге чете, чији се положај налази у окукама реке.

Војници у чети, која брани мостобран, не знају за постојање ове помоћи, јер је не могу видети и јер нису обавештени о њој. Притисак непријатеља преко реке повећава се до те мере да чета сматра да су јој бокови угрожени. Затим се она повлачи и на тај начин условљава напуштање читавог положаја. То није требало да се догоди, зато што је обична измена обавештења о расположивим снагама могла да увери ову чету да је батаљон био у стању да издржи притисак. А да се не би помислило да је ово обична хипотеза, напоменућу само да сам имао прилику да ваљда неких шест пута видим како америчка војска губи терен управо на овакав начин.

Никад није довољно давати само ограничена обавештења. То би требало да постане лозинка у свима мањим тактичким јединицама. Тактичка безбедност захтева да сви они који су у борби ангажовани, буду потпуно упознати са подршком која ће им бити пружена. Ефекат помоћи биће бољи ако чети пружа помоћ, на пример, с леве стране макар и само исцрпљени вод, а помогнути и помагачи су о томе добро обавештени, него ако подршку пружа цела чета у пуном саставу, а да ни једни ни други о томе ништа не знају. Ако хоћемо да овакво обавештење има праву вредност, онда морамо бити свесни да то нећемо постићи само махањем руке. Ако хоћемо да људи верују, онда им морамо пружити одређена обавештења о томе где се појачање налази и шта намерава да ради.

Тражење оваквих обавештења првенствена је дужност четног официра у борби. Сем тога, он би требао да буде већ унапред свестан чињенице да ће врло мало тога добити од виших штабова. Истина, они ће му дати што могу, али под условима борбе то је недовољно и док до њега стигне — скоро безвредно. Немање података, као у наведеном случају с боковима, треба само по себи да буде опомена и мора да потстакне старешину да предузме мере да се прибаве потребна обавештења. То је одговорност коју, иначе врло подузетни четни официри, врло нерадо преузимају на себе. Кад наш просечни официр на фронту не добија ни с леве ни с десне стране никаква обавештења, много је вероватније да

ће неко време озбиљно псовати због немара ових других и не мислећи о томе да можда бокови немају податке о ситуацији на центру. Он и не помишља на то да ће сви и даље остати необавештени и као у неком мраку ако неко не предузме иницијативу. Но, ово још и није потпуно неопростива слабост, јер на бојном пољу ништа није тако опасно као трагање за отцепљеним боком. Мени се чини да је прави узрок оваквом стању што официри за време обуке и сувише висе на својим позадинским везама.

Заиста, ретке су прилике у савременом рату у којима човек може — у једном дужем периоду битке — видети, чути и осетити снагу елемената који му пружају помоћ. Природа земљишта преко кога јединице наступају у циљу напада на непријатеља, начин заштите и реакција на непријатељску ватру, разлог су што јединице, које настоје да остану невидљиве за непријатеља, морају остати већим делом невидљиве и својим властитим деловима.

Уобичајена позорница на којој се одигравају операције покретног рата је неки земљишни предео; потпуна отсутност сваког кретања по њему претставља најсигурнији знак да смо стигли у зону опасности. Међутим, многи људи нису користили ни схватили важност овог упозорења те су просто срнули у смрт. Чак и када кретање престане и када обостране ватрене линије поново постану непокретне, извиђање дуж сопствене линије у циљу детаљног проналажења заклона за људе је обично бесплодно ако се не врши по карти. Онај ко лута и не зна где треба да тражи, може прећи читаве километре дуж главне линије отпора, а да не примети никакав знак рата.

У борби готово ништа нема изглед неке целине и међусобне повезаности. Напад, гледан одозго, може изгледати као неуредно кретање водених буба. Већ први ефекат ватре биће да ће нестати сваки изглед реда. То је највеће изненађење за трупе које првипут суделују у борби. Оне нису у стању да предвиде брзину којом се њихове властите јединице цепају, нити пак могу претпоставити степен до кога ће ти расцепкани делови бити раздвојени једни од других када се покрет врши у развијеном строју, а отпор непријатеља ојача.

У току битке у Нормандији, много се говорило о штетном утицају земљишта покривеног живицом и жбуњем које приморава мање тактичке јединице на брзо растурање и тиме још више отежава контролу над њима. Но, то није био нов проблем у тактици. Главна разлика је била у томе што су се живе ограде и њихов утицај на јединицу могле осматрати голим оком те је било лако уочити шта се дешава и из којих разлога.

Слично утиче скоро свако земљиште којим се пешадија може служити, укључујући и највећу пустињу. Али, сам облик земљи-

шта није тај који утиче на рад јединице, већ је то гола чињеница да људи морају искористити земљиште како би могли да остану живи. Борба од куће до куће у неком месту или вароши (а без обзира шта књиге о томе кажу, то је увек борба у слободном стилу у којој су дозвољени сви грифови) расцепкаће чету брже него икаква друга врста акције. У Нормандији је нашим јединицама, и поред живицама испресецаног земљишта, било релативно лакше да одржавају контакт са својим деловима него у борбама које су се у то исто време догађале у Централном Пацифику, где су јединице напредовале преко равних, палмама покривених острва.

Главне карактеристике земљишта на коралским острвима, које је открило ваздушно извиђање пред инвазију, биле су плитке мангрове мочваре (мангрово дрво — тропска биљка) и „бобаи" јаме, релативно ретка вегетација, урођеничке колибе и одбрањени положаји непријатеља. Но, већ у првој фази битке обалска и ваздушна бомбардовања у толикој су мери изменили тај изглед, да је та места било тешко препознати. Припремна ватра обалске артиљерије довршила је посао. Цео систем ровова и путева био је потпуно избрисан. Површинске зграде су изгледале као да их је преврнуо неки тајфун. У таквој ситуацији карте су мало значиле, тако да се у циљу одржавања везе читав покрет морао пратити оком. Но, када је јединицама било немогуће да напредују, а да неки делови линије не буду прекинути због заобилажења око неког непроходног објекта, то је и настојање да се одржи директна веза погледом било више пута осујећено. У борбама на острвима једноставно није био познат такав систем везе који би могао савладати природне препреке. Друкчије је било у Нормандији. Геометриски изглед земљишта тамо није онемогућавао додир, ма да је повећао тешкоће.

Чак ни у проширеним линиским положајима, као што су Сигфридова линија или велики систем ровова из Првог светског рата, нема оне чудотворне карике која уједињује моралну снагу јединица. Војници не могу видети шта се догађа у рову иза прве траверзе или иза првог узвишења које се испречило на земљишту између два упоришта. Зато морална подршка, коју они могу добити са својих бокова, зависи од притицаја обавештења.

Мислим да је непосредна веза између снаге која произлази из обавештавања и снаге оружја, као делова моралне снаге који се употпуњују, ретко кад била тако рељефно приказана као у причи о личним доживљајима немачког генерал-лајтнанта Хермана Фрица Бајерлајна, команданта оклопне „Lehr" дивизије („Бастоња: Првих осам дана"). Он се одмах нашао у стању узбуне пошто је погрешно објаснио јутарње догађаје и погрешно про-

ценио ситуацију, која је — да је то он само знао — била веома повољна за њега. Са леве стране, у близини села Варден, чула се жестока паљба. То је била победоносна паљба његовог властитог извиђачког батаљона, који је напола уништио и распршио америчку чету која је кратко време држала то село у својим рукама. Али Бајерлајн није знао да су његове јединице биле успеле да продру до тог истуреног положаја и зато је закључио да је паљба долазила од америчких трупа које су улазиле у село. Уверен да је продор извршен на његовим боковима, он се спремио да повуче центар и препоручио команданту корпуса да се напад на Бастоњу задржи док он не буде у стању да извуче своје јединице из немогућег положаја.

У бици је обавештење душа морала — сила која усклађује успешне тактичке операције. Па ипак, нисмо били у стању да осигурамо обилан притицај те највиталније од свих потреба у борби — извештаја — а налазимо се у таквој ери ратовања, у којој смо толико забринути за наше војнике да смо ради задовољења наших јединица преоптерећавали линије снабдевања да би у току најбржег напредовања у историји сувоземних снага (Немачка април-мај 1945) били у стању да својим војницима сервирамо свежа јаја и поморанџе.

Истина, ми смо учинили чуда у погледу извештаја у позадину у штабове виших команди. Када је једна мала, али врло покретна група људи заузела мост код Ремагена на Рајни, Врховни командант, који се тада налазио у Ремсу, био је о томе обавештен у року од једног сата. Оно што се догоди у једној чети у стрељачком строју може се за неколико минута сазнати у штабу корпуса, па макар он био удаљен и 20 миља. Грешка је у томе што је врло вероватно да чете из истог батаљона неће цео дан (или можда уопште) знати ништа о томе, ма да су то људи којима би такво обавештење могло донети највише користи.

Да укратко поменемо неке од главних разлога за овако распрострањену нелогичност. То су:

1) обавештавању по фронту уопште се не придаје она огромна важност коју оно заслужује;

2) команда мањих јединица често заборавља принцип да она није само канал за примање обавештења, већ да је њена дужност да их разашиље онима којима су потребна;

3) код нижих команданата постоји тенденција да самовољно просуђују који извештаји, добијени од нижих органа, могу да буду од користи другим нижим органима, уместо да се држе принципа да у случају сумње треба све извештаје даље проследити;

4) инерција.

Међутим, ово ни у ком случају није потпуно објашњење. Имали смо прилику да у борби видимо стално понављани феномен како команде разних степена упорно траже извештаје од њима потчињених јединица тако да готово сваки ешалон постаје у толикој мери раздражен овим притиском, да ускоро главна брига нижег команданта постаје: како на било који начин и било којим средством олакшати ситуацију. Он нема времена ни на шта друго да мисли, сем како да задовољи више руководиоце; то је постао главни посао у току операције.

То је најгора мана код операција — мана која ни у ком случају не поштује ни људе. Жртва овога може подједнако постати и командант дивизије као и водник. Али кад се овакав захтев пробије до најнижих старешина, последице постају неподносиве и кривца је тешко правдати примедбом да то лежи у људској природи. Ради чувања достојанства команде требало би настојати да се избегава ова грешка.

На Пацифику сам срео командире чета који су отишли напред у вод на борбеној линији само зато да се одвоје од својих телефона. Њих је формално „уморило" оно стално зивкање команданта батаљона и инсистирање да му шаљу свеже извештаје сваких 10—15 минута. А јадни командант батаљона уствари је само спроводио наређења команданта пука, који је опет требао да задовољи дивизију. Неко би могао приметити да би командант батаљона, ако није лишен моћи расуђивања и храбрости, морао бити довољно јак да ово преузме сам на своја леђа, а не да наредбу даље предаје командиру јединица која се већ ухватила у коштац са непријатељем.

У бици за острво Буртон (за време инвазије Маршалских Острва) прострујало је једном једно оштро наређење да се наступање појача. Наређење је projурило од дивизије преко нижих штабова до једног вода који је била зауставила јапанска ватра из паукових рупа постављених у великој дубини дуж обале. Поручник Б... примио је наређење и отпузавши до свог најистуренијег стрелца рекао му да се дигне и крене. Младић је викнуо: „Тако, цела проклета армија хоће да ме види мртвог, зар не? У реду поручниче, ја одох, али добро пазите шта ће се сад догодити!" И младић је био смртно рањен пре него што је успео да учини први корак. Овај инцидент се урезао добро у мозак свих присутних. То је била коначна осуда бесмислености оваквог начина руковођења.

Сада бих желео истаћи да ово „далекометно зафркавање" нижих јединица није у већини случајева условљено правом потребом за обавештењима. То је тек најједноставнији начин тражења душеног олакшања преко телефона и, уствари, врло мало помаже

разумевању стварне ситуације и исто тако врло ретко доприноси побољшању тактичке ситуације. У току операција, свако корисно обавештење које траже виши од нижих треба тражити првенствено с циљем да се види шта се може учинити да би се потчињенима помогло. Примењивање бесмисленог притиска (под тим мислим на непотребан притисак који нема ничег заједничког са током догађаја на борбеној линији) руши поверење и уништава и троши живце потчињених.

Врло често последице оваквог начина притиска су лагање, претеривање и искривљавање ситуације од стране млађих, што код руководилаца ствара погрешно мишљење о ситауцији. Просечан командир чете може само кратко време издржати овакав притисак, те ће затим — кад сруши неколико кућица — известити да је заузео цело село или ће положај тројице својих безнадежно отсечених стрелаца приказати као приближан положај свог левог крила, иако зна да његова прва задаћа мора бити — уколико је то уопште више могуће — да их повуче. Тако од најобјективнијег војника постаје човек који почиње веровати у своје властите измишљотине. Он сам у себи овако резонује: „Ја ћу на том положају бити кроз један сат, а сад ћу им рећи да сам већ тамо и тако их се отараситиˮ. Не догађа се ретко да овакав лажни оптимизам доводи до пораза, јер виша команда добије погрешну претставу о ситуацији и не пошаље помоћ командиру чете, коју би му иначе послала.

Пошто је очигледно да нижи командни кадрови ретко кад могу потпуно разумети проблеме више команде, требало би да буде исто тако јасно да ће и извештаји, који са фронта иду у позадину, бити увек непотпуни и неодређени ако виша команда сама не буде активно на фронту прикупљала податке који су јој потребни за правилну процену и одлуку. Виши командант не може очекивати да ће од очију, које могу видети само делић панораме, добити преглед читавог положаја.

Постоји казивање да се лично извиђање не може ничим заменити. То би се могло применити и на данашњу ситуацију, ма да већина команданата и штабова све више и више зависи од телефона и радија.

Илустрација једног примера помоћи ће нам да осветлимо ову изјаву:

Један батаљон пешадије отпочиње борбу са непријатељем. Чета са левог крила извештава да је задржана на читавој линији. Центар и десно крило јављају о „огорченом отпоруˮ, али и о сталном напредовању, док их коначна команда батаљона не заустави да би сачувала целину борбене линије. Чета с левог крила није у стању да саопшти батаљону да су њено десно крило и

центар у стању да се покрену напред зато што ударају на слабе тачке непријатеља, док је лево крило заустављено зато што је наишло на непријатељску главну отпорну тачку. То су ствари које командир чете не може знати. Може се рећи са сигурношћу 10:1 да он није скоро ништа чуо о ономе шта се дешава са другим четама.

Будући да ниједан од командира чете није прикупљао обавештења о догађајима дуж општег фронта, ниједан од њих није ни могао дати одговарајући опис отпора на разним секторима. Командант батаљона је, према томе, у стању да на темељу онога што је чуо преко телефона закључи само то да две чете напредују, а једна не. Кривицу за неуспех он ће бацити на командира ове последње чете, грдећи га и вршећи притисак над њим, чинећи увредљива упоређења са оним што се догађа на другим местима батаљонског фронта. Кад се једном овакво мишљење устали код команданта батаљона, неће га ни сам динамит моћи искоренити, осим ако командант батаљона сам оде и сам извиди ствар или пошаље неког угледног члана свог штаба да да нову оцену ситуације. Тек тада ће се установити да је оно што се сматрало локалним неуспехом било условљено почетним погрешним развојем снаге батаљона, која је опет, са своје стране, била основана на погрешној претпоставци и да новонастала ситуација захтева померања правца главног удара.

Ово се правило такође може применити, а и примењује се, на односе између виших штабова који управљају тактичким јединицама већим од чете или батаљона. Докле год претставници виших штабова не почну лично одлазити у борбену линију, дотле неће бити могућности да се релативна тактичка ситуација (тј. обим притиска на једном делу фронта у поређењу са притиском на другом делу) може јасно уочити путем телефонских и радио веза.

Чак ни они људи који су прошли кроз исте школе не говоре и не виде једнако, и ма да могу имати подједнак степен интелигенције, они ће ипак реаговати према своме карактеру, према стању својих нерава или знању које су стекли у пракси. Просечан командир, под притиском борбе, склон је да код слања извештаја употреби речи као например, „снажан отпор“, „јака ватра“, „јака артилериска паљба“. Међутим, ретко ће ове исте речи имати исто значење у двема различитим ситуацијама или код два руководиоца у истој јединици. У томе и лежи главна потешкоћа да се добије онај поглед на ситуацију, без кога је тешко замислити добро припремљену акцију.

Ово даље указује на то, да виша команда треба да стално води рачуна о томе да ли су у нижим штабовима схватили њен

главни циљ, и да ли су схватили да је директни лични додир готово неопходно потребан. Од човека који командује четом или батаљоном не може се очекивати да зна колику важност корпус или дивизија придају заузимању извесног села или брега, или да оцени да ли је већ дошло време да заузме и брани неки мост, уместо да покуша да га баци у ваздух. Без обзира колико се он марљиво припремао по свим овим питањима, његов видик мора остати ограничен. Будући да он не може знати ток и промене опште ситуације, он неће бити у стању ни да на своју малу операцију гледа очима неког генерала. У борби се ретко дешава да је човек, који побеђује и држи одлучујуће земљиште, у стању да на значај свега тога гледа из перспективе команданта армије. Овакве околности и доводе до тога да се пропусти много добрих прилика. Размотримо речи мајора Виљема Р. Дезобрија, који је командовао оном критичном акцијом код села Новила, а која је значила спас Бастоње: „То је само била једна локална акција. Ниједан од присутних војника није имао појма о значају овог подухвата."

Један од одлучујућих мостобрана преко реке Мердерет, преко које су америчке снаге требале да заокрену западно и да пресецањем полуострва Котантена запечате судбину Шербура, држале су на дан искрцавања у Нормандији у четири засебна наврата мале америчке јединице и затим га изгубиле из руку. Два пута су ове јединице напуштале мостобран у намери да заузму неки мање важан положај, и тако оставиле мостобран небрањен. Последица тога је била да је код преласка реке корпус био задржан четири дана, а победа извојевана тек после огорчене борбе и тешких губитака.

Ове грешке нису биле последица потпуног нехата ма којег појединца. И као што се то у борби обично дешава, ствари су текле наопако због ситних пропуста на целој линији. Малим тактичким јединицама, које су дошле до мостобрана и затим га напустиле, говорено је више пута о важности тог објекта. Али, судећи по њиховим изјавама, оне нису никад стекле уверење да је њихов главни задатак био да обезбеде сталну одбрану преласка преко реке. Можда су били одбијени и зато што су били одвећ предузимљиви. За корпус је било судбоносно да су јединице које су нападале одмах у почетку на лак начин заузеле мостобран, те су баш из разлога што су тај циљ тако лако постигли, заборавили да је то њихов главни циљ и нису поступали у сагласности са оним што им је било речено о важности тог мостобрана.

Они су тражили борбу. Кад су стигли на мостобран, нису били обасути ватром, тако да су одатле отишли још увек тражећи борбу. У одлучујућем моменту, када је размишљање било ва-

жније од акције, они су на земљиште пред собом гледали очима командира мале јединице, а не команданта корпуса.

Овде се поставља питање, да ли се од њих могло ишта више очекивати. Ја сумњам у то. Такви закључци се противе људској природи и ономе што знамо о току операција. У рату се врло често наилази на добру јединицу која се огорчено бори за безвредно земљиште на коме непријатељ пружа отпор, док, с друге стране, поклања мало пажње неком важнијем објекту само зато што тај објекат моментално ни за непријатеља не претставља неку већу важност. С обзиром да и виши војни руководиоци понекад праве ову грешку, није никакво чудо што млађи официри постају често њена жртва.

Посебну пажњу треба обратити чињеници да су код операција на реци Мердерет употребљене и падобранске јединице. Ја сумњам да се може казати да су они били расположенији за борбу него пешадиски пукови. Међутим, и поред тога, све пешадиске јединице прве категорије стоје данас пред таквом формом рата у којој ће већи део подухвата бити исто тако многостран као и ситуација која је изненадила толике људе на реци Мердерет. Основа напада у будућем рату састојаће се у брзом искоришћавању од стране тактичких снага тешког почетног удара и хаоса који настаје услед тог удара. То значи, све већу и већу употребу падобранских снага, без обзира да ли су то обични падобранци, падобранци једриличари или редовни пешаци транспортовани авионима.

Разни поремећаји који настају због тога што нижи кадар не може да гледа истим очима и мисли истим мозгом као и виша команда, претстављају нову и нарочиту опасност, која долази услед развоја јединица на све ширем фронту и спуштање трупа на одлучујуће циљеве ради наношења наглих удара.

То произилази из форме ратовања у којој је вероватно да ће испочетка бити мало или нимало додира међу властитим јединицама и садејство између њих треба изграђивати од самог почетка и у време када се одвијају одлучујуће акције. Иако су овакве ситуације биле ретке у Првом и Другом светском рату, оне ће постати свакидашња појава у идућем.

Из ових ће разлога, „принцип постављања одређеног циља“, при извођењу наставе са старешинама свих врста добити много већу важност од оне коју је раније имао. Међутим, потреба да се ово јасније схвати није већа од оне за таквим млађим руководиоцима који ће имати живог интереса за шире проблеме рата као и вишим командантима којима је у крви да силазе до својих трупа. Стара истина да се „не може увек руководити из позадине“, наћи ће већу примену у будућности но у ономе што смо искусили у прошлости.

8

ТАЈНА КОМАНДОВАЊА

„Сад се више не испитују искуства која су иначе тако дуго била занемаривана, јер се у доба мира гледа на рат као на нешто што је и сувише далеко, да би заслужило пажњу. Међутим, ранији примери сведоче нам да није сасвим немогуће поновно успостављање некадашње дисциплине и поред тога што она сада уопште не постоји."

Из Вегециусових списа о римској легији

За време битке људи и материјал стално се упућују у правцу фронта. У истом правцу теку и наредбе и упутства.

Међутим, извештаји на темељу којих се доносе одлуке о употреби људи и материјала у борби и пишу заповести и инструкције за борбу иду обратним путем, тј. према позадини и изгледа да њихов број расте сразмерно квадрату удаљености од борбене линије.

Сасвим је природна и схватљива потреба извештаја у позадини. О томе је бесмислено дискутовати. Ниједан виши штаб није досад погрешио у рату зато што је имао одвише извештаја. Међутим, изгледа прилично апсурдно кад се обилатост извештаја у позадини упореди са готово потпуним недостатком истих на ватреној линији, где су извештаји потребни исто толико колико и меци и барут и где одлучне речи, изговорене у право време, могу да значе победу или спасење за стотине људи.

Прави проблем састоји се у томе да се ово измени, односно да се уједначи ток притицаја извештаја, тако да они буду доступни свима командама. Овај проблем је компликован услед физичких напора којима су подвргнуте борбене снаге, али још више га непотребно компликује слепило и равнодушност људи.

Неоспорна је истина да су у моменту окршаја потребни најтачнији и најпотпунији подаци, јер без њих ће и најпаметнији

план и најспособнији генерал доживети неуспех. Међутим, начин на који је данас организовано давање информација у пуној је супротности са овим правилом. Наиме, изгледа као да се следи неписани закон: уколико је чин неког команданта мањи, утолико му је мање дозвољено да нешто више зна о свом властитом задатку.

У већини случајева судбина релативно малог броја људи који сачињавају борбену линију, своди се на то да улазе у борбу слепо, као колона мазги и да пате од недостатка информација, које је позадина иначе у стању да им пошаље. Према њима се поступа као да је главни циљ борбеног извиђања да прикупе информације за више команде, док је, међутим, потпуно јасно да се главни смисао достављања информација уназад штабовима састоји у томе да омогући напредовање тактичких јединица.

Логично би било да позадина темељито среди све информације које се могу показати корисним за фронт. Но разлог због кога се дела често не слажу са логиком лежи у томе, што су многи официри у штабовима постали потпуно туђи фронту, што не разумеју ни језик ни проблеме фронта.

Озбиљна запрека за информације јесте повећана тенденција штабова да користе телефон и радио за свакакве сврхе, а нарочито да се осигурају како би били у стању да „старом" спремно пруже информације које буде тражио и да избегну опасност да их ухвати необавештене. Овај обичај спречава команданта да дође до информација које су од животне важности за његов главни циљ и разбија сарадњу између оних који командују и оних којима се командује. Међутим, врло често се дешава да неки штабови раде тако као да је њихов главни „raison d' être" (разлог постојања) да поједини чланови штаба узму дупликате телефонских извештаја и затим потрче педесетак корака, да би баш они могли бити они први, који доносе вест шефу. Ово је лоше, јер узрокује расипање талентованих кадрова. Но, горе је то што овакви поступци изазивају код нижих чинова презир према руководству јер ови иако себи дозвољавају траћење времена, али никад не опраштају неактивност онима, који су одговорни за њихову добробит.

Ипак, овакав презир према руководиоцима наше Армије није никако оправдан. Просечни амерички војни руководилац је високо савестан човек. Он је увек спреман да дели опасност са својим људима кад год то изискује потреба и кад то није само непотребно истицање. Но, због брзих промена услова, кроз које пролази модерно ратовање, он данас живи међу загонеткама и у недоумици о томе на који начин треба да употреби свој лични утицај.

Чак и један релативно једноставни инструмент, као например пољски телефон, може добити ону ђаволску моћ и почети да командује командантом. Телефон прикива и привикава команданта на систем контроле издалека. У почетку му тај инструмент изгледа само врло корисно средство за везу за време борбе. Но, ускоро затим, почиње се прибојавати да се од телефона удаљи, јер му се чини да ће га звати оног часа кад се из штаба упути у предње линије.

Овакво гледање на ствари изазива стварање погрешних илузија и доводи до закључка да је у новом систему ратовања могуће решити сва питања из даљине, да сви проблеми који се појаве у ватреној зони могу бити решени а да се тамо уопште не пође, тако да је нова технологија операција некако разбила моралну вредност, која се некад постизавала настојањем команданта да на своје људе утиче својим личношћу и својим карактером. Овакво комотно руковођење рађа зле последице за трупе које, иако се механички покоравају, ипак не подлежу смишљено и органски вољи команданта.

Сумњам да су услови које је начин савременог ратовања наметнуо команданту у ичему променили оне основне захтеве који се траже од команданта. Данас — као и у доба Фридриха Великог — основни принципи овог односа могу се изразити следећим речима: „Однос команданта према војницима треба да буде пријатељски, он мора с војницима разговарати на маршу, посећивати их док кувају, распитивати се код њих да ли се о њима води довољно бриге и настојати да се подмире њихове потребе, ако их имају.“

Генерал Ајзенхауер, својим карактеристичним топлим хумором, указао је на важност личног односа код командовања у условима савременог ратовања: „Опазио сам да је одлажење трупама у борбену зону имало одличног ефекта. Моја присутност их је умирила и они су се осећали сигурнији у погледу ситуације. Но, нису ме заварали разлози за ово. Ја сам тачно знао шта су они у својој глави мислили. Они су сами себи говорили: „Мора да је ситуација мање опасна него што смо ми мислили, јер иначе „Стари“ не би био овде.“

Ипак, сви се слажу с тим да је створен потпуно нов проблем услед компликованости савременог ратовања, која захтева већу удаљеност између појединих степена команде. Сваки добар руководилац мора за време битке више пута да промисли: „Како могу да помирим чињеницу да је моје место у позадини са очигледном потребом да моји људи који се боре треба да осете моје присуство?“

Најбољи руководиоци које сам имао прилике да видим у борби, или чије сам системе проучавао на лицу места за време Другог светског рата, мислим, наиме, на оне који су најбоље задовољили у погледу потпуне контроле борбе и подизања морала војника, користили су сваку прилику да би проверили стање и све физичке услове на бојном пољу. Они су себи наметнули као дужност да дознаду ситне детаље о борби која се води, и то од људи који је воде. Они су ово схватили као део своје дужности и сваки пут кад су одлазили на фронт строго су се придржавали правила да сваки њихов одлазак на фронт треба да буде важна мисија, да обилазак линије фронта има специфичан борбени циљ и да њихово присуство не сме ни у ком случају да навуче нове опасности за борце у првој линији.

На овај начин они су употребили своје посете не само за храбрење својих бораца, већ и да уједно науче много онога што им је помогло да штеде животе својих људи и постигну већу борбену способност својих јединица. А то су два главна проблема у борби. Они се у суштини не разликују од циљева правилне инспекције на другим подручјима. Међутим, разлика постоји у томе, што се акције на бојном пољу одвијају брзо, тако брзо, да их човек не може следити, ако се ослања на податке које је добио из друге руке. Напори и тешкоће могу се оценити само ако их човек сам искуси. То подједнако важи и за процену ситуације и процену људских снага и наоружања. Постоје неки детаљи из борбе прса у прса који ће остати стално непознати руководиоцу који никад не одлази на фронт или који није увео као систем да официри његовог штаба стално круже између штаба и ватрене линије. Командант кога његови војници познају само по имену, неће никада моћи рачунати на већи степен њихове привржености.

Фронт треба упознати и његове прилике схватити само кроз очи и речи људи који се тамо боре. Нема тог посредника који би могао заменити лични контакт. Али, није довољно само разговарати са командним особљем батаљона. Истина, сваки спреман командант батаљона у свако доба знаће шта преживљавају његови војници, но исто је тако истина да неспреман командант то неће знати и врло ће ретко признати то своје незнање. Онај ко ово покуша неколико пута, прихватиће ову нашу тврдњу као принцип у своме раду.

Ради свега тога неопходно је потребно да војници виђају свога команданта у свима фазама рата. Не придржавати се овога, значи одузети својој јединици важан извор моралне снаге, до које се иначе не може доћи на други начин. Ово би се могло математички овако поставити: користи, које се могу извући путем обиласка трупа и личног извиђања, сразмерне су тежини ситуације.

Овде је потребно да још једном изменимо мисли.

У позадини виши и нижи руководиоци придобијају срца својих војника првенствено путем ревносне бриге о њиховом добром стању. Од тога зависи углед руководиоца и кроз то они који под њим служе просуђују његове војничке способности. Међутим, на фронту он придобија поштовање својих војника ако докаже да схвата њихове тактичке проблеме и ако докаже да ће учинити све могуће да им помогне у решавању тих проблема.

То је део природе борца. Он силом прилика показује професионално интересовање за овај професионални проблем, зато што је његов живот у питању, премда се тек на фронту та чињеница тако јасно испољава у његовом односу према претпостављенима. Тада ће он поднети и најгору храну и сву беду живота на терену у лошим атмосферским приликама, само ако је схватио смисао тактичке ситуације и ако је уверен у општу оправданост операција. Једном, кад он изгуби ту веру врло је тешко опет задобија. Он ће је изгубити врло брзо кад види да до губитака долази ради бескорисних подухвата и кад почне осећати да је и он на неки начин жртва слабог планирања и погрешних схватања. У том случају, његово је понашање у пуној сагласности са оним што је генерал Џемс Џ. Харборд правилно изразио следећим речима: „Дисциплина и морал утичу на одзив којим редовно одговарају масе људи кад се нареди покрет напред, што је, уствари, само једна од варијаната оног правила психологије маса да се следи руководилац. Међутим, војска не креће напред док она на то не пристане. Општи пристанак на покрет долази тек онда кад се постигне сарадња међу појединцима у јединици."

Овога се морају сетити сви руководиоци кад у бици терају своје људство напред. У релативно мирној атмосфери штаба, који је удаљен око километар и по од фронта, обично постоји предиспозиција да се ситуација на фронту процењује према ситуацији оне јединице која је највише напредовала. Нека они који сумњају у ову нашу тврдњу само покушају следити дискусије у канцеларијама неког штаба дивизије. Они ће врло брзо открити да се ствари одвијају управо на онакав начин и да команданти врло често доносе одлуке без познавања најважнијих околности.

Из овога следи да наређења која се издају врло често не воде рачуна о природи борбе, јер она потпуно одбацују чињеницу да се операција, ако хоћемо да буде отсудна, мора одвијати с обзиром на распоред непријатељских снага. То, наравно, не значи да наше јединице морају најкраћим путем наступати према подручју у коме је непријатељ сконцентрисао своје најјаче снаге. У већини случајева то ће значити баш супротно, тј. намера на-

шег покрета биће доиста уништење непријатељских снага, али на такав начин да се срце (тежиште) уништи пресецањем артерија.

Међутим, сви ови основни принципи значе уствари да је главна дужност руководиоца тактичке операције, на било ком степену команде, да путем свих расположивих средстава најпре установи — што је могуће тачније — где се налазе главне непријатељске снаге и да тек онда састави свој план, или, у случају да га је већ раније био створио, према томе преиначи.

Извиђањем се могу постићи само ограничени резултати. Врло често такво извиђање сасвим подбаци. Чак се може десити да нам оно пружи потпуно погрешну слику о ситуацији код непријатеља.

У сваком од ових случајева напад против непријатеља постаје једино средство да се исправи ток ствари и да се одреди право стање ситуације. Све борбе које се у овом смислу воде, уствари су извиђачке борбе. Ако у току операције ситуација постане јасна, сваког команданта који се упркос нових открића буде упорно придржавао старог плана (било зато што је преглуп да схвати шта се заправо догодило, или што је одвише равнодушан да би план изнова мењао), треба сматрати као човека који је своје трупе издао у најодлучнијем моменту. То је грешка која се ничим не може оправдати.

Генералмајор Џ. Ф. Ц. Фулер писао је: „Апсолутна доктрина не може да постоји. Ако се нека доктрина и њени прописи претворе у догму, тешко оној армији која потпадне под њене чаролије.“

Никад истинитије речи нису биле написане у вези пешадиске борбе или обуке пешадије за борбу, па чак ни онда када се обука врши непосредно пред борбу и када је земљиште већ добро познато. Свако ново земљиште на коме се води борба претставља нове разнолике тактичке проблеме и тражи ново прилагођавање старих метода. Осим тога, ови проблеми се не могу уочити све дотле док трупе заиста не стигну на бојно поље. Ради тога треба да се усвоји као начело да обука уствари траје и даље у борбеној зони па и за време док траје борба и да чак ни најбоље трупе не могу бити ослобођене тога.

Људска машта има своје границе. Чак уз најпотпунију обавештајну службу, уз најбоље студирање карте и најефикасније ваздушно извиђање, могу и најбољи руководиоци обуком само прилично нетачно предвидети како ће још непознато земљиште утицати на покрете људи и употребу оружја. Најчешће се испречавају и задају највише брига баш они проблеми, који нису били предвиђени. На Пацифику нам се дешавало више пута да губимо пешаке, ма да смо их били обучили у простој техници руковања

експлозивима. То је бивало зато што нису имали оно знање о ограничености дејства експлозива које има један инжињерац.

Једном сам у дискусији са генерал-лајтнантом Валтером Б. Смитом поставио питање да ли су можда неке од тактичких грешака у Нормандији биле настале услед помањкања претходних обавештења о природи земљишта покривеног живим оградама (бокаж)[1] и припремама које су на темељу таквих недовољних обавештења биле извршене.

Смит ми је одговорио: „Нипошто! То није био узрок потешкоћа." Информације које смо добили од Француза биле су више него довољне. Осим тога, фелдмаршал сер Ален Брук и генерал сер Фредерик Морган већ су били прошли преко тог земљишта 1940 године. Они су нас упозорили на ово земљиште и врло га пажљиво описали. Они су били врло велики песимисти у погледу наших могућности да с тим земљиштем изађемо на крај. Но, ми нисмо веровали у оно што су нам говорили, јер је то било далеко горе од онога што смо уопште могли замислити. Чињеница је, међутим, да смо ушли на то земљиште и настрадали још пре него што смо ишта могли предузети.

Тако ће се то увек догађати у рату. Никад људски ум неће успети да преброди разлике које постоје између обуке и стварности у борби. Кад коначно постанемо свесни овога, неће нам преостати ништа друго него да о овом принципу водимо рачуна приликом стварања система своје обуке. Ако тако будемо радили, онда ћемо схватити ново значење које треба дати понешто магловитој изреци да: „еластичност разума" треба да постане душевна особина команданта. Према томе, ако грубо проценимо вештину командовања, то би се она састојала од 60% способности у предвиђању и 40% способности у импровизирању, тј. у способности да се одбаце унапред примљене идеје које су биле покушане и за које се у борби установило да не одговарају, и коначно, у способности команданта да управља дејствујући, а не да дејствује управљајући.

Руководиоце мањих јединица треба добро упознати са чињеницом да теорија наставе више тежи ка усавршавању општих принципа но апсолутних идеја.

Коначно разбистравање тактичких идеја о томе како да нападамо и како да се одбранимо, као и о одржавању правилне равнотеже између ове две врсте ратовања тако да се тактичке снаге што више сачувају и у исто време што ефикасније употребе, на-

---

[1]) Bocage (бокаж) зове се предео у Нормандији покривен великим бројем живих ограда које му дају нарочит изглед и које у великој мери утичу на тактички рад јединица.

ступиће тек онда када трупе буду употребљене на бојном пољу. Земљиште је најбољи учитељ, и свако мора бити спреман да његове поуке примењује врло еластично. Због тога су и поуке у сваком појединoм случају подложне различитим изменама не само због промена околног земљишта, већ и због промена у намерама и поступцима непријатеља и, коначно, због промена метеоролошких прилика.

Ово последње питање врло је важно и заслужује много више пажње и проучавања него што су му досада посветили професионални војници. Нема тежег пропуста у војној литератури него што је готово потпуно игнорисање овог питања од стране свих армија и војних стручњака. Клаузевиц нас упозорава на важност времена и његовог утицаја на операције, но он не дефинише ту важност и говори о лошем времену само као о фактору који повећава потешкоће у борби.

Наравно, ово није довољно за оне који су жељни знања које је од практичне користи. Може се слободно рећи да промене у времену стварају нову тактичку ситуацију на терену готово исто онако као што земљишне промене проузрокују промене у тактици, а тиме и промену начина употребе ватре. Клаузевиц нас, међутим, упозорава да време нема исти ефекат на транспорт и снабдевање. Историја нам даје низ примера у којима су борбене јединице побеђивале услед тога што су правилно тактички искористиле временске прилике; међутим, те исте временске прилике наметнуле су велике тешкоће служби снабдевања. Ми, који смо служили у Армији Сједињених Држава, имамо великог искуства са временом и климом на свима географским ширинама. Наше је искуство у томе веће од искуства припадника ма које друге армије на свету. Имали смо прилике да у пракси научимо све оно што се уопште може знати о утицају временских промена на борбу. Тешко је наћи војника, без обзира на којем је бојишту служио, коме се нека искуства о овом питању нису живо усадила у памћење. Треба још видети да ли постоји нека могућност да се сва ова искуства сакупе и среде како убудуће не бисмо морали поново да учимо тек за време борбе.

Као пример, који нас очито наводи на то да је потребно да се ово питање темељито проучи, навешћу само упоређење између битке у Арденима и пораза 5 британске армије у великој бици за Мишел код Св. Кантена и Перона у Француској, марта месеца 1918 године. Онај који се бави историјом, мора доћи до закључка да је магла, која је пала на Британце који су се бранили, била одлучан допринос природе победи Лудендорфа. Један писац позоришних комада је то истакао у комаду „Крај путовања" („Journey's End"). Историчари придају готово подједнаку од-

лучну важност времену као и Лудендорфовој тактици, која се састојала у инфилтрирању кроз британске линије, које су биле одвећ растегнуте у ширину. Толико се важности придало овом питању код објашњавања узрока овог великог пораза, да се из тога изводи закључак да је главни ефекат магле паралисање оних који се бране.

Међутим, главни разлог за одбацивање оваквог закључка састоји се у томе што се он противи здравом разуму. Какав је, за право, ефекат магле на деловање људи? Магла једноставно отежава сваки покрет. Општи ефекат магле на војне јединице једнак је ефекту магле на цивиле у мирно доба. Не постоји могућност како да се ово промени.

У мањим операцијама ће магла, или нека друга појава која отежава видљивост, омогућити добро извежбаним трупама да пређу земљиште (које се иначе не би могло прећи због непријатељске ватре), стигну до непријатеља и потуку га, наравно, уколико се магла задржи довољно дуго и уколико морал непријатеља опадне, пошто непријатељ буде лишен предности коју је имао услед бољег ватреног положаја. Било је више примера оваквих успешних мањих операција на Италијанском фронту. Међутим, не треба преценити њихову важност. Што је дужи покрет, то је мања могућност успеха. Опасност од магле је већа за трупе у покрету. Јединице које се бране не треба да се боје магле све дотле док имају поверења у себе. Међутим, магла смањује јединство и целину јединица у нападу ометајући и отежавајући одржавање везе и повећавајући тешкоће при одржавању додира.

Поука из операција у Арденима, у децембру 1944 године, треба да буде свакоме јасна и нас не треба да заварава чињеница што је непријатељ, пошто је више пута одгађао напад због неприпремљености својих трупа, коначно навалио, заштићен копреном магле, у нади да ће то бити њему у прилог. Начин на који је немачки штаб планирао ову операцију показује нам који је фактор био од одлучне важности код доношења одлуке. Генерал-пуковник Алфред Јодл изјавио је следеће: „Половином децембра наступио је период великих магли и високог атмосферског притиска. Тринаестог децембра претскаван је дужи период магле, који је имао да траје сваког дана до подне. Магла се спустила 14-ог. Међутим, ми смо се бојали да ће она трајати свега два дана. Но, већ 14-ог децембра Хитлер је лично донео одлуку и издао наређење да напад мора започети два дана касније.“

А зашто се немачка Врховна команда бојала престанка магле? На ово нам опет одговара Јодл: „Наш главни циљ био је избећи ваше нападе из ваздуха. Ми смо се надали да ћемо моћи започети са операцијама већ у новембру, зато што је то најгори месец за летење. Но, и поред тога, ми смо од магле имали више штете него

користи." Из овога се може извући закључак да је у борбама у Арденима непријатељ сматрао да ће магла, додуше, заштитити његове операције од напада из ваздуха, али је, с друге стране, био свестан да ће за ове користи од магле морати да плати тиме, што ће његове јуришне јединице изгубити много на тактичком јединству.

Штетност од магле није дошла до изражаја све дотле, док су се колоне у нападу могле држати путева, а постала је очигледна чим су пешадиске и тенковске јединице биле присиљене да услед наше одлучне одбранбене ватре пређу на отворено поље. Јодл мисли да је главни узрок за прве недаће било помањкање чврстог смрзнутог терена под тенковима. Но, има и других разлога и многи од њих се могу наћи у нашим извештајима.

Потпуније проучавање борбе у Арденима од 16 децембра до 10 јануара (период у коме је преовлађивала магла, изузев неколико дана непосредно пред Божић) показује нам да је управо нападач трпео већу штету од магле услед наших локалних напада. Осим тога, непријатељске јединице које су нападале, врло често због магле нису успевале да одрже своје јединство. Ово је важило и касније, кад су се улоге промениле и кад су наше јединице прешле у напад. Магла није правила разлику између појединих страна! Кад се ратна срећа окренула и кад смо ми прешли у противнапад, као и кад су, почетком јануара 1944 године, 17 и 101 падобранска дивизија покушале да пробију утврђења која су бранила прилазе Бастоњи, магла нас није штедела и ми смо претрпели тешке губитке услед времена које је било на страни непријатељског оружја. Као очевидац ових борби, ја могу потврдити да су локални поремећаји наших офанзивних операција услед магле били много тежи од поремећаја које су проузроковали сви остали фактори заједно.

Оно што смо овде казали о магли, може само да служи као кратка напомена за једну општу студију о утицају времена на операције, иако се принципи у суштини не мењају. Ово питање, стварно, заслужује много опширније проучавање и опрезнију анализу. Ја лично нисам у могућности да то учиним. За сврхе у које је ова књига написана, довољно је напоменути да се у борби спољашњи изглед бојног поља може често мењати, иако земљиште остаје исто, и да се заједно с том променом спољашњег изгледа може променити и тактичка ситуација. Стање земљишта и атмосферске прилике које над њим владају од једнаке су важности као и рељеф земљишта. Пљускови су у стању да у знатној мери смање ефикасност нашег аутоматског оружја. За време зиме и великих сметова заклон који пружају мала села и шумски пролази — који у нормалним приликама имају врло ограничену тактичку вредност — могу постати од много веће користи него што су

оближње узвисине, јер моментално пружају бољу прилику за очување живота. Са сваком променом времена мења се, такође, и морал. Кише и натмурено небо подједнако сметају борбености трупа као и покрету механизованог оружја. С друге стране, у бици код Бастоње ми смо научили да магла може бити и од моралне помоћи за трупе које се бране, само ако оне науче да се ње не боје, јер она може да створи могућност успешног гађања у живе циљеве. Што су наглије промене времена, то за давање полета и потстрека свима операцијама добија већу важност обавештајна служба и разашиљање обавештења.

Врло често се дешава да нека чета пронађе путем експеримената и грешака правилно решење за неки озбиљан проблем који забрињава све друге јединице. Но ако се ово и догоди, ретко ће командир чете која је то постигла имати довољно иницијативе да своја искуства пренесе својим претпостављенима иако је током борбе установљено да је његов подвиг успео. Добра замисао, која је никла у једној чети, врло често остаје њено искључиво власништво и поред тога што би она могла бити од велике важности за целу војску. Узрок оваквим пропустима обично није ни превелика чедност ни равнодушност, већ непознавање чињенице да и други имају једнаке потешкоће које је и дотична чета имала. У борби су видици сваког човека знатно скраћени. Терет одговорности појединог команданта је толики, да је он расположен да се негативно односи чак и према другим јединицама које припадају истој већој јединици. Он мисли само на своје властите интересе тј. концентрично. Мисли командира су у толикој мери усретсређене на размишљање о томе, на који начин би му остале јединице могле помоћи, да му је тешко да мисли обрнуто тј. о томе како би он могао њима помоћи. Услед оваквих поступака, јединство трупа много губи!

Али ако се на време утиче на официра, могуће је изменити овакво стање. Основна грешка убрзаног школовања наших младих људи за време рата у руковођењу јединицама у борби састојала се у давању претеране важности књигама или већ раније опробаним решењима. Иако се не може казати да је важност која се у нашој војној теорији придаје књизи без своје вредности, ипак, књига не доприноси развијању официрског кадра који се усуђује да има своје оригиналне идеје. Природа рата намеће сталне промене. Нове ситуације захтевају решења о којима раније нисмо ни сањали. Према томе, највећу ћемо ефикасност постићи путем таквог система мишљења који нам омогућава да свака нова и паметна идеја буде доступна свима.

Као што сам већ на почетку казао, основни циљ обуке треба данас да буде развијање природне обдарености и потстицање вој-

ника да мисли. С њим не треба поступати као да се ради о неком зупчанику који треба уклопити у неку велику машину. Прави циљ правила која се односе на вођење рата и свих прописа који се тичу руковођења појединцем у рату јесте да унесе реда у борбену машину, а не да угуше слободу мишљења људи који та правила читају. Ми смо у овом правцу доста напредовали, нарочито у најновијем настојању да се у војним школама избегавају „већ опробана решења“ и да се уместо тога пружи што више могућности за доношење више могућих решења. То дозвољава стваралачкој машти да дође до изражаја, а баш таква машта је оно по чему се добар тактичар разликује од обичног бубалице. Говорећи о поступку Гранта код Виксбурга Шерман је рекао да је он, Шерман, можда могао још успешније да спроведе ту кампању, али да се за разлику од Гранта, пре свега није усудио ни да замисли такву кампању.

Нама сада треба да сви наши војници, без обзира на чин, имају што већу слободу мишљења. Треба нам и таква филозофија командовања, која ће бити у складу са тим принципом. Ако то постигнемо, имаћемо поносне и задовољне људе, имаћемо задовољну Армију. Ја водим рачуна и о оном неизбежном постотку незадовољника. Што се пак њих тиче, довољно је казати да ће њих увек бити међу нама, али ми не смемо дозволити да такви људи утичу на нашу политку, па макар говорили гласом Стентора[1]). Војна политика може да остане јака само дотле, докле верно служи најбољим интересима већине послушних војника и официра.

Лојалност масе војника зависи од степена до кога смо успели да их уверимо, да се њиховом раду и њиховој способности да размишљају о том раду, придаје доиста нека важност. Она слаби увек када они мисле да се њихове способности потцењују. Ово се правило подједнако односи на војника који копа ров, као и на официра који ствара план за неку инвазију. Мишљење које војник има о послу који му је поверен у многоме зависи од става његових претпостављених. Главни узрок слома морала и дисциплине у војсци лежи у томе, што командант, или његов потчињени, греши поступајући с војницима као да се ради о деци или робовима, уместо да покажу поштовање према њима као према зрелим људима. Но, ја мислим да официрски кадар неће бити у стању да овако поступи, кад се са њима самим поступа као са децом коју треба хранити кашиком. У томе и лежи узрок многих наших потешкоћа!

Ми никако не желимо да стварамо једноличне војнике. То нам намеће суштина савременог ратовања. Ово се односи подједнако

---

[1]) Стентор је тројански јунак са стоструко јаким гласом; говорити гласом Стентора значи говорити врло гласно.

и на официре и на војнике. Потреба веће слободе о којој је реч, не односи се на неку слободу у друштвеном опхођењу или на неке специјалне привилегије. Реч је о слободи да се отвореније мисли у корист општег добра. Јер, као што је Кант казао: „Најбоље се памти и најтемељитије научи оно, што неко, мање или више, сам научи."

Да бисмо координирали обуку са стварношћу рата, безусловно је потребно уверити младог официра да у борби многе ствари могу и да ће ићи лоше, а да заправо нико за то не буде крив.

Циљ рата је уништавање. Општи циљеви непријатеља и његове ватре уперени су против наших људи, материјала и комуникација с тим да спрече да се наше намере остваре. Мали планови доживљују неуспех зато што је неко у незгодан час убијен, или зато што је оружје на које смо рачунали избачено из строја.

Проблем команде у борби је да установи сигурну границу у којој ће овакве незгоде бити допуштене. Међутим, треба да будемо начисто с тим да не постоји такав систем који би потпуно могао отклонити последице непредвиђених догађаја и незгода у борби. Једна одбрана против тога је сналажљивост и храброст руководиоца и његових потчињених. Из тога следи да перспективни циљ обуке треба да буде интелектуално припремање официра за то да буду у стању да се супроставе свему ономе што је у борби неуобичајено и неочекивано, и то на такав начин као да се ради о потпуно нормалној појави у којој ће он бити потпуно прибран, док ће све остало око њега бити поремећено. Али како да се то постигне? Ја мислим да решење проблема лежи у успостављању таквог система обуке у коме би војника требало учити к а к о да мисли, а не ш т а да мисли, иако би овакав револуционарни систем школовања учинио да наша војна настава постане напреднија од цивилне.

У падобранској инвазији Холандије, тзв. „Операцији Маркет", један бивши ђак Вест Поинта, млади потпуковник Х. В. О. Кинард добио је задатак да брани део коридора који лежи западно од града Вегел. Он је тада командовао 1 батаљоном 501 пука падобранске пешадије. Од првог момента спуштања падобранаца, његов сектор је био под јаком непријатељском ватром. Супротно савету својих претпостављених, он је пошао напред и почео да остварује свој властити план за одбрану коридора, који се састоји у прелажењу у напад на непријатеља. За време тродневног марша он је учинио круг од 360 степени кроз непријатељску територију и број непријатеља које је том приликом уништио био је три пута већи од броја његовог батаљона. Узбуна коју је ово напредовање произвело, имала је одјека код највиших штабова. Непријатељ је ставио у стање приправности цео један корпус да би се

супротставио опасности, јер је у непријатељском табору завладало мишљење да овај покрет указује на то да су Савезници променили правац свога главног напада.

Ово је одличан пример војника који је успео да у потпуности овлада ситуацијом, уместо да ситуација овлада њиме. Он је био свестан опасности којој се излаже, вршећи покрет с једним незаштићеним боком, али је прихватио овакав ризик сматрајући да ће постићи корист, која ће бити у сразмери са ризиком. У књигама написаним о рату нема бољег примера који би нам могао показати каква се интелигенција захтева од официра у борбеној линији.

Прави испит за руковођење у борби полаже се способношћу да се у неочекиваним ситуацијама и могућностима јасно мисли. Импровизација је срж иницијативе у борби, а иницијатива је спољни знак одлучности.

Веома је потребно да млади официри борбених јединица буду свесни овога, јер је то први корак да се они испуне самопоуздањем, које је потребно да би били искрени у својим односима према претпостављеним кад ступе у борбу са непријатељем.

„Армија у којој млади официри систематски скривају истину из страха да не буду критиковани зато што се у непредвиђеним случајевима нису држали прописаних метода, јесте армија која врло полагано извлачи поуке из својих властитих грешака.

Армија у којој су млађи вољни да се залажу зато што успевају да с лакоћом саобраћају са својим претпостављеним увек ће бити у стању да успостави колање обавештења у оба правца.

Оваква армија увек ће успети да на време развије такве више официре чији ће систем бити да обилазе своје јединице с циљем да прикупе што више информација које могу послужити за опште добро.

Ово нас упућује на још једну ствар, о којој би можда требало говорити у неком другом поглављу, но мени се, ипак, чини да ће бити најбоље ако је овде споменем.

Директан разговор најбољи је начин да се поново успостави борбени морал неискусних трупа, које су претрпеле велике губитке у својој првој борби.

Ништа не може теже деловати на живце интелигентног и осетљивог младог официра него ако после неке тешке и крваве борбе остане сам са својим црним мислима. То се подједнако односи и на његове потчињене. Људима је потребан разговор, а највише онда кад осете да су били потучени.

Није важна чињеница у којој мери околности показују да се то одиграло без њихове кривице. Узбуђење које настаје услед тога што руководилац види своје војнике или другове како падају у борби и зато што размишља колико је он сам томе крив, неодо-

љиво га баца у расположење пуно горчине и самооптуживања. А то све доводи до моралног слома. Што је руководилац способнији и савеснији, то је вероватније да ће реаговати на овакав начин. Само крволочни лудак остаје потпуно равнодушан према својим властитим губицима, а такав је човек доиста и крволочан и луд, јер његово понашање искључује самокритику и води га непотребном трошењу снага. Смрт у редовима јединице неће очврснути војника. Губици увек слабе поверење трупа, осим ако нису последица операције која има јасан и практичан војни циљ. Истинитост овога очигледна је и ја то све скупа не бих ни споменуо да нисам толико пута наишао на официре којима су губици на бојишту били добро дошли и који су чак и покушавали да улесе да до њих дође, погрешно сматрајући да ће им губици помоћи да се остали војници прекале.

Најтежи час за новајлију наступа код повлачења, пошто је његова јединица била тешко потучена. Тад је младом официру највише потребно пријатељство и мирноћа његових претпостављених, или било ког другог официра, чије мишљење он поштује. У оваквим моментима нема никакве користи од критиковања или давања тактичких савета. То може доћи у обзир касније, ако је већ потребно, али у овако незгодно време то би само још више погоршало рану. Пустите га нека се исплаче! Кад вам исприча шта се све догодило, потапшите га пријатељски по рамену и убедите га да је он извршио своју дужност, потсетите га некако да се и поред тога што се њему чини да су његови губици превелики, такве ствари у рату неизбежно дешавају и не спречавају да он то исправи у првој следећој згоди. У књизи Сигфрида Сасона „Мемоари једног пешака", млади поручник прича како је после једног крвавог окршаја у рововима срео свог пуковника: „То је био другар каквог нисам никада раније срео. Тад сам први пут осетио да сам му као човек близак. Он ми је одговорио љубазно на свој сурови начин, и ја сам му постао захвалан што ме је уверио да сам учинио што сам могао учинити."

Ако старији руководилац не може толико да учини за добро млађег официра, то је само зато што је поступак овога био толико срамотан, да је заслужио да на лицу места буде смењен.

Поступак је врло једноставан. Његов психолошки ефекат мора бити очигледан. Ја сам видео те резултате више пута за време борбе. Генералмајор Арчибалд В. Арнолд био је мајстор у ублажавању узбуђења својих потчињених. Међутим, такав однос није још увек усвојен као правило чак ни од стране оних виших официра, који су иначе као принцип увели да живе близу својих трупа. У већини случајева они су остали хладни и у часу кад је њиховим потчињеним требало неколико речи разумевања. Тада је,

наравно, неко други морао да учини оно што су они пропустили. Исто тако сам срео јединице које су у својој првој акцији биле тешко погођене, тако да су неколико дана после тога биле деприммиране, али су се повратиле одмах пошто је неко од претпостављених поступио према њима на интелигентан начин. Човек остаје човек и после облачења војничке униформе. Смрт у чети значи исто што и смрт у породици. Љубазан разговор смањује напетост. То је најбољи начин да се човек припреми да опет нормално настави са животом.

Но, постоји и једна још позитивнија страна овог питања. Није баш лако уочити и схватити да смо постигли успех у борби. То се не дешава само услед конфузије која влада за време борбе, у којој су, према речима Клаузевица, „утисци чула много јачи од снаге идеја, које су плод зрелог размишљања". Важнији разлог је чињеница, да се питање победе просуђује према целокупном ефекту наше акције против непријатеља, а у условима блиске борбе са непријатељем није лако на брзину проценити тај ефекат.

Може се десити да нека јединица постигне успех, а да тога није уопште свесна. Таква јединица излази из борбе са осећајем мање вредности, иако често њена акција ствара услове за велику победу неке много веће јединице. За многе војнике претставља велико изненађење сазнање да се тако нешто уопште може догодити. Међутим, на основу искуства које сам стекао испитујући одмах после борбе рад многих чета, могу слободно рећи да ће она чета која се нарочито истакла у некој акцији наставити даље борбу и не знајући да ли је постигла успех или није. То исто вреди и за батаљон.

На дан инвазије на мостобрану „Омаха" чета „М" 116 пешадиског пука извршила је, у даним приликама, можда најуспешнију операцију од свих других чета које су учествовале у искрцавању. То је била чета наоружана тешким пешадиским оружјем и искрцала се међу последњима, под претпоставком да ће њен сектор обале већ бити под нашом контролом. Међутим, она је, уствари, била прва наша јединица која је стигла на тај део обале. Официри и подфицири били су одмах свесни да се тешки положај у који су запали може поправити само путем енергичне акције у самом почетку. Чета је издржала све док, под густом непријатељском ватром, није пребацила и последњи комад опреме преко плаже. То је била једина чета, која приликом искрцавања, код „Омахе" није за собом у песку оставила ниједног човека и ниједан једини комад опреме. Чета је заиста са својим официрима на челу напредовала преко стрмих стена под јаком ватром непријатељског лаког оружја. Чета се преко целог дана кретала као да се ради о обичној стрељачкој чети, оштро нападјући и одлично напредујући.

Кад се спустила ноћ, чета се налазила на једном од малих утврђења која су бранила прилаз мостобрану. То је заиста био успех! Међутим, војници из чете „М", који су преживели овај дан, борили су се и даље до краја ове кампање у бици за Св. Ло и у опсади Бреста, а да уопште нису ни знали да су на дан искрцавања извршили нешто нарочито.

Заиста, не би имало смисла да спомињемо овај догађај кад би се овде радило о нечем необичном. Ја га спомињем зато што је он типичан. За човека који учествује у бици, борба је потпуна неизвесност. Мања јединица остаје у пуном незнању у погледу свог властитог успеха све док неко одозго не разјасни ствар. А према том питању се (осим у неким ретким случајевима) поступа врло аутоматски. Виша команда је обично пренатрпана другим проблемима, или су пак њене могућности истраживања толико ограничене, да и она сама често не зна зашто је дошло до успеха. Због тога се дешава да чета, па чак и батаљон, постиже победу под околностима које на први поглед — са локалног становишта — више личе на пораз него на успех, било зато што је јединица одвећ потиштена због својих губитака, било зато што потпуни тактички успех може проценити само виши штаб. Утисак да се ради о неуспеху владаће код јединице све дотле, док се неко не потруди да ствар разјасни.

На овај начин губи се један врло важан морални чинилац, који — узевши све скупа у обзир — претставља за борбену моћ јединице исто онолико колико и губитак у људству.

У борби ништа не може толико помоћи колико сазнање о постигнутом успеху. Свест о постигнутој победи почетак је вере у надмоћност. И доиста, сазнање да смо постигли макар и малу победу у стању је да поништи сву ону горчину коју собом носе обесхрабрујући порази.

9

ТАКТИЧКА КОХЕЗИЈА

Певај му нову песму; свирај му вешто и уз велику буку.

Из псалама

Обичај је оних који пишу о рату да олако употребљавају израз „борбом прекаљене трупе“, као да је душевно очвршћавање резултат искуства из ватре.

Оваква идеја може нас одвести потпуно погрешним путем, јер она погрешно сматра сенку за суштину предмета.

Једна од последица коју проузрокује борбени потрес састоји се у томе што се избацују из строја најслабији редови. А што се тиче оних који остају, ни они неће постати мање осетљиви према опасности зато што су се срели са њоме, нити ће осетити већу жељу да се боре. Можда ће стицањем већег искуства нерви постати сталоженији; можда ће постати мање подложни дејству фантастичне маште. Али, кад би било сигурно да борбено искуство само по себи претставља одбрану од овог зла, онда се не би могло догодити да и неки виши официри падају понекад у кризу баш због т о г зла.

Узмимо као пример једног војника. Заборавимо за часак да је то само појединац и гледајмо на њега као на тактичку јединицу. Наредимо тој јединици да крене у зону велике опасности. Покушајмо да је прилагодимо различитим типовима и условима непријатељске ватре и затим јој пружимо привремени одмор, па јој поново наредимо да уђе у борбу.

Кад би чак до у бесконачност понављали ове покушаје, опет се ова јединица од једног војника не би одлучније ни интелигентније супротставила непријатељској ватри, него што је то чинила у самом почетку. У ствари, резултат ових покушаја биће: стално опадање и погоршање моралног и психичког стања ове јединице.

У чему је главна разлика између ефекта на појединца и ефекта на групу људи? Разлика се састоји у ономе што називамо „привикавање трупе“ да научи радити добро уместо да ради лоше.

Али, будући да трупе не савлађују страх од смрти и рана, узалуд је и помишљати на ово као на базу за стварање борбене дисциплине. Борбена дисциплина је само одраз пораста поверења јединице, које опет проистиче из свести о постојању и искоришћењу властитих средстава и могућности под условима који испочетка изгледају необични, али на које се људи помало привикавају.

Док војници не стекну овакво поверење не може бити говора о ефикасним акцијама. Са бојног поља ће неискусни и зелени војници побећи пре осталих само зато, што се нису научили да мисле и дејствују заједнички. Они појединачно могу бити и храбри и вољни да се боре, као што ће вероватно бити за време каснијих периода, али појединачна храброст и воља за борбом не могу одолети организованом ударцу.

С порастом поверења расте и знање војника како да примене оно што су научили о одржавању додира и везе, а из тога произилази тактичка кохезија која оспособљава групу појединаца да искористе што више могу своје уједињене снаге и одоле било каквој изненадној опасности.

Узмимо један најједноставнији пример. Овај пример био нам је врло користан за време операција на Централном Пацифику, када смо војницима стално истицали шта све можемо изгубити ако не одржавамо везу. Четири наоружана пешака кренула су према непријатељу и, независно један од другог, заузели положаје у четири одвојене рупе од граната. Они су неискусни у борби и ниједан не покушава да изађе из рупе или да извиђа у било којем правцу да би наишао на некога ко би му, у случају непријатељског напада, могао помоћи. Положај ове четворице изгледа отприлике овако:

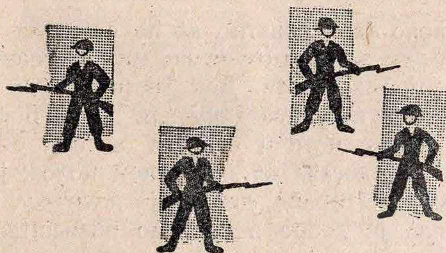

Ту су на земљишту четири човека са четири или више оруђа. Но, упркос свега тога, цео овај положај ових четири војника има

стварну моралну снагу само једног човека. А то ће остати све дотле, док ова четворица не сазнају један за другог. Сваки од њих може напустити положај зато што верује да је без подршке. Више је него вероватно да би један једини одлучан стрелац био у стању да освоји читав положај само зато што би у том случају бранилац сасвим природно претпоставио да за овим стрелцем долазе још многи други.

Сад претпоставимо да се један од ове четворице стрелаца јавио. Резултат је да су сва четворица постали свесни присутности и оружја својих другова. Морална и тактичка промена ситуације скоро је апсолутна. То више нису четири раштркана стрелца на просторији која се не може одржати. То је сад постао војнички положај који је потпуно осигуран, и са пуном тактичком предношћу коју доноси већи број оружја.

Док је раније, с тактичке стране, сваки од ових војника био са три стране угрожен, сада је постао заштићен и са бокова и из позадине. Из физичког уједињења положаја родила се морална солидарност. Средства стварају и добру вољу за борбом.

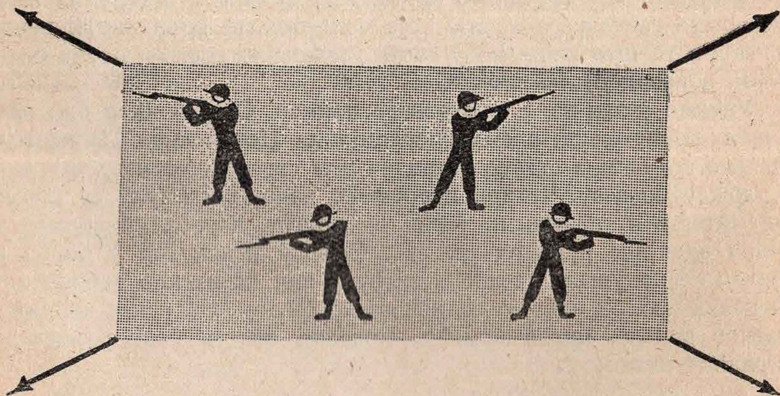

Штавише, врло је вероватно да ће они, кад се буду договорили како најбоље да заштите један другог, обавестити и своју јединицу о својој делатности. Док тројица буду држала положаје, један ће отпузати у позадину или према боковима да пронађе најближе делове чете и осигура да они обавесте командира о томе шта се догађа на истуреном положају. „Јединица“ коју сада чине ова четворица, добила је подршку. Она има своју везу и обезбедила је добро и сигурно обавештавање. Уствари, она је испунила све услове за правилан тактички рад и сада овај положај ужива подршку целокупних снага којима њихова команда располаже.

Сигуран сам да ће се сада чути протести многих мојих читалаца који ће ми приметити да говорим о најосновнијим стварима мањих тактичких операција и да уствари ништа нисам казао што већ раније није било речено. С тиме се и ја слажем. Али, сад се поставља питање: да ли је у потпуности признато да је непридржавање и непоштивање од стране америчког војника овог једноставног, али основног правила, било најчешћи узрок за мале неуспехе дуж борбене линије, који врло често стварају забуну код већих јединица? Наша слабост код извођења сложених тактичких радњи избија, углавном, из овога. Ми смо давали потстрека војнику да он као појединац стваралачки мисли, а нисмо му давали потстицаја да увек поступа и говори као члан заједнице. Требало би стално наглашавати оно што је ту најглавније, тј. да је његова прва дужност да своје снаге уједини са другима. Сарадња сваког човека са својим најближим другом треба да доведе до јединства одељења. Борбена снага у чети или пуку настаје само ако оваква сарадња постоји у најмањој јединици.

Што се тиче оне четворице о којима смо раније говорили, могло се врло лако догодити да они не предузму ону спонтану акцију која их је довела до уједињења снага. Главни недостатак наших војника је у томе што они не говоре. Они нису разговорни, а у борби им је језик, такорећи, завезан.

У Европи је наше војнике често запрепашћавало оно непрестано причање и вика, која се чула међу непријатељским јединицама за време борбе. Јапанци су се исто тако понашали, но наши су то тумачили као наивност. Изгледа да нам није никад пало напамет да је постојала директна веза између ових метода и оне феноменалне силине с којом су наши непријатељи организовали и вршили своје локалне противнападе.

Ми смо на својим фронтовима врло често губили додир и многе мале акције само због тога што наши војници нису били научили да је разговор исто тако важан део борбе као и сама ватра. Они се под притиском борбе нису доследно придржавали принципа да узајамно достављање одговарајућих обавештења доприноси одбранбеној снази и нападном потенцијалу исто толико, колико и правилно руковање оружјем.

А сад да најједноставнијим речима дефинишемо шта је то одговарајуће обавештење. То је ма какво обавештење које може да допринесе уједињавању снага, што опет са своје стране доприноси повећању снага.

Обавештавање почиње са најмањом тактичком јединицом — с једним војником као појединцем, и то оним шта он зна о

ситуацији и намерама људи око себе и оним шта он тим људима може рећи о својој ситуацији и својим намерама.

Ово могу даље да разјасним и да кажем да је тражење и давање обавештења од стране појединца и јединице уствари почетак онога што називамо иницијативом. Засада је довољно ако кажем да је највећи потстицај за иницијативу команданта кад га његов подређени стално снабдева обавештењима о развоју догађаја који су везани уз та обавештења. С друге стране, и командант ће исто тако развијати иницијативу својих потчињених ако их буде стално обавештавао о општој ситуацији, објекту и улози свих својих елемената који учествују у операцији.

Међутим, не можемо остати само на овоме. Ово се правило подједнако примењује и на војнике који су у стању да заједнички делују и, на руководиоца и подређеног. Ако сваки ред војника, сваки командир одељења или вода буде очекивао да ће га његов командант обавештавати о томе шта се догађа лево и десно од њега, он неће никада ништа чути, нити ће икад успети да своје акције сједини с акцијама других. Ниједан командир чете не може одржавати везу са толиким бројем људи, а командир, који заиста познаје свој занат, неће чак ни покушати да то уради.

Све оно што смо раније рекли о оној четворици и начину на који је њихова снага сазревала, може се исто тако применити и на много већи број људи. Снага ће се умножити и биће могуће повести успешну акцију само ако обавештења буду допрла до свих заинтересованих.

Укупна снага команде је сума онога што, у датом моменту, сви борци знају о снази команде и положаја.

Кад сам био на Централном Пацифику био ми је поверен задатак да испитам зашто је због отварања ватре на нашу пешадију у нападу редовно долазило до заустављања наших линија и до одгађања покрета за 45—60 минута. Ова појава је интересовала генералмајора Арчибалда Арнолда, који је желео да зна њене основне узроке. Јединице су имале борбено искуство, а терен није — са тактичког гледишта — био прекомерно тежак. Равна пешчана острва била су прилично прегледна. Ма да је на њима било мноштво палми, мангровог и папандусовог дрвећа и тропског жбуња, ипак, шикара није нигде била непроходна. Због тога ни сам проблем није изгледао нерешив.

Овај смо проблем решавали вршећи испитивања у једанаест пешадиских чета и у једном извиђачком одреду, а те су јединице тек дошле из борбе. О резултату испитивања најбоље говори службени рапорт.

„Када на линију пешадије која наступа непријатељ изненада отвори ватру, војници се почну бацати на земљу, тако да не могу једни друге видети. У том часу морално ракуло те линије постаје потпуно. Целокупно организационо јединство привремено нестаје. Јединица више не постоји — постоје само раштркани појединци. И то је неизбежно. Људи док наступају у линији, виде једни друге, те према томе и имају осећај јединства. Али кад их непријатељ изненада открије, кад се они почну бацати на земљу, тада они више ништа не знају о положају људи с њихове леве и десне стране. Не знају, јер о томе нису водили рачуна док су наступали, а заиста то нису ни могли чинити, ако су морали бити на опрези према опасности која их је чекала. Док су на ногама, они осећају присутност осталих, а чим се баце на земљу, губе тај осећај. Командир вода не зна више где су му одељења. Командир одељења зна само за свој положај.

Пре него што чета или група буде поново у стању да постане ефикасна, способна да се бори против непријатеља, она мора да успостави јединство, а пре него што то учини, мора да обнови везу са својим деловима. Овде се баш не мора стриктно радити о речи „веза". То може бити и таква „веза" која ће открити где су остали, ма да је потребно да се претходно нешто друго догоди, да би до тога дошло.

То се може постићи ако се неки храбар појединац усправи и каже неколицини око себе: „За мном! Напред!" Ако се њих неколико дигне, и они остали ће следити. С друге стране пак, ако се онај појединац дигне и сам пође напред, а да о томе ништа не каже другима, врло је вероватно да нико неће поћи за њим. Једна једина реч — „хајдмо" — учиниће његово дело десет пута ефикаснијим него ако само пође на јуриш, а да не проговори ни речи.

Сам акт покрета доказ је иницијативе, али акт покрета који је пропраћен речима, претставља промишљену иницијативу.

Ипак, треба приметити да се поновно успостављање јединства чете ретко врши на овај начин. На успостављање јединства и потстицаја за напад, утичу инерција људи и методи помоћу којих командири малих јединица покушавају да исправе грешке. Они ће — док су још на земљи — покушати да обнове додир са својим раштрканим деловима, или иначе неће испунити ни овај једноставни задатак. На овај начин се губи много драгоценог времена. Чак и онда, када је непријатељска ватра тако слабо управљана, да уствари не претставља озбиљну опасност за напредовање, када су људи једном већ полегли по земљи, проћи ће најмање 10 до 20 минута пре него што командир мале јединице буде у стању да предузме прве кораке у правцу поновног успостављања командовања.

До овога долази зато што се у борбеним правилима уопште не говори о таквим могућностима у току борбе. Њима није за време обуке дато никакво упутство о томе као на пример ово: „успостављање додира са људима који су се бацили на земљу прва је ствар коју треба предузети. Установи где се они налазе и дај им до знања где си ти“. На овај проблем није никад гледано као на део обуке и, према томе, делимична решења, до којих се долази на бојном пољу, не могу имати општу примену чак ни код чете.

Уствари, већина руководилаца малих јединица не предузима никакве мере за поновно успостављање додира, преко кога се једино може успоставити јединство акције. Неки покушавају да ступе у додир са својим војницима довикивањем и дозивањем путем релеја. За време акције — док су војници на земљи — ретко да ће се глас чути даље од двадесет и пет стопа. То значи да је без релеја метод довикивања неефикасан, а осим тога, потребно је да војник разуме о чему се ради. Неки покушавају да ствар реше на следећи начин: они траже неки уздигнутији, али покривен положај одмах испред војника. Затим отпужу до тог положаја тако да их њихови војници могу видети. Други, пак, чекају да наиђе какав тенк па га искористе као заклон док се крећу дуж фронта.

Оваква разноликост метода само нас доводи до закључка да се овај проблем не може решити све дотле док га не будемо узели у обзир као чињеницу која пешадиски напад озбиљно лишава његове ефикасности у отсудном часу. Пошто је стрељачки строј већ једном био заустављен, па чак и ако му није нанета никаква штета, он се никада више неће тако одлучно и драговољно поново покренути. После оваква три или четири бесплодна заустављања, војници се више морално истроше него што се физички одморе. Сав занос је изгубљен и боље је неизвршити напад тог дана.“

Навели смо знатан део овог извештаја зато што се у њему разматра један специјалан тактички проблем, проблем сам по себи симптоматичан за једну од наших највећих потешкоћа у управљању трупама у борби. На овај исти проблем — истина у нешто измењеној форми — наилазили смо у Нормандији, Холандији и у Арденима, па чак и у задњим данима код преласка Елбе. Губитак или недостатак додира у малим јединицама требало је скоро без разлике тражити у помањкању одржавања тесних веза. У већини случајева непријатељ није био крив за овај недостатак, већ сами наши војници који су занемаривали оне најобичније и најједноставније мере, које су иначе могли врло лако остварити средствима која су им била на располагању.

Физичка карактеристика коралског острвља у Средњем Пацифику била је у томе да је до разједињавања јединица долазило врло брзо. У Европи је до тог разједињавања долазило много постепеније, али је коначни резултат био готово исти на оба ова ратишта.

Нећемо ствар поставити превише у ширину ако кажемо да је ово заправо нормалан вид пешадиске борбе у садањем времену. Чета коју почиње обасипати ватра, уствари почиње своју борбу растурањем. Према томе, све дотле док борба траје, главни задатак командира чете мора бити да потпуно уједини растурене делове своје чете. Одговарајућа ватрена помоћ и правилно руковођење спадају у средства која командир треба да употреби да би остварио јединство. Али основно средство је веза, односно повезивање војника, тако да могу једни с другима говорити, а затим слати обавештења о томе шта су видели и чули.

То је врло једноставна ствар, чак толико једноставна да нас потсећа на упозорење пуковника Џ. Ф. Р. Хендерсона, који је рекао: „У рату су једноставне ствари најтеже“.

Ја сам досада говорио само о неким последицама потешкоћа, а ништа нисам рекао о њиховим узроцима. Још једном, мени се чини да све проистиче из мртвила наше обуке. Да видимо како и зашто:

Прави циљ обуке је да код појединца савлада страх од ватре и опасности и на тај начин оствари јединство акције. Сматрам да је ова истина сама по себи јасна, јер се не може порицати да ће се храбри индивидуализам, који иде на штету целине, неоспорно показати штетнијим на бојном пољу него што је то на спортском игралишту.

Према томе, мислим да можемо поставити као основно правило, да је иницијатива код војника пожељна само онда, када је њено дејство концентрично, тј. усмерено на уједињавање, а не ексцентрично, тј. да води ка разједињавању. Пре ће својој чети нанети штету стрелац који јуриша на неки положај за који и здрав разум каже да неће бити у стању да га одржи, него обичан забушант.

Али, како да код појединца развијемо ону иницијативу која уједињује? Тражећи одговор на ово кључно питање, наилазимо на ону значајну разлику између америчког схватања о томе шта обука треба да усади у војника и метода који су за време обуке употребљавани да би, наводно, постигли тај циљ.

Ми говоримо да тражимо иницијативу од својих војника, да је то систем америчке обуке. Говоримо да желимо људе који знају да мисле и раде. Но, ми исто тако одлучно проглашавамо јединство акције за најузвишенији циљ обуке. Ова два циља не

искључују један другог. То су, уствари, допуњујуће половине високе борбене дисциплине.

Али оно што је ту чудно јесте чињеница, да обука, углавном, одбацује сам принцип, који ове две идеје потпуно и коначно доводи усклад. Ми не учимо људе од првог дана кад обуку униформу да је разговор у борби исто тако важан фактор као и ватра. Ми им не говоримо да није довољно ако је човек у стању да мисли само о свом тактичком положају. Он мора своје мисли саопштити другима да би они могли да отпочну остваривати јединство акције. Из живе речи, или писаног слова које ту живу реч замењује, извире целокупно јединство снаге на бојном пољу, а јединство снаге доводи до одлучујуће акције. То се односи како на два војника који заједно стоје на стражарском месту, тако и на читаву чету или пук.

Чудно изгледа да се данас човек мора враћати на ово питање. Ми смо толико уверени да је идеја о важности разговора у борби довољно призната, тако да у нашим војним школама посвећујемо много више пажње и времена томе како треба питање разговора разрадити, како извештаје учинити што краћим, планове што јаснијим и како заповест што брже пренети, него испитивању начина како људе научити да за време дужности буду што разговорнији. Изгледа да су наши наставници примили као тачно да је код нормално интелигентног војника потреба да пошаље извештај или достави корисно обавештење чисто аутоматска, те да с тога овом питању није ни потребно посвећивати никакву нарочиту пажњу.

Међутим, овакво схватање врло је далеко од стварности. За време борбе постоји склоност да се обавештења не достављају да онај који нешто зна то своје знање задржи за себе, не водећи рачуна да би то могло претстављати извесну вредност за његовог друга или неку вишу команду. Даље постоји склоност да се расправља о томе да ли би корист која би се добила од таквог обавештења била вредна напора, или пак многи једноставно закључују да су подаци које би требало послати сигурно већ познати онима којих се они тичу. Ако није случај ни једно од свега тога, онда је сигурно да ти људи једноставно не знају прави значај обавештења.

Веровали или не, али таква је природа нашег просечног војника у борби и она нам наноси више малих тактичких неуспеха него све остало заједно. Због тога нема монолитности, због тога узајамно потпомагање не успева, а командири постају убрзо свесни да су им војници измакли испод контроле. То је разлог да је и густина ватре као ножем расечена, а ради се о оној густини о којој смо раније говорили у овој књизи и за коју смо утврдили, да само сваки четврти војник употребљава своје оружје.

Али, ако наши наставници уоче где је извор потешкоћа, они ће бити у стању и да их исправе. Да би они то могли, потребно је да претходно знају где леже корени иницијативе у борби.

Прилично опсежна литература о припремању војника за рат претрпана је звучним, али празним дефиницијама иницијативе. Речи пуковника Ф. Горија могу послужити као пример: „Иницијатива код војника таква је особина која чини да се он одлучује да сам нешто предузме чим нека његова непосредна акција може да постане корисна.“ Такође можемо навести и исто тако јалову дефиницију команданта Ларуа: „Иницијатива се састоји у слободном избору средстава која се могу употребити да би се постигао жељени циљ.“ Човек би до у бесконачност могао наводити сличне лепе речи. Но, како од њих нема никакве практичне користи, можемо их слободно спустити низ касарнски олук.

Међутим, питање се још увек поставља: која је иницијатива корисна, а која штетна, и како научити војника да уме разликовати те две врсте иницијативе? Све дотле док то не будемо знали, постављаће се питање да ли је уопште потребно говорити нашим војницима о важности иницијативе, или треба код њих стварати убеђење да без ње не може постати добар војник.

Верујем да је и могуће и потребно дати једну јасну слику овог проблема. Ја сам већ нагласио да примером високе иницијативе треба сматрати већ саму чињеницу да пешак — под савременим условима ратовања — драговољно отвара ватру на непријатеља. Нешто раније у овом поглављу говорио сам, такође, и о „разумној иницијативи“. То значи да војник, који делује сам за себе, треба да обавештава друге о својој тактичкој ситуацији или да им доставља било какво друго обавештење које може бити од тактичке важности за ситуацију чете или добијање помоћи са стране за извршење неке акције којом би се побољшала тактичка ситуација чете.

Моје је мишљење да за стварање иницијативе код војника обука не може учинити много више од онога што је садржано у овој дефиницији. Верујем, такође, да ћемо се наћи на правом путу постизања највеће могуће висине борбене дисциплине тек онда кад развијемо систем обуке који ће задовољити ову теорију о иницијативи. Армија, у којој сви људи још у почетку обуке науче да су ватра и лична веза најважнији услови за успех мањих тактичких подухвата, биће у стању да створи добровољност акције и обједини напоре у било којем моменту опасности на бојном пољу. Кад се ове две идеје повежу, а принцип који из њих произилази овлада мислима бораца, онда ће ти борци добити нову врсту самопоуздања пред непријатељем. То ће поверење успети да очува наше снаге и да их у исто време потстиче на борбену

акцију. Но све дотле, док ово не уочимо, неће наша армија — па ни ма која друга — бити у стању да у потпуности искористи свој пуни борбени потенцијал. Тако се може проиграти борбени дух војника, без обзира колико, с друге стране, будемо настојали да задовољимо његове телесне потребе и колико будемо чинили све могуће да се он осети срећним. Ми, у Америчкој армији, односимо се према разговору као да га се смртно бојимо. Говоримо нашим војницима да мисле, а никад им нисмо рекли да ће за њих бити самоубиствено ако у борби остану ћутљиви. Не само да ништа ново нисмо постигли у овом правцу, већ смо изгубили и оно што смо раније имали. Сећам се из свог властитог искуства да је борац пешак из Првог светског рата, за разлику од оног из Другог, за време борбе много више говорио, довикивао се са својим друговима и дискутовао о ситуацији са онима око себе.

У овај последњи рат ми смо послаливаљда најћутљивију армију која је икад у рат упућена. А томе се не треба чудити. Период између два рата био је период наглог напретка технике службе везе. Измишљен је радио, телефон се врло много побољшао, појавио се телепринтер, а телевизија је чекала ту — иза угла. Све то скупа дошло је тако нагло, да је то чудо погодило и нас саме. Под утиском да су наше везе ефикасне и савршене, заборављали смо да никаква механизована средства за везу не могу заменити живу реч и проширити мисао. Мисао се ипак и данас рађа тамо, где се рађала у доба Адама или Колумба.

Имали смо врло мало времена да испитамо основни проблем, зато што смо посветили много пажње томе да што већи број појединаца изучи сва нова техничка средства и да се потпуно искористе сви могући проналасци за службу веза. И док смо спремали људе за борбу, основни принцип је остао затрпан антенама, микрофонима и пријемним апаратима.

За време обуке није им говорено о теорији везе као о принципу живог саобраћања међу људима. Није им речено ни то да би било потребно да стално употребљавају тај принцип у борби, ако желе да остану живи. Оно што су их учили касније, било је основано на употреби покретних говорница, на важности центара везе, писању извештаја, упрошћавању усмених упутстава или пак неког другог техничког средства. Али, нико се никад није сетио да им каже: „Кад се спремате за борбу, морате се спремити да говорите. Морате схватити да ће вам говор помоћи да спасете своју ситуацију. Морате увек пазити да други око вас знају шта се с вама догађа. Морате увек користити свој мозак и свој глас кад нека ваша рече може користити вама или онима око вас. Ви сте тактичка јединица и о себи морате мислити у том својству. Никад немојте покушавати да сами свршите

рат или освојите неки брег. Ваша осамљена акција не значи ништа, или у најбољем случају — врло мало. Онда кад говорите са другима и кад вам се они прикључе, ваша ће акција постати важна.“

Не, никад се нико није сетио да говори о овим стварима. У току тридесетогодишње праксе у Америчкој армији, или са њом, нисам никада чуо ни једно предавање или дискусију о тактичкој вредности личних веза на бојном пољу. Штавише, никад нисам чуо ни једног команданта да се осврнуо на овај предмет. Али сам зато видео команданте који су трпели неуспехе у борби само зато што својим људима нису говорили о овим стварима. Ма да су се војници после уласка чете у борбу добро борили, било је мало користи од те борбе, јер су речи које су их могле држати заједно, остале неизговорене.

10

ЗАШТО СЕ ЉУДИ БОРЕ

„Генерал Мед је био официр велике вредности, али са извесним недостацима, које он није могао отклонити. Услед тога било је с времена, на време, па чак и у борби, људима из његове околине врло непријатно да му приђу са неким извештајем.“

Из „Мемоара“ **У. С. Гранта**

Досада смо о важности разговора у борби говорили углавном као о средству за подмазивање свих точкића сложеног механизма борбе. Дизраели је рекао да људи владају помоћу речи. Сазнање путем живе речи да их помажу и друге јединице вреди људима који се боре више него да су то видели властитим очима или сазнали путем неког другог средства. Бробени морал произилази из јединства и он ће расти или опадати, према томе како војници осећају то јединство.

Но, тактички ефекат разговора није само у томе што појачава кохезију из које проистиче јединство акције. То је она искра која даје живота свакој војној операцији. Разговор даје потстрека жељи за заједничким радом, у њему је зачетак оног нагона који тера да се нешто учини. Без живе речи сваки је војник склон да сматра своју ситуацију неповољном, а кад чује реч, почиње да се сналази. Нека се они, који у ово сумњају, поставе у ситуацију људи које је притисла блиска ватра снајпера. Шта се догађа? Ови људи ће остати лежећи на земљи или ће се заклонити иза оборених стабала и неће ништа конструктивно учинити за побољшање своје ситуације све док један од њих не да конкретан предлог: „Одвише је вруће овде, изађимо одавде!“ — или — „Ви ме штитите док ја не стигнем до оне линије стабала.“

За командира, чија је јединица у покрету, много већу опасност претставља могућност да сви људи неће схватити ни чути његове заповести него опасност која може настати због рђаво

стилизоване заповести. Само наређења која се гласно издају тако да их чује и последњи војник, биће извршена. Они, који заповест тек напола чују, имаће увек озбиљан изговор да је не послушају. Правило мора да буде: отклоните сваку сумњу кад се заповест издаје или преноси путем релеја! Ако нема времена за овакву меру предострожности, нема га ни за операцију.

У сваком стадију борбе, без обзира на то да ли трупе нападају или се бране, старешина треба у издавање заповести, да унесе топлину, а не намештену уздржљивост. И превише је истицана мирноћа као главна особина руководиоца у борби. То се може односити на оне горе, али људи у нижим јединицама не боре се хладнокрвно и никад их нико неће умирити и улити им поверење ако се понаша као чиновник погребног предузећа, или ако је на себе ставио непомичну маску играча покера.

Један од најлепших примера преласка реке које је наша Армија извршила за време Другог светског рата било је успостављање мостобрана преко Елбе у близини Магдебурга. Прелаз је извршио 331 пешадиски пук, 13 априла 1945 године. Једна друга америчка јединица држала је мостобран баш изнад овог места, али је била одбачена услед напада неке оклопне јединице, тако да се морала повући на западну обалу Елбе. Но, и поред тога, већ после непуних пола сата по доласку на обалу, пуковник Џорџ Б. Крабил упутио је свој челни батаљон у малим чамцима преко отворене реке. На другу обалу пристали су пре него што је непријатељ могао знати да наступају нове јединице и ниједан метак није био испаљен. Напад је отпочео иза поднева. У предвечерје, један вод тенкова, са остатком пука, прешао је реку. Одмах после тога непријатељ је почео са јаким противнападом пешадије, артиљерије и оклопних јединица. Овај притисак трајао је три дана, али је одбранбени положај остао чврст. Када су наше јединице ступиле у први контакт са Русима, јужније низ Елбу, овај напад је већ био престао. На питање како је успео да се креће тако брзо, Крабил је одговорио: „Зато што сам ја био узбуђенији и одушевљенији од својих људи. Кад смо дошли на реку, ја сам обилазио људе и давао им потстрека. Обилазећи их ја сам стално викао: „Ово је најсјајнија прилика у вашем животу. Немојте је изгубити. На путу сте за Берлин и ви ћете стићи тамо. Прећи ћете преко реке, а да ниједан метак не буде испаљен. Али зато је потребно да кренете с а д а. Немојте чекати да се организујемо. Улазите у чамце и идите!" — Ето, тако треба радити. То војници разумеју.

Када је у борби потребно повлачење, људима најпре треба рећи зашто се повлаче. Притисак може бити толики да је већ свима постало очигледно да је повлачење неизбежно, али њима

ипак треба рећи колико се морају повући, а линија и место према коме се повлаче морају бити јасно и прецизно одређени. Иначе, може се догодити да они наставе кретање и да изгубе контакт. Жива реч је највећа умирујућа снага у свакој кризи. Узбуђени поручник који виче: „Губи се одавде и пођи за мном до оне линије дрвећа на другој страни потока" успеће, док савршено миран капетан, који покушава да изведе исти покрет, говорећи у пола гласа, тако да га његови војници не могу чути, неће и не може успети. Армија Сједињених Држава не познаје званични језик у оваквим приликама. У нашем жаргону „Губи се одавде" постала је најобичнија заповест.

Има још нешто што би требало напоменути кад се већ говори о повлачењу. Трупама треба увек рећи — уколико је то могуће — на каквом се терену боре. Нека то не буду никакве сложене реченице. Довољно је рећи: „брежуљак северно од фарме „Св. Марија", или „источно од села Гран Пре". У општем је интересу да се ова мера предострожности увек предузме, тим пре што она захтева тако мало напора. Највећа конфузија настаје када — после неког већег неуспеха — придолазе они који су преживели, а не знају да кажу где су били. Овакав ефекат је у стању да паралише и операције великог стила. То значи да команда није имала опште обавештења о кретањима непријатеља. Непријатељу су у таквом случају врата широм отворена и он ређа изненађење за изненађењем.

Видели смо како се то догодило у борбама у Арденима, децембра 1944 године. Ниједан од хиљаде војника који су се повлачили кроз америчке линије није био у стању да каже где се задњи пут борио са Немцима, и то не само зато што је доживео страшан ударац, већ зато што му нико од његових руководилаца није никад ништа рекао. А многи од њих одлазили су са положаја на којима су се њихове јединице држале сатима и данима. Команддири су знали шта бране и нису сматрали да је важно да то кажу својим војницима. У томе је њихова грешка, јер за вишу команду не може бити ништа важније него да војници — у моменту опште неизвесности — барем нешто знају.

Човек је животиња која живи у стадима. Он тражи друштво. У часовима највеће опасности ти га инстинкти терају према његовим друговима, у чијој се близини пријатно осећа, а тај осећај чини опасност издржљивијом, као када се заклања иза танког дрвећа у артиљериској запречној ватри. Ако је то његов природни нагон, шта је онда оно што га подржава и коначно оспособљава да задржи своје место у распореду који је неопходан да би маневар успео?

То су, на првом месту, његова обука, интелигенција и навика који раде против његовог инстинкта. Генерал Драгомиров је рекао: „Јако морално васпитање најбоље штити солидарност трупа под ватром“. Али војник ће, ипак, заборавити оно што је у обуци научио већ оног часа када се опасност повећа и њиме овлада страх. Баш тада, у том моменту, реч његовог руководиоца треба да пресече тај страх и да га потсети на оно што се од њега захтева. Најбољи пример за ово даје нам штапски наредник Пит Ф. Деин из 17 пешадиског пука, који је био одликован орденом „Сребрне звезде“ за руковођење деморалисаним водом за време борби за острво Буртон.

„Знао сам да су људи били истовремено и уплашени и неопрезни. Ма да су многи били убијени, ови остали нису хтели да предузму никакве мере предострожности за време наших напада на непријатељска постројења. Знао сам да их је страх зато што сам и ја био свестан свог страха. Затим сам се упитао зашто смо се преплашили и открио сам да је то било само ради тога, што су све наше старешине престале да говоре. Знао сам да ће вод повратити своје поверење само ако почнем говорити. То некако личи на навијање за свој фудбалски тим. Ја сам и даље нападао на непријатељске заклоне, али овог пута са једном разликом. Викао сам осталима: „Гледајте мене! Треба и ви да нападате! Хајде, почните, пуцајте! Отворите очи!“ Ускоро се вод окупио и отпочео плански да дејствује, а ја сам наставио и даље да вичем, јер сам научио нешто ново. Старешине морају да говоре ако желе да руководе. Сама акција није довољна. Нем пример не окупља људе.“

Потребно је да старешина у борби употреби свој глас да би своје људе упозорио на њихову неопрезност. Могло би се рећи да је неопрезност хронична појава и у опасности и ван ње. Чак ни старе борце не тера на будност присуство непријатеља, већ она снага која на њих врши притисак у датом моменту. Кад се на њих оспе ватра, они мисле да им прети опасност са свих страна, а ако случајно не знају извор опасности, наступиће брзи преокрет морала и сама појава ватре душевно ће их парализати.

Исто толико је значајна и промена која настаје са престанком ватре. Ако се догоди да ове исте трупе нападају на непријатељску просторију са које не долази ватра, они ће ускоро напустити све мере безбедности и — ако их њихов командир не буде стално упозоравао и потстицао — постаће потпуно неопрезни.

У једном од претходних поглавља описао сам како је немачки генерал Бајерлајн пропустио своје шансе код Бастоње само зато што није имао обавештења о напредовању својих трупа код села Вардена. Али, из овог догађаја можемо извући још једну

поуку. Американци који су најпре били заузели ово село, освојили су га у току живе ватрене борбе у којој је непријатељ изгубио више тенкова. Осим тога, они су, уствари, дејствовали као одвојена самостална снага. Није било непосредне помоћи са левог крила, а са оклопном јединицом која је требало да им пружи подршку с десна, нису успели да успоставе додир. Према томе, опасност је била иста као да су дејствовали потпуно сами на непријатељској територији и човек би једва могао очекивати да би — пре него што се споје са осталим јединицама — могло доћи до икаквог попуштања њихове будности.

Али, један сат после заузимања Вардена од стране Американаца, непријатељске оклопне јединице вратиле су се у село. Америчка чета, потиснута и распршена, изгубила је половину својих људи, што мртвих и рањених или заробљених. Касније смо открили да су у моменту немачког противнапада Американци били у белгиским сељачким кућама претресајући смочнице. А то су биле првокласне јединице, прекаљене у много успешних битака!

Необично? Не, нипошто! То је она природна реакција бораца до које долази чим изгледа да је нестало опасности. Она ће се појављивати све дотле, док војници не буду под строгом контролом. Кад притисак расте постају сви буднији. С моментом опадања притиска, опада и њихова опрезност. Ма колико имали борбеног искуства, они сами од себе неће никад бити опрезни. Степен будности потпуно зависи од мера које предузимају њихове старешине. Али, нажалост, и већина млађих старешина пати од исте болести. Наши подаци из рата дају врло јасну слику овог стања. Ево једног примера: за време битке за Кваџалеин, једна чета 17 пешадиског пука била је потпуно ангажована нападом на јапанску поморску ваздухопловну базу на острву Буртон. На десном боку два одељења првог вода кренула су према непријатељском склоништу од напада из ваздуха. Војници су знали да су се Јапанци, против којих су се борили, склонили у то склониште. Али, они нису ништа предузели да их униште експлозивом. Уместо тога, они су се раширили око склоништа и, чекајући да се покрене лево крило чете, причали и смејали се. Прошло је око пола сата. Војник, који је требало да мотри на улаз у склониште, наслонио се на зид и јео своју чоколаду. Повремени рафали јапанске митраљеске ватре са другог краја склоништа гађали су чету на крајњем левом боку. Али, наши су војници мислили да им пушкомитраљезац не наноси велику штету и пустили су га да настави са гађањем. У таквој ситуацији Јапанци су извршили свој последњи испад. Један стрелац који је лежао у трави, повикао је: „Побогу, ево их, излазе!“

Ма да се стара војничка пословица да „најслабији моменат долази иза успеха“ нарочито примењује на операције мањих тактичких јединица, можда би ипак било боље да је мало изменимо и кажемо да је најслабији моменат онда, када командир није на опрези. А како је неопрезност природна реакција војника, онда је једини лек против ње да они, који командују, удвоструче своју будност.

Чим се пружи прилика, будност трупа ће попустити упркос чињенице да је непријатељ у близини. Дужност је командира да то спречи. Трупе ће се увек гомилати, ако им се јасно не каже да се не гомилају. Кад трупе виде да други трче, а не знају зашто, и сами ће сместа почети да трче. Ово су природне реакције људи и оне претстављају највећу опасност за успешно командовање на бојишту и врло често су главни узрок стварања панике на њему.

Седам пута ми је било стављано у задатак да испитам узроке панике у борбеној линији, и то два пута на Пацифику и пет пута у Европи. Ту се није радило о паници широких размера, већ о локалним појавама које су већ у самом зачетку биле јуначки заустављене. Но, пошто паника расте попут снежне лавине, треба претпоставити да готово свака велика паника настаје услед неког врло незнатног разлога, и зато је, за решавање општег питања како панику контролисати, много важније познавати тај незнатни узрок, него велике њене последице.

Кад су истраге биле довршене, ми смо у сваком појединомслучају били у стању да кажемо како је паника настала и могли смо поименце именовати особе које су узеле учешћа у догађају који је панику проузроковао. Сва ова испитивања вршили смо у време док су догађаји још били свеже усађени у памћењу војника. Сем тога, и услови су бил такви да су сведоци знали да могу да говоре истину без страха да ће због тога бити кажњени.

Ниједан од ових седам случајева панике не може се сматрати „спонтаним покретом“ извршеним од неке групе људи. Тиме желим да кажем да је паника уствари настала услед свесних дела. Друга фаза у сваком од ових случајева састојала се из слепог, инстинктивног бежања групе људи, али ово, уствари, није био почетак саме ствари. Људи су бежали као група зато што се нешто догодило, што их је изненада и лудачки уплашило.

У свим овим случајевима то се „нешто“ — могло избећи. До несреће је увек долазило због тога што је неко непромишљено поступио, зато што је неко пропустио да претходно обавести друге људе о ономе шта је радио. Ја мислим да се може поставити као правило да нема ствари која може више допринети расулу пешадиске јединице у борби него поглед на неколико пе-

шака из те јединице, који због необјашњених разлога нагло беже према позадини. Нагли покрет према позадини је отворен пут ка катастрофи. На овај начин паника је почела у свих седам случајева. Један или више људи нагло су потрчали према позадини, а остали, који су били у близини, нису знали разлог овом покрету. Међутим, главни разлог за опасност овде више је било помањкање тачних обавештења него поглед на људе који беже. Јер, у сваком од ових седам случајева — а сведоци су то потврдили — установљена је чињеница, да су они, који су почели да беже и тиме изазвали панику, имали неки оправдани или барем оправдавајући разлог за своје дело. Према томе, нагли покрет није сам од себе починио штету. Паника је настала услед чињенице да остали нису били правилно обавештени.

Тако например у бици код насипа Карантан, 12 јуна 1944 године, неки водник из првог батаљона 502 пешадиског пука био је рањен у артерију. Све се ово одиграло муњевитом брзином. Онога часа када је био рањен, водник је почео да трчи према једној станици за прву помоћ, а да своме одељењу није казао зашто одлази. Одељење је тад потрчало за њим и линија се разбила. Други, који нису видели водника када је потрчао, почели су да трче јер су видели његово одељење. Неко је тад повикао: „Наређено је повлачење“. Други су ово прихватили и стали да вичу уздуж линије: „Повуците се, повуците се!“ Цела ствар се одиграла на овај једноставан начин.

У другом једном случају на Пацифику (догађај је описан у књизи „Победа на острву“) радиоапарат једне артиљериске извидничке групе пао је у воду. Да би могао и даље одржавати везу, извиђач је тражио и добио дозволу да се повуче до четног центра везе и тамо употреби радио. Но како је дуж фронта падало доста граната из бацача, група се није повукла кораком већ трчећи. Војници у пешачкој линији опазили су ове људе где трче (била је ноћ), те су и они устали и побегли.

Трећи пример је из операције код мостобрана Ла Фијер у Нормандији, који се догодио 9 јуна 1944 године. Командир једне чете наредио је ограничено повлачење. Међутим, он се налазио код левокрилног вода тако да његово наређење није стигло до десног крила чете. Командир је тада започео са брзим, али уредним повлачењем левог крила и задржао контролу над овим крилом које се зауставило на одређеном положају, тј. код прве живе ограде позади дотадашње линије. Десно крило, које је опазило овај покрет али га није схватило, сместа се дало у бег. Кад су ови који су бежали, пролазили поред оних који су се борили, почели су им се и они придруживати и само херојским

напорима неколицине појединаца, који су зауставили овај покрет, треба захвалити што положај није био изгубљен.

Догађаји које смо навели типични су, а и остали су им били сасвим слични. Ствар обично почиње неким ужурбаним и необјашњеним покретом. Остали људи у близини престраше се због тога што им изгледа да се ради о бежању. На крају се, ипак, успоставља јединство акције услед одлучног дејства неколицине добровољаца који храбро препречавају пут онима који беже, наређују им да се врате и не оклевају да физички нападну на оне који им дођу под руку, а некима чак и оружјем да запрете.

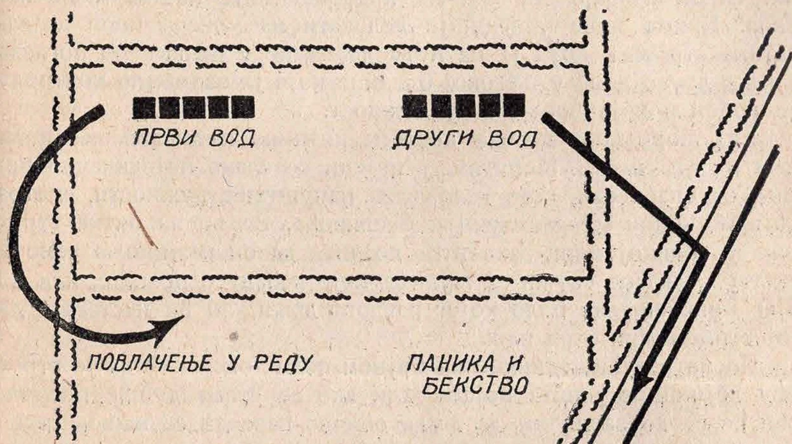

Потребно је да забележимо још једну заједничку црту. Свима паникама стало се на пут још пре него што су они које је спопала паника били физички исцрпљени. Да није до тога дошло, онда, заиста, не би ником више пошло за руком да их врати на дужност. Јединице, којима се дозволило да беже све док не постану физички исцрпљене, војнички су безвредне и у физичком и моралном погледу. Њихова тактичка вредност неће се повратити све док се не одморе. Паника која је трајала до потпуног исцрпљења војника створила је атрофију тела и духа. Ја сам такву панику видео на лицима људи за време амфибиских операција. Пред њима је био непријатељ а иза њихових леђа море тако да нису могли да беже чак и да су били у стању да се покрену. Они су лежали на линији ватре са потпуном празнином у главама, а нерви на њиховим прстима потпуно су били престали да раде, тако да нису били у стању да рукују било каквим оружјем.

По свој прилици и велика паника код Бул Рана у Грађанском рату настала је због неког незнатног узрока, као што је то био

случај у горепоменутим приликама, и вероватно би описи већине паника на бојном пољу били само мање варијације на исту тему. На крају крајева, армија је ипак гомила, иако добро организована гомила. У моментима великих напора, армија подлеже истим законима који владају масом и само јака контрола у стању је да је спречи да не поступа као руља.

Међутим, у овом случају реч „контрола" не сме се употребити као синоним речи „власт". Контрола је моћ човека над човеком на бојном пољу. Сваки човек који себе контролише, без обзира на његов чин, аутоматски доприноси контролисању осталих. Страх је заразан, али ни храброст није ништа мање заразна. Ништа неће успешније деловати на човека кога је захватила страва и који је на путу да падне у панику од погледа на неко друго лице у његовој близини које је задржало контролу над собом и које врши своју дужност.

Код нормалног човека постоји потпуно нормалан нагон да бежи од опасности. Међутим, у војсци се свако појединачно бежање од опасности, које условљава напуштање дужности, сматра крајњим чином кукавичлука и бешчашћа. За време битке страх може у толикој мери захватити војника да он размишља само о бекству. Али ако служи са људима које већ дуго познаје, или до чијег мишљења из било којег разлога држи, он ће настојати да свој страх сакрије од њих.

Посматрајући јединице на бојном пољу, опажа се да је страх међу војницима општа појава, али ако се ствар дубље проучи, доћи ће се до закључка да људи обично пазе да се њихов страх не испољи кроз нека одређена дела која би њихови другови могли сматрати кукавичлуком. Већина није вољна да предузима изванредне ризике и не жуди за називом хероја, али исто тако не жели ни да буде сматрана најмање вредном међу осталима.

Претпостављам да ће они који познају науку видети у горњим констатацијама једноставан доказ да је најважнија од свих сила које војника покрећу у борби оно његово „Ја", и да нема тога „Ја", не би било могуће војника натерати да се за време борбе изложи ризику. Из овога би се даље могло извести да је притисак друштва, пре него војна обука, основа борбене дисциплине и да престанком тога притиска наступа разбијање борбене дисциплине. Но, ја бих волео једноставнију констатацију, наиме, да је лична част оно што људи цене више од властитог живота. Са усана оних који умиру чули смо најбоље колико ова снага — та лична част — утиче на понашање људи у борби. Један млади четни курир погођен гранатом, пао је у наручје свог командира и док му се живот нагло гасио, рекао му: „Капетане, у овој чети су ме увек називали... Кажите ми, да то нисам био овога пута".

„Не, синко, ниси" — одговорио му је капетан, и младић је издахнуо са осмехом на уснама.

Пошто је армија скуп појединаца, она је, такође, и маса, а кад је под притиском, она нагиње томе да добије и облик масе. Семе панике налази се увек међу трупама докле год им прети физичка опасност, чији се облик мења из часа у час. Код већине људи одржавање самодисциплине у условима бојног поља зависи од тога да ли је јединица задржала изглед дисциплине. Ако се јединица почне распадати, само ће мали број најхрабријих појединаца задржати контролу над собом. Остали се неће дуго одржати ако буде изгледало да околности оправдавају бег. Кад и други беже, престаје притисак околине на држање војника и просечан војник ће се држати као да је ослобођен дужности, јер зна да његове властите грешке нису тако упадљиве у општем насталом расулу. Осим тога, трупе нормално нагињу томе да се повуку са ватрене линије у позадину, ако њима нико активно не руководи. Нормално је, такође, и то да се оне врате истом брзином на своју стару дужност, ако им то нареди неко кога оне познају. Војници се у оваквим случајевима држе као мало дете кога су ухватили да избегава школу.

Према томе, треба поставити као принцип да ће, под претпоставком да су сви остали услови нормални, тактично јединство војника који се заједно боре бити у сразмери са њиховим међусобним познавањем и пријатељским разумевањем. Ако тога нема, они неће одговарати својој дужности, чак ни онда када се ради о добро извежбаним војницима, сем у колико их је са свих страна опколила опасност тако да се морају борити за свој опстанак; а и тада је врло вероватно да ће резултат свега бити предаја. Но, пошто смо установили постојање овог принципа, морамо даље приметити да персонална политика наше армије више крши ово правило, него што га поштује. Ми никад нисмо имали неку трајну персоналну политику, која би се заснивала на једноставној идеји да дух јединице зависи од другарства; наша нестална политика и сувише често заборавља оне факторе који сачињавају моралну снагу наших борбених јединица.

У дефанзивној фази операција у Арденима ми смо имали можда најбољу прилику која је икад постојала у војним операцијама да детаљно проучимо карактеристике залуталог борца. Том приликом смо открили неке црте које су заједничке људству свих разбијених јединица и које се директно тичу проблема како и зашто могу људи бити стављени у положај да се храбро боре. Ево неколико очитих чињеница.

Скоро никакве борбене вредности нема залутали појединац кога су уврстили у непознату јединицу. Већина оваквих људи не-

радо ступа у било какву солидну јединицу која се још супроставља непријатељу, а један мали број њих ће, пошто се наједе и одмори, заузети своје место у борбеној линији. Међутим, и ови ће, чим непријатељ притисне ту јединицу, напустити свој положај и побећи према позадини или ће потражити заклон негде иза борбене линије.

С друге стране пак, ово правило није важило за послуге топова, одељења или водове, који су били потиснути са својих првобитних положаја и одвојени од својих основних јединица, али су, ипак, некако успели да се одрже на окупу за време повлачења. Пошто су били прикомандовани некој непознатој чети, они су настојали да се боре исто онако храбро као и било који део јединице којој су се придружили, и врло често су постајали пример иницијативе и храбре акције, и то у већем обиму него што се од њих захтевало.

Није било скоро ниједног руководиоца који се борио у Арденима и који је имао искуства са ове две категорије људи, а да ми није говорио о апсолутној разлици међу њима. Стална испитивања су доказала да залутали појединац има тако мало вредности, да се, заиста, не исплати с њим ишта покушавати. Међутим, тројица, четворица војника из исте мале јединице, који су се међусобно познавали, а које су добро примили у новој команди, остајали су и борили се. Ја не мислим да има икакве мистериозности у вези са овим разликама, иако би се врло лако могло претпоставити да је у почетку морал свих тих људи био подједнак, с обзиром да су долазили из истих батаљона и пукова. Ови војници су се у саставу своје групе, дакле, међу старим друговима, борили и упркос тога што су сад били придодати новој основној јединици, они су се налазили под притиском исте силе која их тера да чувају чист образ и допринесу заједничкој одбрани. Залутали појединци су се једноставно покоравали основном закону природе који је почео да делује оног истог часа када су били одвојени од људи које су они познавали, а који су њих знали.

Наравно, било је и других последица пораза које су доприносиле деморализацији ових трупа. Ради тога корисно је напоменути да се сличне поуке могу извући из проучавања тактичких офанзивних дејстава, које су извршили амерички падобранци за време последњег рата. Ово је од нарочитог значаја, јер падобранци морају увек да рачунају с тим да постоји могућност да ће бити нападнути за време спуштања и њихова обука настоји да пронађе методе путем којих се војници могу припремити за ову евентуалност. Располагати с људима који ће се снаћи и борити с поверењем у било којој чети, од много већег је значаја за па-

добранске операције, него имати људе са истим карактеристикама у редовним пешадиским јединицама.

Непосредно проучавање падобранских операција довело нас је до закључка да и они ово врло ретко постижу и да је и код падобранаца, као и код осталих војника, борбеност и ефикасност у сразмери са степеном у коме познају војнике од чије непосредне помоћи зависе. Између седамдесет тактичких епизода овакве природе, које сам испитивао у падобранској фази операција „Нептун“ (Нормандија), само једна мања група, састављена од људи из различитих јединица, могла је да постигне значајнији успех. Истина је, међутим, да су и друге мешовите групе прилично успешно радиле у случајевима када су групама, састављеним од разних јединица, руководили њихови заједнички млађи руководиоци. Без њих су се готово увек сви покушаји официра и подофицира, који су имали да поведу у борбу непознате људе, свршавали неуспехом. Људи су редовно застајали и сама чињеница да нису познавали остале присутне био је за њих довољан изговор да не предузимају никаву акцију. Много је вероватније да ће војници напустити овог свог новог командира, који је до момента ступања у додир са непријатељем успео да га они следе, него да ће му помоћи. Они ће се прилично уредно сакупити и марширати под руководством неког непознатог официра, али се никад за њега неће борити. А ово правило има врло мало изузетака.

Изгледа ми да овде главна тешкоћа није толико у томе што руководилац није устању да придобије поштовање и поверење људи које не познаје, јер би храбар пример који су дали многи прави руководиоци (а ипак су били напуштени од оваквих скрпљених јединица) био довољан да надахне и највећег дебелокошца. Тешкоћа произлази из оног истог душевног отпора који је примећен код војника-луталице у Арденима — из отпора војника да рескира опасност ради људи с којима није духовно везан. Кала је војник непознат људима око себе, он има релативно мало разлога да се боји да ће изгубити оно што он стварно цени више од живота, а то је углед који он као човек ужива међу људима.

Колико год поштовали „Незнаног јунака“ као симбол жртве у рату, не треба да заборавимо на чињеницу да, уствари, битке у рату добија „знани јунак“. Сентименталност на страну, али човек који је добро познат својим друговима има најбољу могућност да буде од стварне вредности у борби.

Официр мора да учи своје војнике да цене своју земљу и униформу и поштује симболе који ове појмове претстављају. А један начин, на који се може одати пошта овим симболима, јесте схватање да постоје границе у којима они делују као силе које утичу на држање трупа и одређивање њихове судбине у борби.

„Не очекуј превише“ — то је правило које је Сфинга дала аустралиском пешаку кад је од ње тражио да му ода тајну мудрости свих времена. А то би требало да постане правило сваког војника.

Не сме се очекивати да ће понос на униформу или веровање у ствар за коју се његова земља бори бити сами по себи довољни да натерају војника да у опасности остане постојан, и да га увере да треба да се у борби истакне и поред тога што га остали људи не познају и што нема никога ко би могао да води рачуна о томе ко је он и да ли ради добро или лоше.

Наравно, постоје и извесни изузеци. Постоје и људи који не црпе моралну снагу из присуства других људи, људи који се најбоље осећају кад су сами, који воле опасност саму по себи и који постају својеглави кад живот опет постане миран. Али, природа већине људи није таква. Погрешна је доктрина која хоће да нас увери да сталним понављањем отрцаних фраза или учењем људи да псују за време борбе, бајонетом можемо од њих учинити нешто друго од онога каквим их је природа створила. Арданди Пик је написао истину када је казао да се „срце човека не мења“. Могућност тактичког успеха, према томе, зависи 1) од бољег разумевања нашег људског материјала и 2) од увођења метода који иду за тим да даље развијају код целокупног војничког кадра јединство и интелектуално разумевање проблема који прате овај принцип.

Ако само желимо да будемо сигурни да ће наши људи у борби ићи напред, онда морамо имати узвишене идеје и идеале. Међутим, недостојно је за војничку професију да своју политику заснива на претераним веровањима у способност људи да се жртвују и издрже само због идеје. Око војника у борби постоји један узан круг и у тај круг спадају само оне ствари које он види или за које сматра да могу утицати на његову непосредну судбину. Ове ће ствари одлучити о томе да ли ће се он сабрати или не, да ли ће напредовати или се повлачити.

Можда смо и несвесно признали ову истину. Најплеменитије изреке у нашој војној традицији одају признање свемоћном утицају локалне ситуације на дух и борбеност бораца.

„Не напуштај брод!“

„Не гађај док не видиш зенице њихових очију!“

„Ја мислим да би било најбоље постројити артиљерију и бранити садашњи положај“ — то су биле речи генерала Гранта за време битке за Ујлдернес.

„Нек иде дођавола наш артиљериски задатак. Ми сад морамо бити пешаци“ — речи су потпуковника Торнтона Л. Мулинса на мостобрану „Омаха“.

„Ако већ морам умрети, онда заиста, не знам боље место од овога" — рекао је капетан Џон Џ. Долан приликом преласка реке Мердерет.

„Ово је наше последње повлачење, а оно значи живети или умрети" — казао је потпуковник Рој С. Ален код Бастоње.

Ми смо ове моралне вредности донекле признали у својој доктрини обуке. Ми их употребљавамо у својој борби за онај систем дисциплине која у теорији признаје (а теорија се врло често игнорише у пракси) да се лични односи у нашој Армији морају оснивати на интимном међусобном разумевању официра и војника, — а не на њиховој фамилијарности, — на самопоштовању, — а не на страху — и, изнад свега осталог, на блиском другарству које их сједињује.

Међутим, постизање циљева којима тежи било која врста дисциплине биће и под најповољнијим условима осуђено, уколико целокупна персонална политика, која се бави питањем појачања за време рата, постављањем официра и одржавањем интегритета мањих тактичких јединица не буде у сагласности са главним циљем.

У прошлости ово није било учињено. Они, чија је дужност била да воде персоналну политику, на речима су признавали хуманитарне вредности и повремено вршили велике и необичне гестове сентименталности, а уствари су са људском снагом поступали као да се ради о уљу за подмазивање или о врећама кромпира. Они су из пуког опортунизма потезом пера уништавали име и традицију старих и славних пукова. Они су људе и јединице против њихове воље премештали са терена на коме су нешто претстављали и значили. Са људима су баратали као да су дрвени клинци који имају само свој класифицирани број. Уместо да буду градитељи људског духа, руководиоци наше персоналне политике постали су „запушачи рупа".

Ту лежи она велика потешкоћа која нам је наносила штете у свим ратовима. Мало ће бити користи од стеченог знања о природи људи у рату, ако то знање само примењује локални руководилац на ограниченом подручју. То би значило и превише се препустити случају, и превише се поверити врлинама и талентима просечног руководиоца.

Ако желимо да напредујемо, онда нам је, на првом месту, потребан такав систем руковођења одозго који се неће оснивати на логаритамском рачуну већ на познавању људског срца.

11

О БОРБЕНОСТИ

„И коначно, велика одлика ове игре лежи у томе да — када је добро играна — заиста показује ко је најбољи човек, ко је најбоље одгојен, ко има највише самопрегора, ко је најнеустрашивији, ко најхладнокрвнији, ко брза ока и брзе руке. Но све се ово не може проверити у потпуности ако не постоји пуна вероватноћа да се борба може завршити смрћу.“

Џон Раскин, у књизи „Крошња дивљих маслина“

Досада смо разматрали разне ствари, међу којима везе између појединаца које повећавају борбени дух. Разматрали смо, такође, и елементе који тај дух руше.

Сматрам да је ово правилан начин прилажења проблему и да би требало да будемо свесни да се све оно што се тиче делокруга тактике пре или после одражава на срцу борца, његовој жељи да победи, храбрости да дејствује и да издржи. Ја, са своје стране, верујем да не постоји никакав морал, ако под том речју подразумевамо неки специјални циљ или вољу, који се може одвојити од начина мишљења (филозофије) једне армије или појединца који је сачињавају. Морал или не значи ништа, или је само нека конвенционална реч која се употребљава зато што је њу лакше изговорити него казати: „општи начин мишљења особе, или особа, који мислиоца потстрекава на висока прегнућа или га води ка неуспеху.“ Ја бих више волео да је тачно оно прво, јер бисмо у том случају имали нешто на чему треба да радимо.

Морал показује како и шта армија мисли. То је сложена суштина мишљења једне армије која садржи оно шта она осећа за земљу и народ из кога је потекла, шта мисли о ономе зашто се бори, о политици своје земље у поређењу са политиком и циљевима других земаља, шта осећа за своје пријатеље и савезнике, шта за своје непријатеље, шта мисли о својим руководиоцима и

лажним величинама; шта мисли о храни и склоништу, дужностима и одмору, о дану када прима плату, о полу, милитаризму и цивилном животу, слободи и ропству, раду и сиромаштву, оружју и другарству, умору (када легне у војнички кревет) и егзерциру, дисциплини и нереду, животу и смрти, богу и ђаволу.

Предности овог новог начина прилажења проблема прилично су очигледне. Ако ништа друго, он нам аутоматски налаже потребу стварања врло фине разлике између „морала за време обуке" и „морала за време борбе". Без обзира на то шта војник ради и где се налази, његов је морал продукт његове целокупне мисли. Ујутру се може осећати јак као див само зато што се добро одморио и добро доручковао; два сата после тога можда ће бити покуњен ради оних 10 фунти сувишне тежине на леђима; три сата касније он ће бити само један број у чети зато што су чарапе, које му је мати оплела, направиле пликове на његовим петама. Неки други војник у борби може осећати презир према свом командиру и смртни страх од непријатеља, а ипак се храбро борити зато што воли неку жену и што је одлучио да је придобије својим храбрим држањем.

Ова дефиниција, такође, противречи једној од најстаријих бајки из војних књига, наиме, да је морал резултат дисциплине. Кад би то било тачно, онда би било могуће „извући веће из мањега". Међутим, процес је потпуно обратан. Права дисциплина је продукт морала, без обзира да ли се ради о бојном пољу или „врћењу по касарнском кругу", како то каже Карно. Под изразом „права дисциплина" не можемо подразумевати само реакцију мишица на заповест. Та реакција је резултат телесних вежби и сналажљивости, док је „права дисциплина" резултат одлуке ума, и основана је, углавном, на личном интересу. Мислим да је једна од основних грешака војне организације то што сматра да због тога што је војничка служба патриотска дужност, није достојно да се испред свега истиче лични интерес као средство за потстицање моћи расуђивања и маште. Но, несумњиво је да ће први корак ка личном уздизању војника претстављати његова спремност да прихвати такав систем. Уколико он буде више ценио војнички живот, што ће опет зависити од његовог личног успеха, утолико ће се повећати његово знање и његова спремност да то знање примени. То су они саставни делови праве дисциплине од којих зависи свака армија. Потребно је да војник има здраво и снажно тело ако хоће да буде способан за савремено ратовање. Оспособљење за савремено ратовање мора бити циљ свих физичких вежби, али сасвим је погрешно терати војника на физичке напоре који немају никакве везе са његовом припремом за правилну употребу оружја само за то да би се задовољила нека погрешна

и застарела мишљења да се на такав начин постиже дисциплина. Немамо ми времена за такве методе! Штавише, оне су застареле и зато што су биле изникле из неке доктрине, по којој војник мора бити извежбан да у борби реагује као по навици. Поред основног физичког услова треба војнику дати и могућност да слободно мисли својим мозгом. Такву слободу он ће стећи само онда кад се увери да армија, а нарочито армија каквом је претставља његов први претпостављени, чини све да би њему било добро.

Војници могу издржати потешкоће. Добар део обуке је усмерен у правцу привикавања људи на ванредна лишавања и напоре. Но, никаква сила на свету неће успети да их натера да издрже напор за који њихов здрав разум каже да је непотребан и који су њихови претпостављени могли избећи да су само мало више мислили. Уколико је војник интелигентнији, утолико је вероватније да ће он на то гледати као на знак недисциплине претпостављених, те ће и он реаговати на исти начин.

Потребно је да командир, који жели на његова борбена дејства буду у основи добра, посвети пуну пажњу својим војницима. То је све што овде желимо да предложимо. Бољег пута нема! Варају се они који мисле да може постојати пуна војничка ефикасност само ако правилно вршимо покрете, експедујемо извештаје и постижемо савршенство формација, а да у исто време занемарујемо или потпуно игноришемо људску природу оних којима командујемо. Вештина руковођења, без обзира да ли малим или великим операцијама, јесте вештина опхођења са људском природом и марљивог рада у корист људи и саосећања са њима. У исто време, то је и вештина знати настојати да војници правилно и поштено гледају на своје проблеме. То треба у основи да буду главне бриге руководиоца. А како се само често догађа да неког похвалимо као ефикасног администратора само зато што зна да држи свој писаћи сто у реду, ма да га у нижим редовима презиру и ма да није у стању да придобије ни најмањи део њихове оданости!

Наполеон је мислио о овим основним проблемима кад је рекао да они који желе да науче вештину ратовања, треба да студирају велике војсковође. Он нас је упућивао на систем по коме су Александар Велики, Цезар и Ханибал тражили кључ војног успеха у разумевању људске природе и прилагођавању њене снаге својим тактичким и стратегиским циљевима. Војсковође нашег Грађанског рата волеле су да се похвале својим „бајонетима који мисле".

„Ниједан војник не жели да умре. Шта је то онда што га тера да храбро ставља на коцку свој живот?" Ово је питање поставио једном приликом фелдмаршал сер Арчибалд Вавел. Је-

дини одговор који бих ја могао дати, а који би био поткрепљен свим оним што сам у вези с људима видео на бојном пољу, јесте да војника на рескирање властитог живота терају они исти мотиви због којих он и сам живот храбро подноси, а то су: пријатељство, љубав према дужности и сазнање да други у њега верују и у њега се уздају. У својим слободним часовима Вавел је говорио да велику улогу може играти „вера у ствар за коју се људи боре". Генералмајор Тери де ла Меза Ален изјавио је на бојишту у Сицилији „да се војници не боре ни за какву ствар, већ само зато да не би изневерили своје другове." Где је истина?

Људи који су прошли кроз борбу, знају из непосредног искуства да се војник у одлучном моменту бори за то да помогне човеку до себе, исто као што се и чета бори да би била на истој висини са својим боковима. Ствари треба поставити једноставно. Идеал није опипљив у моменту када опаљујеш рафал или нападаш неки брежуљак. Кад се нађеш пред тешким и тренутним избором између живота и смрти, онда потпуно заборављаш на све оне речи које си некад чуо на предавањима. На присуство доброг друга, међутим, никад се не заборавља. У борби је најдрагоценије оно што се најогорченије брани. Све се вредности цене према користи коју дају на самом бојишту. Али, поред — и изнад свега другог, без обзира да ли се ради о животу појединца или бункеру који брани прилаз некој оази у Сахари, стоје све оне идеје и идеали који врше притисак на човека и који га принуђавају да прихвати дисциплину и остане на линији фронта, па макар му и сама смрт претила.

Ако ко сумња да ове врлине играју неку улогу у јачању одлучности једне армије, онда му поставите овакво питање: „Шта се догађа кад армија изгуби веру у оно за што се бори?" Таква армија је, уствари, побеђена и потпуно подложена непријатељу. Њена воља је побеђена. Ако још војници могу очекивати да сви неће бити поубијани, онда ће отпасти и последњи разлог за пружање отпора. Они, који би убудуће желели да се позабаве овим проблемом, могу проучавати слом руске царистичке војске и устанак немачке морнарице у Првом светском рату и открити да је потцењивање властите ствари за коју су се борили био главни узрок њихове побуне.

Они који поштују историју сматраће као неоспорно да је вера у ствар своје земље основа борбености. Међутим, то не значи да би главни циљ неке армије требало да постане претварање сваког војника у доктринера, с надом да ће то повећати његову војничку ефикасност или његову жељу да усмрти непријатеља. Кад војник у основи верује у праведност политике своје земље, та његова вера стално ће се утврђивати ако земља за коју се

бори буде имала поверења у њега. Ма да има много спољних фактора који делују код стварања његовог емоционалног и интелектуалног суда о овим стварима, ипак ниједан од тих фактора није толико важан као начин на који његови претпостављени поступају према њему. Иако је вера у државу основа његове личне дисциплине, надградњу те дисциплине држе у својим рукама они које он може да види. Од религије која не проповеда добра дела може бити бездушнији само патриотизам који не води рачуна о благостању и достојанству појединца. Једино је онај официр, који посвећује све своје мисли и енергију својим војницима, у стању да њихове неодређене мисли о отаџбини претвори у чврсту војну снагу. Нико други није у тако повољном положају да даје потстрека жељи војника да служи својој домовини.

Пошто сам већ напоменуо да рутинерски методи дисциплине, који се, углавном, оснивају на механичкој процедури, не могу никад подредити војника који мисли, желео бих још додати да никад неће изневерити своје војнике онај руководилац (а ни они њега) који их учи поштовању дисциплинованог живота.

Сва разлика између војничке зрелости и медиокритета и лежи између ова два питања — схватања дисциплине саме по себи и личне вере у њену војничку вредност. Војнички поздрав несвесног војника је исто толико безначајан колико и покрет листа на грани коју је зањихао дашак ветра. Али зато највећу војничку врлину претставља поздрав човека који се поноси тим гестом зато што се осећа привилегованим што може носити униформу и што сматра да је војна служба добра ствар. Није то само пуки случај да је у оним фронтовским четама, које су имале највеће успехе у прошлом рату, владало најприсније радно другарство између официра и војника. Војници таквих чета војнички су поздрављали, поносни што смеју поздрављати војнички. Још би се нешто могло рећи о карактеру ових официра који су својом способношћу могли да делују на ефикасност војника. Они су у свом односу према њима поступали скрупулозно, а не као „дојкиње". Са својим потчињеним поступали су као са људима. Нису их сматрали недораслим и у свом опхођењу са њима нису никад употребљавали школске методе. А то је било врло важно, јер војници поштују мушкост, а презиру мекушце. Они свог команданта више цене ако изгледа и ако се понаша као војник. А ако, пак, нема правих осећаја према својим људима, врло брзо ће га издати сав тај његов леп изглед.

Ево, који би особине требало неминовно да поседује млади руковдилац да би био способан да припреми своје људе за потребе борбе и да их води кроз њих:

1) усрдно старање за војнике;
2) руковођење свим организациским пословима, као што су, например, кажњавање или унапређивање, водећи при томе строго рачуна о правди;
3) војничко држање;
4) основно разумевање оне једноставне чињенице да војници желе да мисле о себи као о војницима и да свако војничко упутство које добију утиче повољно на јачање њихове одважности и њихов живот;
5) храброст, стваралачку интелигенцију и физичку способност;
6) урођено поштовање према достојанству положаја и рада других људи.

Ако будемо водили рачуна о овим особинама, створићемо оквир за односе међу борцима разних чинова, оквир у коме ће постојати пуна сарадња са циљем да појача борбеност војника у борби. Војни циљеви Сједињених Држава захтевају да се одбаци филозофија немачког генерала Ханса фон Секта да „права војна дисциплина не произилази из знања, већ из навике.“ Такву филозофију треба да замени много напредније гледиште, да знање ствара искуство, а да искуство ствара навику која игра много важнију улогу у рату него игде другде.

Кад би фон Сектова теорија о дисциплини могла сама по себи гарантовати војни успех, онда би војнички дух и патриотски плам били нешто непотребно, нешто с чиме не треба рачунати као са покретним снагама које доприносе борбеној ефикасности. Јер, заиста, ако нечија акција не почива на знању и разумевању, онда то може значити да ју је дотични извршио само из страха од последица непослушности. У нашој служби има још неколико препотопских назадњака који се држе старих идеја о дисциплини и „који“, према речима надвојводе Алберта, „у мирно доба претерују у детаљима, који су неумољиви у погледу занимања и спреме и који се стално мешају у послове својих подређених.“ Ако ја нисам у праву кад кажем да је овакве људе прегазило време, онда би требало да будемо доследни и да елиминишемо свако позивање на здрав разум војника и да се држимо тзв. правила: „Уколико је војник глупљи, утолико ће боље служити.“

Преко овога долазимо до схватања важности потстицања морала у борби, што, заједно са добром физичком кондицијом и техничким знањем (довољним да осигура да се мишице и мозак покоравају вољи), сачињава истинску дисциплину борбених снага армије.

Основни захтев при томе је извесно познавање наших националних циљева, док сазнавање значаја губитка битке која се бије, мора бити максимално. У рату, или ма где, већина људи је спремна да прими ризик само у оној мери, у којој је њима позната важност предузете акције.

Иза тога по важности долази вера у снагу властите јединице, као и вера у више тактичке јединице (ова последња требало би да буде појачана познавањем података о снази других јединица и делова).

И на крају, све ово скупа мора бити скопчано са поверењем у руководство и прихватањем основног гледишта које унутар армије одређује међу људима.

С обзиром да је наша Армија испунила ове услове, никад не би требало да попусти пред оном неизбежном мањином незадовољника, или да дозволи да на њене руководеће принципе утичу гласови лудака, па макар они били изабрани у Конгрес.

Унутарње уређење и систем односа унутар армије разликују се од оних који владају у систему цивилних установа из којих, заправо, и сама армија потиче. Армија ће морати и даље да одржава ту разлику. Иначе би се временом претворила у оружану руљу, којом, уместо јасног гласа ауторитета, влада хаос Бабилона. Друкчије мислити, значило би коначно се сложити да одлуке о комадовању треба препустити арбитражним судовима, а питања где и како вршити операције комитетима за жалбе.

Као цивилни посматрач у Шпанском грађанском рату опазио сам да је баш ове ствари покушавала да спроводе анархистичка „Жељезна бригада“, која је хтела да буде верна принципу апсолутне равноправности између војника и официра. На крају је дисциплина ове бригаде била потпуна уништена, а оперативна способност изгубљена. То се може догодити и са било којом другом војском која је присиљена да своју дисциплину потпуно заснива на политичкој филозофији, која не води рачуна о нарочитој сврси војске.

Моје је мишљење да за наш народ данас нема штетније доктрине од оне која заступа гледиште да би армија морала удвостручити уређења која постоје у грађанском друштву имитирајући ропске удобности цивилног живота, његове друштвене обичаје и идеје о регулисању правде, и да не треба настојати да се постигне виши степен личне одговорности за своје људе.

Где, можемо наћи ако испитујемо цивилно друштво, задовољавајући доказ да ће већина људи и жена драговољно наставити да пружа онолики степен добровољне сарадње која је потребна за постигнуће великих циљева у оквиру демократије и која је заиста потребна за очување демократских начела живота? Једна

од основних карактеристика нас Американаца као народа јесте опште мекуштво појачано истакнутом неспремношћу да ишта од личног задовољства дамо за опште добро. Не би било поштено сматрати да нам је начин на који примењујемо правду и захтевамо да се она поштује, донео ишта више од незавидног угледа као народа који довољно не поштује своје властите законе.

Ради свега тога је данас толики број наших људи испуњен неповерењем према будућности земље. Узбунило их је слабљење дисциплине нашег друштва уопште. С друге стране, међутим, пропуштају да виде стварну опасност у покушајима напада на дисциплину наших оружаних снага.

Па ипак, ово није ништа ново за нас. Ми стално помичемо сат уназад. Сваки рат у нашој националној историји затекао нас је неспремне и у моралном и у материјалном погледу. У сваком послератном периоду одмах смо се враћали на оно огорчено критиковање својих оружаних снага, критиковање које трује омладину клицом нерасположења према војној служби и које убија добровољачки дух. „Наша Армија" ускоро постаје само „армија", „Наша Морнарица", само „морнарица". Познати, и увек врло популарни глас упозорења против опасности пораста милитаризма, дижу они људи који никад нису обукли униформу своје земље, и баш ради тога неће да признају онима који су у њој да и они воле своју земљу и да је љубав ових према њеним тековинама равна њиховој. Најбољи одговор на ово наћи ћемо у нашој властитој историји, и то у питању: да ли је пораст милитаризма икад био — и да ли он то сада јесте — већа опасност за наш народ него што је пораст материјализма, који гуши сваку патриотску побуду и убија веру у идеал службе својој земљи?

Потпуно погрешно схватају они који из незнања вичу на војну дисциплину као да је она постала неки опаки и специјални вид саме себе, уместо да буде, као и дисциплина у осталом делу друштва, онакав систем поштовања, који може обезбедити максимум ефикасности, већ према датом задатку. После сваког рата вршен је увек исти притисак за смањење дисциплине. На бази критике једне мањине постављани су увек исти аргументи, увек исти захтеви за спровођење реформи. Ретко се кад мислило да би стално постављање захтева да се све војне процедуре мере мерилом цивилних обичаја и праксе, могло довести до тога да демократска нација и нехотице жртвује ону једину прилику у којој већи део њеног народа може да научи значај самодисциплине и вредност потчињавања личности интересима једне шире заједнице. Кроз утицај војних установа наша држава ће бити у стању да развија већу издржљивост својих грађана. Ако једна нација жели да постигне нешто узвишено, ако жели да ствара традиције и из-

држи искушење векова, онда и њени људи треба да се осете делом нечега што је више од њих самих. Без таквог осећања нема ни оног етичког чула које је незамењив услов за примање обавеза. Св. Августин је рекао да се „држава без таквог чула претвара у друмско разбојништво“, а, према речима Аристотела, „краљевства у тираније“. Стари и Нови Завет сведоче о истинитости ове појаве у организацији друштва. Кроз векове су велики умови испитивали овај принцип и потврђивали су га велики догађаји свих времена. А уколико је слободно овај принцип применити на поједине припаднике оружаних снага, он ће постати уједно и најбољи чувар њихових грађанских права.

Моје је мишљење, а ја ово не говорим тек онако, да ниво наше дисциплине није био задовољавајући, не због тога што је дисциплину војника требало попуштати, већ зато што добар проценат наших официра није био у довољној мери дисциплински притегнут. Квалификациони испит о својим способностима да формира карактер војника, официр полаже пред онима којима командује, јер су само они у стању да даду оцену о његовим војничким способностима. Ако га они не сматрају способним за команду, он их неће моћи научити да га слушају. Према томе, тамо где се толерише попустљивост према официрском кадру наступиће непослушност, а с повећањем непослушности наступа крај сваке дисциплине.

У једној потпуно способној армији постоји битна разлика између две врсте дисциплине: једне, која се бави првенствено командовањем и друге, која се бави послушношћу. Ниједан официр не може командовати ако није сигуран у самога себе и ако није уверен да његове заповести могу довести до успеха. С друге стране пак, ни сама команда не ствара чуда. Људи који су испуњени духом непослушности, сломиће срце и уништити карактер и најбољег официра. Земљу, која у оваквом духу одгаја своју омладину, не може спасити ни најспособнији официрски кадар. А и како би, кад и сам може постати жртва исте заразе.

Будући да сам чуо многе способне команданте како отворено и искрено критикују оријентациони ратни програм наше Армије, приговарајући да је много што било лоше примењено и много драгоценог времена изгубљено (с чим се ја у потпуности слажем), осећам да је утолико потребније да нагласим да су оваква мишљења корисна за директне циљеве тактике, уколико долазе од људи који су успели да задобију поверење својих војника.

Саставни елементи за морални потстрек, онакав какав смо раније у овом поглављу приказали, недељиви су. Војник који има поверења у своју јединицу, има и већу веру у своју земљу. Патриоте ће држати на окупу знаци снаге њихове организације и

они ће тражити начина да још служе. А ако команда жели да преживи сва тешка искушења великих и узастопних пораза, војници морају имати пуну веру у способност и снагу ауторитета који је над њима, и то баш зато што се ови елементи употпуњују и међусобно потпомажу.

Јединица у коју војници немају поверења, наћи ће се на путу пораза и расула и неће бити у стању да се сразмерно користе свеопштим успесима армије, као што ни сама вера у исправност идеје за коју се бори не може одржати борбени дух војника, који не верују да ће већи војни подухвати успети. Значај ових речи може се прочитати у епизодама тек завршеног рата. Денкерк, Батан, Стаљинград, Ел Аламејн и Бастоња монументални су сведоци чињенице да вера у коначну победу може учинити више него све друго заједно да окупи мање тактичке јединице и да их убеди да је потребно да своје животе скупо продаду. Као супротан пример можемо навести случај брзог пада Француске, до кога је дошло кад су Французи од својих вођа чули да је ствар демократије изгубљена.

Пре много година енглески наставник, пуковник Џ. Ф. Р. Хендерсон брижљиво је објаснио начин на који се губитак моралног потстрека одражава на војнике.

„Не може се више рачунати на оне војнике, који су постали свесни своје инфериорности. Такви људи одбијају да напредују за време напада, а кад се бране губе сваку наду у отпор. Узрок томе нису претрпљени губици, већ страх од оних који још очекују. Ако дисциплина и патриотски дух нису првокласни, и ако војника не нагони нешто више од навике на механичку послушност, онда ће паника, забушавање и предаја на велико постати главна одлика те кампање.“

Морални потстрек може повратити и расположити за акцију човека који је у борби постао плашљив. Иначе, он губи сваку наду, а војник који је престао да се нада, није више створење које схвата шта се око њега догађа. Он заборавља и на велике и мале ствари.

Ипак, било би потпуно некорисно закључити да код обуке војника постоји нека демаркациона линија између снаге духа и снаге која проистиче из добре физичке кондиције. И оне се међусобно употпуњују. Никакве користи неће имати армија која војниково тело ојача попут тела гладијатора, ако је његов мозак и даље остаю забушантски. С друге стране, само суделовање у спорту може од благог књиговође учинити ратника, ако успе да се привикне да ужива у такмичењу. Научити човека да у било којем виду обуке суделује са осталима, значи учинити први корак ка развијању нових карактерних црта у погледу примања и

давања од себе. Из навике да ради у групи и из осећаја одговорности према групи, он ће јој прискочити у помоћ у моменту њеног тактичког расула. Његово брзо реаговање и деловање у корист групе зависиће од тога, колико се дубоко овакво схватање усадило у његовој глави. Разлог што особљу штаба многих пешадиских пукова недостаје тактичка целина за време изненађења или кризе у борби лежи у томе, што то особље врло ретко продужава да врши групна занимања после завршене основне обуке. Пукови ваздухопловне пешадије не праве ову грешку и њихово штапско особље је у тактичком погледу исто тако способно као и остало људство.

Један од сталних проблема руководиоца треба да буде проналажење како сломити ону природну неодлучност и бојажљивост велике већине људи. Он то неће никад постићи ако не влада потпуно самим собом и ако није сигуран да може изаћи из свога званичног затвореног круга и дати прилику својим људима да га схвате више као човека, него неограниченог заповедника који само даје наређења. Ништа се горе не може догодити командиру него да га његови војници сматрају неприступачним. Такав глас ће га одвојити од главних проблема команде и од најбољих успеха. Ако је његова повученост резултат његове властите бојажљивости, а не неког погрешно схваћеног става који му намеће његов висок положај, онда за њега постоји једини лек да главачке скочи у хладну чисту воду, и да тако стекне поверење у самог себе и упозна карактер својих људи и људске природе уопште.

Још једна мера, коју командир треба да предузме да не би постао неприступачан, састоји се у томе, да лично повремено контролише процедуру коју су његови први потчињени увели у штабу. На свим ступњевима команде можемо често наићи на омиљени и самопостављени задатак потчињених, који су измислили нова правила да би спречили да „старог" сви узнемирују. Многи омиљени команданти и нехотице живи усамљеним животом због ове чудне бриге његовог штаба и своје властите неспособности да открије шта се то заправо с њим догађа. На овакав начин и најбоље намере могу бити осујећене.

Никад није изгубљено оно време које командант проведе са својим војницима разговарајући о њиховим проблемима. Много пута ће му такав један проблем изгледати незнатан, али он га, ипак, неће моћи решити одмахивањем руке, јер за војника је тај проблем доиста велик. Војници ће свог старешину ценити према томе с колико се поштовања он буде односио према њиховим пословима.

Требало би наћи начина да се важност овог принципа што више нагласи, јер ја сам видео да наши млади официри обично

греше зато што не знају како да разговарају са својим војницима. Често пута тај њихов контакт добија изглед као да с војницима разговарају из неког осећаја самилости или, онако, силом прилика. Тенденција ка стварању интелектуалног ограђивања официра од војника омета успех свих операција, ма да је она (та тенденција) ређе резултат уображености него неупућености и брижљиве поуке. Међутим, без обзира на узроке, подвојено држање официра може само натерати војника да се још више повуче у самог себе. На крају ће и цена бити превисока. У борби или ван ње, неуспех човека да делује или саобраћа са осталима, чешће је проузрокован стидљивошћу него страхом од физичке опасности.

Најбоље што могу саветовати младом официру који је свестан своје резервисаности, а вољан је да нешто против ње предузме, јесте да и сам потпуно физички сарађује. То значи, уместо да гледа како одељење или вод врше неку радњу, уместо да том радњом руководи или је критикује, да сам узме оружје у своје руке, да замени војника у групи и да до краја радње дозволи да и он буде један од оних којима командују. Да ли би овакво понашање било недостојно америчког официра. Не, сигурно не. То је био метод генералмајора Персија В. Кларксона, чије је лично извиђање ситуације постало покретна снага операција 33 пешадиске дивизије за време Другог светског рата. Он није својим официрима проповедао о важности личног извиђања. Али, он је имао обичај да се за време неког ноћног задатка својих пукова тихо појави у зони дејства, попуни празно место неког војника у стрељачком одељењу и остане ту док се задатак не заврши. Ефекат је био двојак: војници су показали више интересовања за рад, а официри су стекли навику да се приближе својим људима.

Ма да је предмет физичког припремања за рат далеко ван мог специјалног делокруга, биће умесно ако овде укажем да ће оне јединице којима недостаје координирано реаговање у борби, а до кога се долази само кроз дугу и напорну обуку, имати велике губитке у борби и да ће узалуд утрошити добар део свог почетног замаха, јер ће у њиховим акцијама против непријатеља недостајати повезаности. Последице моторизације чине да ми у Америчкој армији заборављамо да је висока вредност марша у старим данима била не у томе што је јачала мишице, већ у томе што је то био најбољи метод да се у условима ван борбе покаже ко је човек, а ко дете. То је тачно и данас, упркос свим новим условима које намеће велика брзина ратовања. Тежак марш је најбољи испит моралне снаге појединца.

Велика предност постизавања моралне снаге кроз равне форме физичке обуке састоји се у томе што се она постиже несвесно.

Снага воље, одлучност, душевна равнотежа и владање својим мишићима — све су то знаци доброг здравља и уопште доброг осећања човека. Умор ће оборити човека исто тако брзо као и било која друга околност, јер умор доноси страх са собом. Најлакше и најбрже ћемо изгубити битку ако претходно нисмо предузели одговарајуће мере да очеличимо своје јединице. Неће помоћи ни одлука команданта који упорно тражи да његове јединице пређу још једну миљу, ако оне нису у стању да то физички издрже. Овакве крајности буне војнике, ради њих они мрзе команду, а то значи да ће тактичка ефикасност бити погођена из два правца одједном. Војници се неће радо борити за оног команданта према коме нису добро расположени, а физичка исцрпљеност ће их натерати да изгубе живце. У стању живчане исцрпљености сваки акт војника постаје механички, и он ће бити сведен на ону аутоматичност духа, која уништава његово физичко реаговање. То ће убити његову храброст, а његов интелект ће обамрети.

И, заиста, не настојати да за време обуке војници стекну високи степен физичке издржљивости, која им може дати максимум способности да издрже тешке напоре рата, значило би исто што и постепено их убијати. Упоредо са ојачавањем тела, војника треба стално обавештавати о свим лишавањима и догађајима који га чекају на бојишту, како би могао бити у стању да их разумно дочека. Кад једном раскрстимо са претпоставком да је аутоматско реаговање онај услов који има највише изгледа да оствари јединство акције у борби, онда ћемо једину замену за ово наћи у томе да што више војника извежбамо да у борбеној хуци гледа на борбу и о њој мисли у потпуној сагласности са својим старешинама.

С обзиром да је то тако, верујем да читавом питању „воље команданта“ треба прићи на савремен начин и са много више разумевања. Ако се узме у обзир време у коме је Клаузевиц живео, онда није никакво чудо што је такав геније, какав је он био, избегавао да дискутује о значају воље. Али, заиста значајно је да су људи модерног времена — Лудендорф, Фулер и Вавел имали сличан став. У важности воље команданта говори се, без изузетка, тако као да су људи волови који виде, а не мисле, који чекају на храну или батину и који нису способни да воде рачуна о осталима око себе.

Даље разглабање сличних мисли не би нас довело до најбољих резултата, јер је важно да млади командир види све ствари уравнотежено. Једноставно величање воље као безграничне снаге може само створити погрешну слику о ономе што се може постићи ако се воља правилно примењује. Овакви, лажни утисци уништавају поверење војника, а кад се њихово поверење већ јед-

нсм пољуља, они више неће реаговати на заповести својих командира. Квалитет духа, за који се највише вреди борити, није снага воље, већ, како рече Марко Аурелије, „слобода воље и неодступна постојност одлуке.“

Умесно је питање: зашто се воља војног руководиоца сматра важнијом за успех од воље руководства у било којем другом звању? Једноставно зато што инерција, трење, пометња и неред на бојном пољу отежавају сваку позитивну акцију. Ипак, с друге стране, на сва звања се могу применити они принципи који омогућавају паметну сарадњу међу људима. Ту важе иста правила и за бојно поље и за канцелариску собу.

Воља не оперише у безваздушном простору. Она се не може наметнути са успехом ако је противна здравом разуму. Не дешавају се ствари у рату првенствено зато што их људи хоће, већ зато што се могу десити. Опште околности одређују границе до којих може ићи неки командант у борби. Оно што се захтева од својих људи, мора бити у складу са могућностима ситуације.

Треба најпре јасно сагледати и схватити оно што се жели успешно постићи вољом. Крајњи пример триумфа воље на бојном пољу видећемо онда када је командант у стању да, усред све пометње и збрке у борби, види шта захтева ситуација и да изда наређење и држи на окупу своје људе у моменту када су све претходне припреме поремећене, а сумња већ обухвата његове људе. Ако мало размислимо о овоме, видећемо да он својом вољом делује много више на самог себе него на војнике.

Ако би, пак, с друге стране, покушао да својом вољом наметне људима оно што они знају или једнодушно осећају да је немогуће извршити, или, ако своју заповест заснује на претпоставкама које они сматрају као нетачне, онда ће он привремено остати без моћи и неће бити у стању да реши ситуацију.

Ретко се може наћи неки војни руководилац коме се, барем једном, у борби није догодило да његови, иначе борбени војници одједном постану хладни само зато што им све околности и ситуација нису били јасни. То се, например, догодило потпуковнику Х. В. О. Кинарду за време ноћног наступања првог батаљона 501 падобранског пука против холандског села Шијндел, које су септембра 1944 године држали Немци у својим рукама. Раније сам у овој књизи говорио да је то била најуспешнија батаљонска акција за време овог рата.

Колона је тек била одмакла неких 500 јарди од своје претстражне линије, када је на њу осута митраљеска и противтенковска ватра. Кинард је чуо како неки меци пресецају гране над његовом главом и закључио да они лете високо. Међутим, челна чета

се зауставила и поскакала у ровове. Он је потрчао напред и викао: „Напред, напред, ватра је висока!“ Али, ни његов лични пример није имао никаквог ефекта. Ниједан се војник није помакао. Он је истог часа схватио зашто није успео, кад му је из једног рова неки стрелац довикнуо: „Пуковниче, ако мислите да је ватра висока, дођите мало овамо. Осморица наших људи погођени су у ноге.“

Ово је помало драстичан али и изразити пример недостатка воље због природних узрока; можда је његова негативна страна исто толико поучна колико и популарна и победоносна прича о Наполеону и Тулонској батерији.

У рату воља може победити само онда, кад је она израз снажног и здравог разума, који дејствује на основу пажљиве оцене опште узбудљиве ситуације. Према томе, она је безвредна ако није примењена са познавањем ситуације и људских слабости и могућности под променљивим околностима. Ако избија из незнања, то онда више није воља, већ тврдоглавост. А тврдоглавост је највећа мана сваког војника. Постоје неке ствари које се у рату не могу урадити. Например, људи се не могу борити кад је температура —50° Фаренхајта, ма како топло да су одевени, а на —25° не могу се борити више од пола сата и при томе још увек бити тактички употребљиви. Колико нам је познато, оваква ограничења природе не може савладати никаква одлучност или досетљивост човека.

Велики војсковођа Марко Аурелије дао нам је основно правило за вежбање воље: „Позабави се проблемом који је испред тебе, без обзира да ли је то неко мишљење, дело или само реч.“

Моћ воље настаје њеном применом. У војном руководиоцу она се не развија аутоматски, упоредо са стицањем знања о материјалним проблемима рата. А без тога искуство нема веће важности, знање не постаје мудрост. Исто тако, ако командант има више воље него знања, то не може послужити за добро оних којима он командује. Према томе, истинска снага воље команданта развија се из његовог проучавања људске природе. На тај начин он стиче знање о томе шта други људи мисле, а кроз то усавршава самог себе за задатак одржавања контроле над њиховим мислима и делима.

Несрећа многих армија у прошлости била је што су о важности воље увек говорили генерали, и то на начин на који се могло закључити да се, углавном, о њима ради. Међутим, то није тако. Добар генерал је уствари само добар командир чете који се налази на вишем курсу после положеног дипломског испита. Одбачена је идеја да од њега треба тражити неке божанске квалитете, или да само он може применом воље постићи чуда. Воља по-

чиње већ у малим борбама да јача кроз искуство, а кроз поуке које нам доноси искуство она добија одговарајући значај. У чаркању ће млади командант најбоље научити да оно што он жели да постигне вољом треба најпре сагледати и да се воља мери не издавањем заповести, већ оценом ситуације на којој се заснива заповест.

Велика битка — то је, уствари, чаркање помножено са сто. Разочарења, трења и пометње који се у великој бици доживљују једнаки су таквим доживљајима у малим чаркама. Постоји, ипак, ова апсолутна разлика: највећи испит за руководиоца у рату претставља његова способност да пред опасношћу савлада слабости људске природе. А ово су ствари које он не може знати ако са својим људима није служио на самом месту опасности.

Ако не стекне ово искуство, или не искористи његове поуке, војни руководилац ће, по речима де Сакса, „зависити од среће која је у рату најнесталнија.“ Он чини људе слугама своје воље, уместо да своју вољу учини слугом човека. Не знајући шта треба урадити, урадиће се само оно што зна.

12

ЉУДИ ПОД ВАТРОМ

Онима који знају шта је ватрена линија, није потребно тумачити да морал у борби није сталан, већ променљив и да се те промене не могу ни мерити ни предвидети.

Баш с обзиром на брзину и ћудљивост постоји, углавном, разлика између проблема морала у зони ватре и у позадини.

Једна група људи може издржати ужасну борбу и храбро подносити своје губитке, а ипак се потпуно деморалисати у часу када треба покопати погинуле другове.

Пуку, које је, боравком на ватреној линији, до крајње мере нервно исцрпљен, може се поново повратити његов борбени дух у 6-часовном привременом прекиду борбе, у току кога људе треба очистити од вашију и дати им чисту пресвлаку доњег веша.

Батаљон који је смело наступао, може бити заустављен зато што је његов командант, који се сувише истакао, погинуо на очиглед својих војника.

Вод може гађати и отети неки брежуљак из непријатељских руку и изгубити половину свог људства у тој акцији, а затим нагло отступати само зато што је једна граната његове властите артиљерије пала преблизу и погодила једног његовог војника.

То је тек неколико примера оних чудноватих струјања у току непрекидних плима и осека што се редовно догађају у борби. У борби постоји врло мало реда. Често пуки случај одређује читав ток догађаја и много онога што човек види, често пута изгледа као да нема свога правог смисла. Па ипак, постоје тако значајни изузеци, да се заиста тешко може сумњати да је већина правила, која регулишу поступке војника под ватром, правилна и да добар

део неуспеха лежи у незнању човека да њихове одредбе правилно примени. Ево како су очевици описали напад 2 батаљона 502 пешадиског пука против немачког положаја у Бесту (Холандија), септембра месеца 1944 године:

„Холанђани су таман косили. Поља испред нас била су покривена малим гомилама полусакупљеног сена. То је био једини заклон на овом савршено равном земљишту. С лева на десно, стрељачки строј се пребацивао у савршеном реду и дисциплини. Групе од по два—три човека заклањале су се за гомиле сена, на које су при пребацивању наишле. То је био тако сигуран покрет, да је неко, ко би то посматрао из даљине, могао закључити да се ради о заклонима од бетона. Али, митраљеска ватра се осула на њих, палила сено и убијала или рањавала војнике. Но, ова незгода могла је зауставити само мртве и рањене. Чуо сам како неко виче: „Редниче Броди, на вас је ред". Неко му је иза заклона одговорио: „Броди је мртав, али ево мене", затим би скочио и потрчао. Изгледало је као да решавају проблем на некој паради. Командири одељења су водили, командири водова су им давали потстрека. Они који су даље ишли, успели су да преживе. Неколицина оних који су покушали да се заставе, били су убијени."

Има много епизода из последњег рата које су примерима храбрости равне овој. Њена јединствена особина лежи у чињеници да би ми, имајући и читаву своју земљу под оружјем и са хиљадама добро извежбаних пешадиских јединица које се боре са непријатељем, узалудно тражили друге примере који би нам могли показати могућност постизавања скоро савршеног реда у пешадиском нападу под условима савремене ватре. Ово је један једини међу свима примерима на које сам наишао у свом властитом искуству или на које су ми други указали. У овој истој операцији („Market Garden") било је напада који су у тактичком погледу много више постигли, али ниједан други напад није извршен са оваквом јасноћом и прецизношћу.

Настојао сам да објасним зашто је то тако, јер је јасно да је то оно што нам је најпотребније у борби, а што најређе постижемо. Може бити да се одговор делимично крије у извесним преовлађујућим условима на бојном пољу које сам раније описао. У главама војника настаје нека збрка која чини да забораве добар део онога што су били научили за време обуке за своју личну заштиту. Узалуд је веровати да ће се икад пронаћи лек који би то могао потпуно спречити.

Било би добро да истовремено узмемо у обзир онај парадокс, да су војници заиста спремни да одрже потпуни ред на бојном пољу само онда ако су у току обуке били унапред паметно упозорени какав их све неред може тамо очекивати.

Не смемо унапред мислити да ћемо уништити поверење, ако упознамо људе са људском природом онаквом каква она јесте и како реагује на разне изузетне тешкоће на бојишту, сем уколико већ унапред нисмо закључили да је поверење лажна врлина.

Колико пута човек може видети како се млади командир на бојишту непотребно поколеба и престраши зато што је стварност друкчија од онога што је он очекивао. Хаос, неред и мртвило — он сматра знацима пораза само зато што се његови живци још нису очеличили и што му око није навикло да усред нереда и збрке тражи знаке реда и успеха. Много је боље да познаје истину и да му се она даје постепено како би је могао схватити читавим својим бићем и сагледати у перспективи. Тада би он појаву разних поремећаја могао да очекује са сигурношћу поморског капетана чији је брод захватила олуја, али који се не жали на ударе валова, већ сву своју пажњу концентрише на инструменте.

То је оно поуздање које се тражи од руководиоца мањих борбених дејстава, а које никад није било теже постићи и одржати него у савременом ратовању, у коме војници нису више у тесним порецима у којима их храбри непосредна близина другова, и кад више нису заварани веровањем да ће тешко искушење кратко трајати.

Једна те иста група војника бориће се у једном моменту као лавови, а неколико минута касније као престрашени зечеви, јер сусрети и сукоби са непријатељем утичу на људе у борби, играјући се њиховим стрепњама и надама, заваравајући њихову машту, побуђујући, а затим одмах уништавајући њихову иницијативу, дајући им изненада неочекиване наде на успех, а затим их ломећи неком чудном игром судбине, потстичући у исто време и њихове бруталне инстинкте и опомињући их да су обични смртници.

Нема војника који би се у свим условима борбе држао неустрашиво. Не постоји ни таква чета која је увек добра и неосетљива на непријатељски удар. Постоје само такве чете које су одлучније од других, и које су под неочекиваним условима борбе или изненађења мање подложне слому. Маршал Мориц де Сакс писао је о чудној авантури неког француског пука, који је наставио са гоњењем непријатеља пошто је очистио бојно поље од његових јединица. Пролазећи кроз неку шуму, пук се морао поделити. Кад су се два крила тога пука, пошто су обишла шуму са супротних страна, поново срела, помислили су да се ради о некој новој и неочекиваној непријатељској јединици, те су побегли са бојишта толико брзо колико су их ноге носиле.

Ова прича је интересантна само зато што се појављује у мемоарима једног великог војсковође. Иначе, овакви догађаји су се

— у нешто мањем обиму — свакодневно јављали и по десетину пута.

Јуна 1944 године, поручник Вудро В. Милсапс водио је патролу са коте 30 према друму који води ка Шеф ди Пону. То је била ноћна акција за време операција дуж реке Мердерет у Нормандији. Иако су се људи добровољно јавили за овај задатак, сви су пре поласка били у неком чудном очајном душевном стању. Батаљон је три дана био опкољен непријатељским снагама. Унутар одбрањеног рејона људи су умирали због недостатка крви за трансфузију, а рањеници су страховито патили због помањкања воде. Јауци су толико деморалисали остале, здраве војнике, да је Милсапс једва дочекао прилику да напусти брежуљак.

На подножју брежуљка један непријатељски митраљез осуо је ватру на патролу. Ватра је пребацила, али људи су се ипак растурили и побегли као пси". Милсапс и неки наредник физички су се обрачунавали с њима и терали их натраг. Пошто је поново прикупио своје људе, Милсапс је утрошио читав сат времена претећи им и молећи их да крену напред.

Коначно су отворили ватру на непријатеља и завршили с борбом прса у прса. Убијало се бомбама, ножевима и мецима. Неки војници из патроле били су убијени, а неки рањени. Али, изгледало је да су сви заборавили на опасност. Отпочето убијање није се више могло зауставити. Милсапс је покушао да поново успостави командовање, али није успео. И пошто су поубијали све Немце, отишли су у стаје француских сељачких кућа где су почели клати свиње, краве и овце. Оргија је трајала све дотле док и последња животиња није била убијена.

Милсапс је затим позвао добровољце да пођу с њим преко реке ради извиђања непријатељског положаја. Јавио се само један војник и Милсапс се само са њим упутио у извиђање. Ускоро војник је почео да заостаје. Милсапс је упитао: „Шта ти је? Је ли све у реду?" — „Мислим да јесте" — одговорио је војник. Тада је Милсапс здерао блузу с њега и нашао шест рана од погодака на десној надлактици и рамену. Све до тога часа војник није уопште био свестан својих рана. И, тада је пао, а Милсапс је сам наставио извиђање.

Ово је један савршено бруталан пример који се налази у мојој личној архиви војничких студија о борби, а у којој сви фрагменти дају тактичку слику опште операције. Па ипак, ово не бих могао узети као нешто типично, јер анализа борбе не познаје такве појаве. У борби се обично сусрећемо са необичним и у њој оно што је абнормално постаје нормално.

Блискост смрти и могућност да се с њом могу срести већ идућег момента, покреће људе на врло чудне и неочекиване по-

ступке. Изгледа да се карактер многих људи мења под ватром топова. Живот пун потешкоћа и опасности даје нову снагу истински јаким; потешкоће и опасност слабе оне који су заиста слаби. Бивши фаталиста може постати најпразновернији човек у чети, а сањалица — реалиста. Заостао човек може постати напредан. Код охолог човека могу се развити нови знаци саосећања. „Рођени руководилац" може изгубити своју животну искру. Сви они који су прошли кроз борбу, могли су видети овакве преображаје. „Храброст је урођена, али се испољава тек у тешкој ситуацији" — рекао је генералмајор Џон В. Оданијел.

Али, ако је све оно што сам досада рекао оставило утисак да војника треба научити да верује да је живот у борби пун непрекидних напора и потешкоћа, онда такав утисак треба у потпуности исправити. Они који романтичарски пишу о рату настоје да нагласе досадност, замарајућу и бесмислену вештину и бесконачно чекање, што, наводно, сачињава 90% времена операције. Савремена школа ратних дописника сматра својом дужношћу да код јавности изазива сузе жалоснице над тешком судбином војника. Такозвани реалисти ратног романа, као Ерих М. Ремарк, гледају кроз тамне наочаре на сваки, и најмањи покрет војника. Али, који би нормалан човек могао порећи да је неке од својих најсадржајнијих и најлепших дана провео на фронту, или да небо није никад изгледало тако плаво, ваздух никад тако свеж као управо онда кад је опасност лебдела над њим?

Многе су ствари које се догађају у борбеној линији чиста мелодрама, а многе епизоде те мелодраме најбогатија комедија. Закон је физике да се поред најјасније светлости може наћи најтамнија сенка. Човек највише ужива у смеху у моменту када иза ужасног страха или суза наступи олакшање.

На „Исланду" дуж фронта на Доњој Рајни, у Холандији, октобра 1944 године, „непријатељска" ватра је по ноћи убијала велик број крава и оваца, тако да су америчке кухиње имале много свежег меса. Једног јутра сам посетио неки артиљериски положај и видео да је посада батерије „Ебл" била у дивље грубом расположењу. Ноћ пре тога они су били довели неко теле, поставили га недалеко од ровова и удесили тако да би га могла погодити „непријатељска" граната. До експлозије је заиста дошло. Животиња је замукала последњи пут. Тада је батерија „Елб" јурнула у таму да покупи своје бифтеке. „Но кад смо тамо дошли" — рече ми неки наредник — „батерија" Бекер „већ је седела на животињи, а шесторица копилана већ су били извадили своје касапске ножеве."

Једна од особина америчког војника јесте смисао за хумор, који му помаже да издржи напоре и ударце борбе. Али тај исти смисао за хумор може зауставити и саму борбу. Овакав сам догађај видео.

„Трећег дана битке за Квајалејн, фебруара 1944 године, једна група за рашчишћавање земљишта од мина наишла је на канцеларију јапанског благајника и провалила касу. Плен је износио око 300.000 јена. Инжињерци су послали поруку 32 пешадиском пуку, чија је линија фронта била отприлике 200 јарди испред тога места, да је платни дан и да дођу по своју плату. Порука је ишла од одељења до одељења, све тамо до ватрене линије. Пешаци су напустили свој положај и отпузали уназад. Читав један сат су пролазили кроз канцеларију благајника. Један инжињерац је натерао сваког пешака да потпише признаницу на плату коју је добио у јапанској валути. После тога пешаци су се вратили у борбу."

Вероватно би ова прича — као пример борбене дисциплине — погодила осећајност оних, који сматрају да је постојаност једини важан фактор у нападу. Али, срећом, Седмом пешадиском дивизијом руководили су такви људи који су умели да ову шалу на отмен начин опросте, и који су у овом догађају видели ону црту људске природе која чини све људе сродним. Човек који је касније дошао за команданта тог пука, рекао је ово о томе догађају: „Војници који могу тако нешто урадити, показују један другом да су савладали страх." Те ноћи су војници доказали да је он био у праву. Кад су инжињерци пронашли благајну, положај код Квајалејна био је и сувише развучен. Три сата после тога пао је и мрак. Читав батаљон, који је тог поподнева ишао по плату, биваковао је у таквом распореду да је непријатељ био на фронту, боку и у позадини. Чак је и унутар његовог борбеног поретка било скривених група Јапанаца. Читаву ноћ су вршени јаки противнапади на овај положај, али батаљон није отступио ни за један метар.

Можда би се она велика разлика између дисциплине на фронту и у позадини могла приказати на следећи начин: У тешкој борбеној ситуацији, главно је питање да ли ће се задатак извршити, а не начин на који се задатак извршава. Руководилац, чији успех зависи од снаге његове личности, брзо ће научити да се у борби за вредност личности плаћа скупа цена. Човек ће стицати поштовање својим понашањем и појавом само онда кад је у стању да и сам сноси одговарајући део општег терета. Вредност једног команданта цени се према правилним одлукама и напорном раду, а не према театралности или преузимању несразмерних ризика.

Командир мале јединице, који сам себе излаже опасности у нади да ће на тај начин постићи добар морални ефекат код својих војника, уствари се игра њиховим нервима и врло се често догађа да буде убијен под условима који не доносе ама баш никакве користи за армију. Војници траже од својих официра да се крећу и сарађују заједно са њима. Истина, морал опада кад они виде да њихови руководиоци избегавају опасност, али они не воле да виде да њихови официри играју улогу вештачког механичког зеца који трчи напред ка фронту да би раздражио ловачке псе. То је пожељно само када се ради о врло важним ситуацијама и када један део војника не узима учешћа у борби. А и то ће вредети само ако није постало свакодневна пракса. Никаква интервенција неће успети да окупи обесхрабрене војнике, који су навикли на то да њихов командир има обичај да предузима непотребне ризике и под најобичнијим условима борбе.

Још нешто о командиру мање јединице. Потребно је пронаћи прави значај савета који су тако упорно давали генералмајори Стјуарт Хајнцелман, Франк А. Рос и други, а то је да се „60% вештине командовања састоји у предвиђању“.

Врло је лако казати некоме да „предвиди“ десет година у затвору, али је тих десет година врло тешко издржати. Тако је то исто и са руководиоцем који треба да поведе своје трупе против непријатеља. Лаик отприлике замишља да је тај посао завршен ако командант темељито процени земљиште и ако донесе одлуку којим ће општим правцима његови војници кренути против непријатеља. То је, међутим, само један мањи део његове одговорности.

Упоредо са принципима безбедности, покретљивости и офанзивне акције (који су увек уско повезани са тактиком) он мора одлучити и како да створи своје резерве и како да замисли њихову употребу. Резерва је увек тактичка база операције — стожер око кога треба радити и главно оружје у рукама команданта. Главна вредност резерве за време офанзиве није у томе што она претставља резервоар снага у случају неочекиваног притиска, већ у томе што лишен резерве командант нема главно средство против застоја његове властите акције. Слаб руководилац има често обичај да своју резерву искористи што је могуће пре и да онда тражи помоћ са стране, доказујући како је он учинио све што се могло учинити. Особина доброг руководиоца је да своју резерву задржава све дотле док не постане јасно да је нападна јединица у одлучном моменту изгубила своју покретну снагу, те да тада — у циљу давања новог потстрека наступању — употреби ту резерву било као олакшање, или као појачање.

Но да се поново вратимо на предвиђање. Добар део задатка војног руководиоца састоји се у планирању подршке и снабде-

вања. Доле наведена листа није потпуна, али нам даје неке моменте о којима треба водити рачуна:

1) оценити које су врсте ватре потребне;

2) стално проверавати да ове ватре буду заиста пружене;

3) проверити у чему оскудева јединица и извршити попуну оружја и муниције;

4) повезати се са боковима тако да ови могу имати јасну слику о операцијама и оценити какву помоћ они могу пружити (то је дужност коју руководилац не може препустити вишој команди, уколико жели да буде сигуран у свима питањима);

5) обезбедити да правци снабдевања функционишу са позадином;

6) утврдити какве би резерве могла послати најближа виша команда у случају опасности;

7) добро проверити да ли сви елементи који ће садејствовати тачно знају своје полазно место (најчешћи разлог да операција испадне наопако ако се ово пропусти).

То су све ствари које командант треба да предвиди, а управљање њима и даље ће захтевати од њега да им посвети добар део пажње за читаво време напада. Поред одржавања веза, ово претставља главни проблем. Командант који је то савладао, постићи ће да губици његових јединица буду мали, а покретљивост и успех велики. Његову способност комадовања доказују ефикасност одржавања равнотеже, ватрене моћи његових јединица и повезивања и искоришћавања сваке подршке споља која може да побољша његову ситуацију; а успех ће бити немогућ ако пажњу посвети искључиво раду унутар своје чете.

Ако је стање команде такво да руководиоцу није дата потпуна слобода у управљању својим борбеним задацима, онда то значи или да је морал рђав или да је руководство јединице базирано на неправилним принципима, и да потчињенима није дато довољно ауторитета и слободе. То је најјаднији разлог за неуспех, премда ту слабост имају и неки савесни официри. Не може се дуго времена одржати на командном положају човек који није у стању да има поверења у мишљење и добре намере својих потчињених. Таквог ће човека врло брзо сломити сав онај напор који је он сам себи наметнуо. Несаница, нервна раздраженост и губитак контроле над самим собом, довешће га у стање потпуне неспособности. Као најидеалнији пример односа између команданта и потчињеног може да послужи један део директивног писма у коме је Грант дао инструкције Шерману да настави са уништавањем Џонстонове армије: „Није ми намера да ја израђујем план операције за тебе, али пожељно је да се тај посао учини, а теби остављам слободне руке да га извршиш на свој начин.“

Овај се принцип потпуно може применити и на команду мањих јединица. Командир чете се не може надати да ће бити у стању да директно контролише рад неколико стотина својих људи у борби, а да не уложи добар део поверења у своје официре, баш као што ни командант армије не може очекивати добре резултате ако, мимоилазећи свој штаб и команданте својих корпуса, буде саобраћао директно са својим дивизијама. Има генерала који нису успели баш зато што ово нису научили још док су били капетани.

Мора се, међутим, уочити да постоји још једна психолошка опасност. Потпуно је нормално да командант који први пут улази у борбу (овде се мисли на команданта уопште, без обзира на његов чин и дужину војничке службе), посвећује добар део свог времена бризи о стању и понашању својих војника, уместо да сам себи непрестано поставља питање: „Да ли сам ја на свом правом месту? Да ли радим правилно?“ То је савршено људска особина. Њу би заиста требало и препоручити, само кад нас не би тако много коштала. Може се слободно рећи да такав командант неће имати довољно времена и да организује координирани напад и да контролише правилност његовог извршења. Многи млади руководиоци науче ову лекцију тек пошто су у првој борби били разбијени, или је никад не науче, те и даље не воде бригу о људским животима. А, боље је спречити него лечити! Потребно је већ за време обуке утувити у главу младог официра да ће то бити нормална појава за време борбе и да се он мора припремити да јој се храбро одупре, ако жели да правилно командује.

Све оно што сам овде рекао има за циљ да разјасни да акција захтева наглу промену у држању командира. У периоду пред борбом пробни камен његовог успеха лежаће у унутрашњој усклађености чете, којој он треба да посвети пуну пажњу. Своју способност командовања проширује употпуњавањем свог знања о карактеру и потенцијалним могућностима својих војника, настојећи да и његови помоћници раде то исто. Међутим, у борби се ово мења. Да би управљао свим детаљима акције својих људи, он мора зависити од својих помоћника, јер су они ти, који ће га снабдети добрим делом обавештења, која су услов за правилан тактички рад јединице као целине. Он ће издати заповести пошто брижљиво размотри питање циља и средстава, а извршење заповести ће затим поверити другим људима. Његов поглед и рад морају првенствено бити управљени у правцу операције.

Његова је дужност да осигура везу на боковима са суседним јединицама и да обезбеди прилив значајних извештаја са бокова. Заиста, важан задатак! Уствари, пракса многих наших тактичких јединица била је да једноставно повере одржавање додира било

којем појединцу који се нашао далеко од бока. Видео сам како су пукови, наступајући у борбеном поретку, преносили овај тежак задатак на крилне чете, а ове пак на командире крилних одељења, те је, готово без изузетка, резултат био да је веза пропала у најкритичнијем моменту акције. Заиста би било немогуће замислити већу немарност у управљању борбом.

Поред осигурања бокова, главна брига руководиоца треба да буде одржавање и пуна употреба веза са позадином. На њему лежи одговорност да материјал који се дотура одговара потребама његовог борбеног распореда и да они, који су му обећали помоћ у оружју и ватри, одрже своје обећање. Ако они то не учине, у праву је да дигне паклену буку због тога.

Ништа није у стању да поремети нападе пешадије као обећана помоћ која није пружена тачно у обећано време и у обећаном обиму. Последице ће бити исто тако рђаве и кад се од обећаних 20 тенкова пошаље само 10, и кад стотину рафала артиљериске ватре, обећаних у 10,10 часова буде испаљено у 10,46. Војници се забију у своје ровове и броје. Ако виде да нешто није у реду, онда ће имати моралног оправдања да и они, у свом делокругу, нешто забуше. Пошто обећана помоћ није стигла, они одгађају напад и говоре да није време да он отпочне. Таква ситуација обесхрабрује војнике, а официре чини неодлучним. Последица тога биће млак, равнодушан ток напада.

С друге стране пак, артиљериска ватра на време испаљена, или тенк који мирно и поуздано напредује, делује као мелем који људима помаже душевно, а каткад и телесно, разбијајући у њима сакупљени страх. Паметније је ништа не обећати, него обећање не извршити. Сећање на неизвршено обећање увек остаје, а војници га сматрају као доказ да их је виша команда заборавила. Командир ће бити спреман да савлада неку препреку, која негде у току напада може да заустави акцију јединице, само онда када је преузео све потребне мере да обезбеди помоћ са бокова и из позадине. Заустављање може бити последица чињенице да се јединица сусрела са надмоћном ватром и да напада снагу коју својим средствима не може савладати. Међутим, хтео бих још једном нагласити да није могуће тачно оценити локални притисак непријатеља ако не постоји стално струјање обавештења са једног бока на други, и ако руководиоцу више команде не помаже такав штаб који одлази на ватрену линију и лично извиђа ситуацију. Исувише често се чује глупа фраза да „командира не треба дирати за време борбе“; она се тако погрешно тумачи да, уствари, паралише мисли вишег команданта угушује његово настојање да што боље испита рад нижих команди, и спречава одашиљање помоћи на оне правце и секторе, где је најпотребнија. Могло би изгле-

дати да је линија дужности јасно одређена. Ја још нисам видео командира мање јединице који у борби није радо дочекао помоћ са било које стране, или који би се у борби тако хладно држао да појава било кога ко би му могао помоћи не би на њега охрабрујуће деловала. Нормална је обавеза више команде да спроводи овакво извиђање. То је уједно и једини начин да се очува целина команде. Војнички ће понос много пута задржати и најбоље руководиоце да ишта предузму у погледу тражења помоћи све дотле, док до толике мере не исцрпу све своје резерве и људе, да је више немогуће поново успоставити темпо напада.

Чету, коју је зауставио ударац непријатељских борбених средстава, треба да поново покрене батаљон; ако се ради о психолошком ударцу, онда ће то бити дужност командира чете. Разлика између ове две ситуације састоји се обично у величини губитака.

Растурање чете на сувише широком фронту, повлачење оруђа (тенкова, например) која пружају подршку, смрт омиљеног официра, лакши губици проузроковани нашом властитом ватром, бочна ватра, изненадна појава неког новог оружја на непријатељској страни, — све су то неки од узрока психолошког удара. А колико год много има болести, исто толико су многобројни и различити начини да се оне излече.

Што се тиче наше властите ватре, која је тукла наше трупе, треба приметити да ће војници — ако су прилике такве да дозвољавају и најмању сумњу у порекло ватре — одмах закључити да су постали жртва својих властитих топова. То ће за њих бити добар изговор да даље не наступају. Најсигурнији је лек да се отклони свака сумња, а то ће се најбоље постићи ако сопствена артиљерија отвори јаку ватру што даље испред својих јединица.

Погрешно је ако руководилац слаже своје војнике у случају кад нема никакве сумње да их је погодила сопствена ватра. То би био велик ударац његовог угледу, јер ће они и онако касније сазнати истину. Искусан борац зна да се такве ствари могу догодити у борби и он их прима као такве. Али он се не може помирити с тим да је његов командир лудак или лажов. У односу са трупама, никакву корист неће донети трикови ни околишавања уместо искрености, ни изигравање неког супериорног знања и тајанствености, а ни омаловажавање здравог разума већине.

Међутим, најчешћи је узрок психолошког удара делимична победа. Стара пословица „После успеха долази најслабији моменат" нарочито је примењива у односу на тактичке јединице где је опасност утолико већа уколико је успех лакше постигнут. У борби стално постоји тенденција да се изгуби равнотежа: човек ће се бацити лицем на земљу ако неко превише нагло отвори врата; може

се догодити да се због непажљивог одмарања (предаха) после савлађивања прве препреке не буде у стању да савлада друга.

Успех разоружава. Напетост је нормално стање духа и тела у борби. Када после заузимања првог објекта напетост изненада попусти, може се врло лако догодити да трупама овлада осећај потпуне сигурности, и да наступи стање млитавости у свима формама и са свим опасностима које такво стање доноси собом.

Приликом искрцавања на мостобрану „Омаха“, само је једна чета пешадије имала ту срећу да стигне до насипа скоро нетакнута, без губитака у људству и са готово свом својом опремом. Али, после заузимања ове прве тачке, чета је почела да оклева. Неко је повикао (то није био командир): „Крените удесно!“, јер се већ било приметило да се чета искрцала неколико стотина јарди лево од одређеног места. Неки људи, који су се одвојили од чете, доспели су под бочну ватру, неки су пошли за њима и помешали се са другим јединицама. Неколико минута после првог успеха чета је била сведена на нулу, и ни најмање није допринела тактичком успеху тога дана.

Друга једна чета тог истог батаљона искрцала се више улево од одређеног места. До насипа је дошла тек после огорчене борбе. Командир је знао да се налази на кривом месту. Али, он је одмах донео одлуку и наредио својим људима да нападну право испред себе у правцу стрме обале. Чета се пробила напред. Трпела је губитке, али је задржала своју равнотежу и остала под командом и у руци. Пред крај дана то је била чета, која је извршила најдубљи продор на мостобрану „Омаха“.

Јасно је да из противречности у овим догађајима можемо повући неколико поука као што су: важност одлуке, вредност јасне и недвосмислене заповести, користи од иницијативе или пак оно једноставно упозорење Фридриха Великог: „Напредовати, значи освајати“. Кад сам команданта дивизије упознао са овим чињеницама, он је сматрао за потребно да се са њима упознају и све трупе, као са примером како храбро извршење задатка може поправити почетно рђаво извођење плана, или како несигурност може пореметити и најбоље изведене припреме.

Војници су са своје стране изјавили да су очекивали да ће њихове највеће потешкоће настати за време преласка преко благе обале, а кад су без губитака стигли до насипа, почели су се осећати као „на теферичу“. Ово је типичан пример расположења које ствара брз и лак успех. Они су били очарани зато што им је у почетку изгледало да су постигли брз успех.

На слично опадање и нарастање морала може се наићи код падобранске пешадије, која је преживела страх ноћног спуштања у близини непријатељских положаја. Онај први осећај усамље-

ности довешће, у најмању руку, до још веће опрезности, која је обично везана са извршењем неког покрета, јер нормалан човек сигурно ће радије кренути да потражи своје другове него да остане сам па макар тај покрет био и опасан. Поверење људи расте када се прикупе. Затим у свитање дана илузија успеха постаје потпунија. Људи су очито расположени, али не желе да иду напред ни да их ко потсећа на стварност њихове ситуације. Њихова заједничка борбеност је у том часу на најнижем степену, и официри ће тада — више него у било којој каснијој фази борбе — морати посветити упорног труда да успоставе јединство акције. Можда би неки лекар тражио узрок овим појавама у раду надбубрежних жлезда, али нас више интересује тактички ефекат него апсолутни узрок!

Али није само прва препрека та која ствара ову нарочиту опасност. Известан степен дезорганизације прати сваку фазу напада. Застоји и непокретност су чедо дезорганизације. Трупе почињу напад у извесном поретку; покрет и непријатељска ватра постепено руше целину тог поретка; јединство акције попушта у истој сразмери. Последица тога биће да ће напад заглибити без обзира да ли је чета претрпела велике губитке у људству или не, ако командир не буде мислио и даље од непосредног задатка, и не буде планирао средства да поврати ударну снагу јединице после извршења тог задатка.

Као један од најбољих примера о тешкоћама које овај проблем ствара командиру чете, може да послужи напад на упориште код Кергонанта које је десет дана задржавало напредовање 29 пешадиске дивизије за време опсаде Бреста. Отпор ове мале тврђаве постепено је смањен низом обилазних покрета. Директан напад на овај положај извршила је 8 септембра 1944 године чета „Г“ 115 пешадиског пука.

Задатак је заиста био огроман. Чета је морала да напада преко 700 јарди брисаног простора да би дошла до непријатељских положаја. Покрет је извршен у једном маху. Војници су јурнули уз борбени поклик своје дивизије и гађали су држећи пушке у ставу за борбу ножем. Неколицина је била покошена, али су остали наставили са трчањем све док се нису бацили на земљу у близини живе ограде, која је прикривала непријатељски предњи крај одбране. Јуриш је трајао 5—6 минута, а извршен је таквом брзином и силином да је непријатељска посада напустила положаје и побегла у позадину једним усеченим путем.

Али је ова чета, која је своју победу постигла уз један заиста ванредан напор, остала код живе ограде потпуно непокретна у току идућих 7 сати. За читаво то време њени истурени делови били су свега 15—50 јарди удаљени од неколицине преосталих

Немаца. Говорећи о својим искуствима из тога дана, млади поручник Роберт В. Рајдаут прича да је исцрпео сва могућа средства како би своју чету поново ставио у покрет. Он нам је дао општу слику узрока инерције у пешадиском нападу. Сматрам да су његове речи значајне зато што су биле изговорене пред сакупљеном четом док смо се још налазили на положајима око Бреста.

„Постоји план борбе. Постоји циљ борбе. Војници полазе у борбу са тим циљем пред очима. Али, до дезорганизације долази у току стизања до циља и заузимања ватрених положаја. Људи траже заклон и то их распрши, а ватра која погађа њихове редове, распршује и њихове мисли. Они више не мисле као група, већ као појединци. Свак жели да остане тамо где је. Да би их поново покренуо као групу, потребно је да се командир изложи смртној опасности. Људи су у стању душевног опадања; они су увек такви када предузму неки велики ризик. Млађи официри се исто тако осећају. Они не виде разлога зашто би требали да предузимају какав изванредни ризик. Они знају да се људи добро држе док су добро вођени, али исто тако знају да ће смрт официра проузроковати крај операције. Уколико више пролази време, утолико је теже да покрет отпочне — јасно, ако се покрет врши против непријатељске ватре. Лакше је људе послати у јуриш него их после јуриша сакупити.“

Било би корисно да видимо шта је све Рајдаут урадио за време ових 7 сати. Он није губио време дајући потстрека својим помоћницима, нити је покушао да се шали са својим војницима. Он је знао да ће после јуриша бити све свршено, ако у критичном моменту не успе да поврати покретљивост искоришћавањем неког средства које је ван његове чете. Узалудно је било мислити да би то могла бити артиљерија или тешки бацачи. Противничке линије су биле превише близу једна до друге!

Рајдаут је ступио у везу са четом на десном крилу и описао своју ситуацију. Чета је тада напредовала за, отприлике, три живе ограде. Затим су је притисли непријатељска ватра и губици, тако да је даље могла вршити само посредан притисак. Рајдаут је после тога извидео ситуацију свог вода на левом крилу, чији је задатак био да нападне непријатељску линију повлачења која се протезала позади упоришта. Вод је избио унапред колико је то било могуће. Био је под тешком ватром и сам је увео у борбу своје аутоматско оружје и лаке бацаче.

Тада је Рајдауту синуло кроз главу да их са ове мртве тачке могу покренути само оклопне јединице. Али за време десетодневног застоја земљиште око упоришта Кергонант било је у великој мери разривено гранатама. Рајдаут је осмотрио земљиште, па је видео да тенкови не би могли напредовати довољно далеко да би

окупили људе и помогли при уништавању заосталих непријатељских групица. Зато је потражио једну инжињерску јединицу, довео је до места на коме се налазио и показао где да саграде пут који би водио до његових истурених делова. Својим војницима је наредио да држе непријатеља под ватром док инжињерци раде. Рад око изградње пута трајао је 5 сати.

Када је пут био готов, четири средња тенка дошла су на, отприлике, 150 јадри од непријатељских утврђења. Управо кад су ушли у бодљикаву жицу, два тенка су била погођена противтенковским гранатама из упоришта. Посаде тенкова су изгореле. Ова трагедија је зауставила тенковску акцију, али није поразила Рајдаута.

Једно од његових одељења садејствовало је са четом на десном крилу, јер је специјална природа земљишта покривеног великим бројем живих ограда захтевала обезбеђење споја. Рајдут је повукао ово одељење на центар и затим замолио неку чету да му „позајми" један вод. Истина, ово је могао покушати тога дана и раније, али се надао да ће чета на десном крилу коначно успети да крене напред и пресече непријатељски правац повлачења.

Сада, кад је тај потез учинио, више није могао тиме да побољша ситуацију своје чете. У току борбе обадве чете биле су услед губитака сведене на мање од 80 људи. Оно његово мало појачање — одељење и вод заједно — бројало је 23 човека. Он их је лично повео до отсудне тачке. Стигли су пузајући, па ипак је и такав начин кретања био довољан да поврати покретљивост заосталом борбеном поретку. Док су пузали кроз стрељачки строј, придружила су им се отприлике још три одељења. Пузање се наставило. Дошли су до порушених зидова на тврђави где су били први ватрени положаји. Затим су се усправили и јурнули с борбеним покликом. Оно мало преживелих Немаца потрчало је према усеченом путу који је био за њих једини излаз са положаја.

Рајдаут је рекао: „То је био најбољи борбени дан који сам икад доживео. То је био једини дан кад сам читаво време био у вези са својим боковима и позадином."

То је био прави извор његовог личног самопоуздања, и с обзиром на неуспехе на другим местима, да ли се може сумњати да је то било оно основно што је омогућило Рајдауту да забележи знатну победу? Вест о паду Кергонанта одјекнула је дуж фронта читавог армиског корпуса. Кад је ова препрека била отклоњена, дивизија је била у стању да напредује 11 километара у току те ноћи и идућег дана.

Исто тако су важне и оне речи које је Рајдаут рекао о јуришу, стојећи онако усправан испред своје чете. Ја сам их за-

писао онако како их је он изговорио. Врло добро се сећам његовог младалачког жара. Тада је имао тек 21 годину.

„Потребно је да сваку акцију, предузету из очаја — као што је, например, јуриш — води храбар официр. Али није ни мало мање важно да једна снажна личност остане иза њега и гура људе. Многи се иначе неће покренути. Слабићи ће увек знати да нађу некакав изговор за своје неучествовање.

Ја сам себи ставио у задатк да ја останем позади и да ја будем тај који ће људе бодрити. Јер, ја сам командир. То је био мој план и ја сам издао заповест. Моја је дужност била да видим да ће се та заповест извршити. Сматрао сам да је моје место тамо, одакле бих имао најбољу прилику да утичем да се акција успешно заврши. Моји су ме људи довољно познавали да би могли имати поверења да сам остао позади само ради добра чете, а не да сам себе спасем.“

Људи су саслушали сваку реч коју је изговорио. Штавише ја могу да послужим као сведок да сам у току прошлог рата видео много официра старијег ранга него што је био Рајдаутов, који нису успели да остваре своје намере у акцијама сличним овој, јер и поред тога што су дали пример за храбро држање, нису успели да „затворе круг“, тј. да осигурају да ће њихове јединице извршити добивени задатак.

Неколико недеља после овог Рајдаут је погинуо. Мислим да је то било негде код Ахена. Време његове службе у борби било је релативно кратко. Па ипак, он је стекао ону врсту мудрости која највише вреди у рату. Све што је он рекао било је за људе од великог интереса. Он је себи поставио као главни задатак да људе види онакве какви су, са свима њиховим добрима и лошим особинама, настојећи да те добре особине даље узгаја, а лоше увек држи под паском. Он од њих није много очекивао, али је захтевао максимум онога што је мислио да су у стању од себе да даду. Од самог себе тражио је још више.

Ако се још нешто више може рећи о моралном руковођењу него што је садржано у овом примеру једног новајлије, који једва што је био постао човек, онда морам признати да у свом, заиста привилегованом раду са борбеним јединицама, на то нисам наишао.

Било би добро да још једном говорим о важности одушевљења, љубазности, учтивости и правичности који су чувари части и залога међусобног поштовања међу људима. Нарочито треба неговати ово последње ако желимо да људи иду напред, заједно уживају у свом друштву, налазе снагу у везама заједничке службе, и, на крају, ако желимо да влада опште задовољство у односу руководиоца са руковођенима. Верност и оданост су велике ствари које се у борби највише цене. Али, ниједна јединица неће осећати

оданост према своме руководиоцу, ако овај само проповеда о оданости. Он треба да докаже да има и других врлина. Доктрина о слепој оданости према руководству себична је и некорисна војна догма, сем ако није оплемењена још већом оданошћу свих људи на свима положајима према истини и скромности.

Рат је сам по себи одвише бруталан да би се у њему могло дозволити брутално руковођење. Оно би само могло корумпирати људски карктер, а кад се изгуби карактер и све остало је изгубљено. Деспоти и садисти су само сметња и кочница за армију. Њихови потчињени морају да троше драгоцено време да би рашчистили рушевине које ови за собом остављају. У доброј чети нема места за официра који више воли да је у праву него да је вољен. Таквом човеку може се догодити да убрзо остане сам, а у борби још нико није сам успео.

Имао сам прилике да у борби видим неколико грубијана, чија је способност била у толикој мери ограничена, да је злостављање војника било њихов једини начин командовања. Али, нисам видео таквог грубијана који би успео да одржи на окупу своју чету у оном отсудном часу борбе, када страх од непријатеља надвлада страх од претпостављеног.

А крутост и оштрина? То је нешто сасвим друго. Људи са тим особинама биће најбољи руководиоци све дотле док су то само спољни знаци једног унутарњег стања одлучности и све дотле док ту унутарњу ватру ублажује осећај љубави према људима. Они ће освојити срца својих војника и још више потстицати њихове добре особине, а војници ће, са своје стране, покушати да буду као они, јер нема сумње да је оштрина природна ствар у рату.

Сећам се једне од последњих слика из операције у којој је Рајдаут заузео Кергонант. Борба се одиграва пред зидом којим је опасана тврђава Монбарej, коју је три дана опседао један батаљон 116 пешадиског пука, под командом мајора Тома Даласа.

Браниоци су се били повукли у унутрашњост тврђаве и нису хтели да се предаду. Пешадиска ватра није била у стању да их погоди. Врата тврђаве била су запаљена, али се није могло опазити да је то имало икаквог ефекта. Коначно, Далас је затражио три тоне ТНТ експлозива. Добио је само једну. Инжињерци су уз помоћ пешадије поставили експлозив у једној галерији испод зидина. Кад су ови завршили свој посао, Далас је био спреман да изда наређење. Али, тада се он нечега сетио. Наиме, у нападу који се одиграо претходне ноћи био је убијен поручник Дервуд Ц. Сетлс. Није било времена да се његово тело однесе са места погибије. Он је још увек лежао тамо, и рушење зидина би га могло потпуно смрвити.

Далас је задржао акцију и запитао ко ће се добровољно јавити да под ватром оде до рова и донесе тело погинулог поручника. Јави се неки млади поручник Келтон.

После неколико минута Келтон се вратио са својим теретом.

Келтон Даласу: „Сад смо спремни.“

Далас: „Спремни? Онда их све разнесите у ђавола!“

Експлозија. Земља се тресе. Зидине се руше уз страшну буку. У тврђави је завладала чудна тишина.

А Далас стоји ту неколико секунди и док гледа тело мртвог поручника, сузе му се котрљају низ лице.

13

БЕЛЕШКЕ ЗА ИСТОРИЈУ

„Ја сам се вратио и под сунцем видео да у трци не побеђују брзи ни у борби јаки.“

Из Соломонове књиге „Проповедника“

У историским операцијама Армије Сједињених Држава, које су отпочеле тек при крају прве половине Другог светског рата, учињене су неке грешке и изгубљено је много добрих прилика зато што смо сви лутали и тражили свој пут пошто смо закаснили са почетком наших припрема и зато што смо изводили операције с војницима, чија обука није била задовољавајућа.

Но, чини ми се да смо код једне ствари правилно поступали од самог почетка. Још пре него што смо створили неки програм или проценили проблеме, решили смо да наш принцип треба да буде: усмерити велики део наших напора у правцу проучавања и савлађивања детаља који се односе на задатке мањих јединица у борбеној линији. У моменту доношења ове одлуке имали смо мање људе него прстију на руци, а задатак који је пред нас био постављен био је исто тако опширан као и сам рат. У таквим околностима казати да све своје време треба посветити испитивању операција вишег степена значило би следити линију најмањег отпора. За овакав курс постојало је много ранијих преседана. Војна историја забележила је готово искључиво покрете армија и корпуса, одлуке генерала и врховних команданата, такмичења између противничких стратега и победу бољих услова транспорта и снабдевања једне стране над другом. Повремени и ретки извештаји и дописи са фронта, који су увучени у историју зато да осветле или зачине причу у општој борби, обично су таквог карактера или сумњивог порекла, да, уствари, буде сумње да је заиста то у правој вези са стварношћу.

Онако како смо тада гледали на наш задатак, ма да га нисмо себи тако јасно претстављали, било је озбиљних разлога који су нас присиљавали да пропустимо неке ствари код изучавања операција вишег степена, да бисмо стекли више потпуног знања (но што смо дотада имали) о раду и природи наших војника у борби. Рат је једначина састављена од људи и машина. Правилна равнотежа ове једначине мора као резултат дати ефикасност.

С обзиром да наша земља има огромно богатство и производне снаге, можемо себи да дозволимо такав систем ратовања који води рачуна о чувању људи. Основна црта нашег система јесте у томе да смо спремни да на свакој тачки утрошимо оне количине материјала које су потребне да бисмо сачували животе наших војника. Ми не признајемо да је правилно употребити пешадију за извршење таквих задатака које могу боље извршити тенкови. Ми се противимо томе да наше оклопне снаге губе своје војнике у задацима које могу извршити артиљерија и бомбардовање из ваздуха. Иако смо у неким нашим борбама расипали животе, ипак, не може се рећи да је амерички принцип жртвовати људе да би се сачувале машине. Али, и поред тога, четврт милиона мртвих и три пута толико рањених војника потсећају да и употреба машина у рату има своје границе и да њихова ефикасност, као чувара људских живота, зависи од интелигенције и храбрости релативно малог броја људи који морају да издрже коначни ризик борбе.

Ма да нисмо могли предвидети читав онај развој догађаја који је проузроковао да је последња година рата постала пробни период за моћне машине будућности, ипак нам је било јасно да треба, више него икад пре, посветити пажњу владању и природи појединца у борби, ако желимо да у временима која долазе извршимо бољи распоред америчког оружја. А ако смо тежили овом циљу, не може нам се приговорити да смо одвише тражили. У Америчкој армији у прошлим ратовима нису постојала средства и начини за сакупљање чињеница и појава у борбеној линији. Истраживање узрока и ефеката малих акција после борбе, није се убрајало у дужност генералштаба.

Идеја да се на основу догађаја у прошлости стварају планови за будућност, као схватање професионалаца о науци вештине ратовања, није никако нова, али она није била брижљиво примењивана на акције мањих јединица нити је, пак, истраживање од стране виших руководилаца било систематско. Ипак, кривицу не треба бацити првенствено на војнике. Амерички народ и влада нису никад у доба мира толико широкогрудо поступали са својом Армијом да би се она могла припремити и за овакве подухвате у случају рата, а после избијања какве велике опасности генералштаб је своју пажњу морао усмерити у правцу ва-

жнијих ствари. Последица тога је да борбено искуство, које би се могло искористити за армију као целину, није постало опште, већ је и даље остало власништво појединаца.

Веровали смо да овакво стање треба исправити, у границама наших могућности, ма да смо знали да бисмо за остварење овог циља морали утрошити више времена но што би иначе било потребно за непосредно проучавање и оцену акција дуж саме ватрене линије. Изричито, то није био задатак ниједне секције генералштаба. Према томе, и овај задатак у рату дат је нашој мисији готово грешком, а задатак је тако уско везан за операције на бојном пољу и проблеме обуке, који су опет надлежност секције ГЗ генералштаба, јер нема сумње да би без тога посао био непотпун. У нашем раду увек смо имали подршку ове и других секција генералштаба. Помањкање особља, а не стваралачке маште, ометало је друге секције генералштаба у раду на паралелним линијама. И ми смо били под истим притиском. Никада нисмо имали ни најмању могућност да распоредимо наше људство тако да покрије све фронтове. Неке смо акције морали потпуно испустити, тако да бисмо бар донекле употпунили оне на којима смо већ били почели радити. Увек смо раду прилазили у нади да ћемо бити у стању да израдимо довољан број студија како бисмо показали колика је вредност сталног тактичког истраживања за време борбе и на тај начин скренули пажњу генералштаба на ово питање.

Те студије нису део ове књиге. Но, и поред тога, оне су — уз моја почетна искуства и моје животно интересовање за војне проблеме — основа свега што је овде било речено. Ја сам само извлачио из својих властитих писаних материјала епизоде које најбоље познајем. Неизбежно је да су она искуства која је човек доживео заједно са другим живим бићима далеко упечатљивија од оних о којима је неко други писао. Кад гледам на своје старе забелешке, видим многа лица људи и сећам се њихових речи и озбиљности с којом су те речи изговарали. Заиста, не би ни имало смисла покушати да се одвојим од тих успомена и на те забелешке гледам хладно и срачунато, као да су продукт нечије туђе руке. Једна замисао добија своју вредност тек онда кад човек схвати све околности које су уз њу везане. Ја знам које су од ових акција мучиле душу људи због жестине ватре која је против њих била уперена. Знам исто тако добро и оне друге, којима је опасност изгледала већом него што је уствари била. Радили смо под таквим притиском да је човек ретко имао времена да забележи све утиске о неком догађају. Но, они су, и поред тога, постали нераздвојни део процеса прикупљања истине о борби, оцењивања њених појава, разликовања момената који су

били специјални за једну ситуацију и оних који су општи у свима борбама. Верујем да за ово нема боље школе од директног контакта са учесницима у хиљадама окршаја.

Што случајношћу самог задатка, што самим избором, већи део овог посла пао је на мене и, с обзиром да сам га ја и отпочео, био сам у стању да га наставим све до завршетка рата. Требало је утрошити много времена које се, иначе, могло употребити за веће административне дужности, али како су ове, изгледа, могле да се обављају и без мене, сумњам да је служба ишта изгубила. У току моје службене дужности упознао сам се са Енглеском, Француском и Канадском армијом, а после завршетка непријатељства чак је и много историских личности Немачке армије и велики број њених виших команданата, било привремено стављено под мој надзор. Према томе, знам шта говорим кад кажем да, иако смо можда у нашој Армији били спори у развијању оног историског процеса који обухвата догађаје у борбеној линији и који се бори непосредно против магловитости која влада у том погледу, ипак смо ми у том погледу учинили више него други.

У читавој гомили сећања на своја искуства са борбеним јединицама једно се издваја високо над осталим. Као човека који проучава војну историју, студирање између два рата натерало ме је на превелико поштовање фактора надмоћности снага у рату. Почео сам веровати да битке и кампање добија она страна која је у одлучујућем моменту била у стању да употреби већу силу. Ово је, вероватно, само релативна истина. Али, кад се човек једном сроди с оваквом идејом, онда му још само мало треба па да почне на потпуно материјалистички начин да схвата питање односа снага и његов утицај на доношење војничке одлуке. Успех постаје чисто математички проблем рачунања људи и машина и онога чиме их треба снабдети. Сада ми је јасно да то није тачно. Ако ништа друго, рат ми је показао погрешност веровања да су богатство, материјалне залихе и индустриски потенцијал прави извори војне снаге једне земље. То је само позоришни декор, а они који њиме управљају — позоришно особље. Овде се ради о главној ствари. Коначно, сваку акцију, малу или велику, одлучује оно што се догађа тамо, на оној линији где се дају животи. Иако се не би ниједног часа сложио с тим да се у савременом рату може борити и победити без одлучне мисли и акције на домаћем фронту, чврсто стојим на становишту да само то није у стању да обезбеди војничку победу, као што то није било ни онда када су се људи борили копљем и стрелом. Са обрнуте стране гледају кроз телескоп сви они који овако рат посматрају. Њих је преварила чињеница да се за рат припрема цела земља. Како

би и они друкчије гледали на ствари, само када би им била дата дужност да на самом бојном пољу мере ону танану границу између победе и пораза!

Радећи на овом послу увидео сам потпуније и много сигурније него што сам то изразио у одељцима ове књиге у којима говорим о тактици, да су велике победе Сједињених Држава зависиле од разумности и храбрости врло малог броја појединаца.

У борби увек дође до оног момента када одлуке државника и генерала не могу више утицати на ствар и када национално богатство није у стању да промени однос снага. Победа није никад била постигнута пре него што наступи тај моменат; она ће бити извојевана тек онда кад судбина борбе буде предата у руке оних који се налазе у највећој смртној опасности. Чини ми се да баш ми у Сједињеним Државама морамо добро о томе размислити, јер код нас је већ постао обичај да се верује да наша национална безбедност лежи на другом крају продукционе траке. Као човек из Детроита, навикао сам да слушам како се јавно говори да је индустрија Детроита добила рат. Можда се овом уображењу може и опростити, али ја бих желео да видим који је то тенк или Браунингов пиштољ ишта допринео народној одбрани, док није дошао у руке људи који су били спремни да жртвују своје животе. И даље, и сувише често сам видео како се срећа у борби окренула само због високе борбености неколицине људи који су били без подршке, тако да не бих могао веровати да проблем успеха на бојном пољу може решити сама машина. Сви ми тражимо да се обезбеди будућност наше земље и желели бисмо да знамо да постоји озбиљна могућност да се продужи напредак нашег друштвеног система.

Али, где лежи та могућност? Ако су у праву људи који на на прво место постављају огромну америчку индустриску моћ и стваралачки геније, онда сам ја погрешио у свему, а у том случају и све оне тврдоглаве чињенице са бојног поља. Ја сам на бојном пољу научио још једном да је храброст стварна покретна снага за сва људска дела и да сваку важнију акцију покреће човек који се усуђује да започне оно чега се други боје. Зграда Слободе почива на темељима који сачињавају људи и жене који се могу сложити са следећом изреком Марка Аурелија: „Да би успели презрети смрт, корисно је извршити смотру оних, који су се грчевито држали живота". Али не верујем да ће ову поуку прихватити онај народ који своју снагу мери бројем машина. Не верујем, такође, ни да је друштво, које своје наде полаже искључиво у овакве прорачуне, у стању да одржи своју виталност која је толико потребна његовој безбедности.

На тај начин долазимо до закључака да је реаговање на аутоматски начин исто толико незгодно за амерички народ колико и за његове пешаке, оне синове наше земље о којима смо због наше затуцаности говорили као о „прашинарима", ма да они имају право да буду најпоноснији људи који газе по нашем тлу. Иако је главни циљ моје књиге био да скренем пажњу на оне ствари које су наоко важне само за ефикасност војника у борби, ипак постоји извесна тачка на којој ове ствари постају нераздвојне од струјања која су од значаја за целокупан живот наше земље.

Човек који хоће да се бори, постаје на крају потпуни чувар безбедности своје земље. Кад не би било храбрих бораца, никаква државна снага не би била у стању да окупи оне који неће да се боре. Али, ако за будућност треба да сачувамо онај дух и циљ који помажу таквим људима да нађу сами себе и да делују, онда и од државе треба захтевати много више од искључивог упућивања њених младих људи на производну траку.

Има нешто фатално, дон-кихотовско, у нацији која проповеда узвишене идеале на међународном пољу, а која се устручава да својим властитим грађанима говори о патриотизму, баш као да је тако нешто испод њеног достојанства.

Генералмајору Антони Маколифу није било испод части да за време најцрњих часова опсаде Бастоње својим војницима говори о патриотизму. Она реченица из његове чувене поруке војницима — „Нашој земљи и нашим милим спремамо дар за Божић" — има звук сребрног звона. А говорио је једној нарочито окорелој групи Американаца који су били потпуно ангажовани у борби за живот или смрт.

Нама је драго да заузимамо грандиозне позе. Можда је и то само део нашег неуспеха. Нама је драго и да изигравамо интелектуалну зрелост, која не трпи ону страственост која је створила судбину других земаља. Ми сматрамо да смо ради тога бољи од оних који верују у национални дух и да смо ради тога, на неки необјашњен начин, мање изложени опасности. Било је много самопоуздања у оној тако добро познатој изреци из Другог светског рата: „Ми се према рату односимо као да је то какав инжињерски пројекат". Оно што се обично заборављало били су људи за које то није био никакав „инжињерски пројекат", и чињеница да ни победа не би била на нашој страни да су се они према свом задатку у таквом духу односили.

Човек који је био дуго времена у борби и који је о њој размишљао, најзад постаје свестан оне огромне одговорности да је он тај који треба да издржи да би његова земља могла преживети. А то је важан осећај. Човек то истовремено прима као правило живота и смрти, борбе и националног одржања своје земље.

Овако гледајући на ствар долазимо до сазнања да једна нација може настрадати зато што је тако мали број људи дошао до овог уверења и зато што велики број оних који нису до тога дошли, пружа отпор и не признаје то уверење само зато што оно није никад било део њиховог личног искуства.

И, коначно, снага једне земље зависи само од срца и духа њених људи. Војска, Морнарица и Ваздухопловство нису чувари наше националне безбедности. Они нису у стању да реше онај огроман проблем који собом носи будућност. Све скупа почиње тамо, код колевке, када мајка одлучује да ли ће свога сина везати уз своје скуте или ће од њега направити човека. И тако се то даље наставља кроз школе, где деца науче или да своје личне интересе поставе на прво место, или да мисле о својој одговорности према друштву, домовини и читавом човечанству, па све до владиних врхова, где наши законодавци могу одлучити да ли да код наше омладине пробуде ново схватање дужности или да наставе оним равнодушним током, који можда више одговара већини њихових бирача.

САДРЖАЈ

Графичко предузеће „Вук Караџић“, погон „Просвета“ Београд, Ђуре
Ђаковића 21. Тираж 6000. Н. 2919.

113, 119, 120, 226,